

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

De festiuitatibus que [occurunt] infra tempus reconciliationis

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

ratus est lugdunū in exilium unde oriūsus fuerat. ut ibi in opprobriū gētis sue moreret. Potuit esse si tamē illa historia cōtinet veritatē: quia primo iā edictū dederat ut lugdunū in exiliū deportaret. et q̄ ante reuersionē volutiani ad impatorē ibi fuerit deportat⁹. S; postmodū tyberius iudicēs qualiter xpm occidisset ips̄ de exilio educi et ad se romā adducifecit. Eusebi⁹ aut̄ et beda in suis cronicis nō dicunt ipm̄ in exiliū relegatū sed tm̄ q̄ in mltas calamitates incidēs pp̄ia manu se peremit.

De festiuitatibus que occurrūt infra tempus reconciliationis

Dico de festiuitatibus que occurrunt infra tempus deuotionis: qd̄ incepit ab adam et durauit vsq; ad moysen. qd̄ tempus representat ecclesia a septuagesima vsq; ad pascha: sc̄q̄ tur videre de festiuitatib⁹ que eueniūt infra tempus reconciliationis. quod tempus representat ecclesia a pascha vsq; ad octauā pentecostes.

De resurrectione chisti lii A

Resurrectio xpi tertia die a passione ipsius facta est. Circa aut̄ ipsam resurrectionem dñicam septē per ordinē sunt cōsideranda. Primo qualiter verū sit: q̄ tribus diebus et tribus noctibus in sepulcro iacuit. et in tertia die resurrexit. Secdo quare nō statim ut mortuus est resurrexit. sed vsq; in diem tertiū expectauit. Tercio qualiter resurrexit. Quarto quare resurrectionē suam accelerauit: nec vsq; ad generalē resurrectionē distulit. Quinto ppter qd̄ resurrexit.

Sexto quotiēs apparuit resurgēs. Septimo qualiter sanctos patres qui erāt in limbo inde edux. et quid ibi egit. Circa primū notandū q̄ xps tribus diebus et trib⁹ noctibus ī sepulcro fuisse dicit scdm̄ aug. p̄ synodochē. ut prima dies accipiat secundū partē sui postremā. secūda dies scdm̄ se totam et integrā. tertia scdm̄ partē sui primam. et fuerūt tres dies. Et quilibet horū dierū suā noctem habuit p̄cedere. Tunc em̄ scdm̄ bedā mutatus est ordo et cursus dierū ac noctū. Antea em̄ dies p̄cedebant: et noctes sequebant: post passionē aut̄ hic ordo mutatus est. ita q̄ noctes p̄cedunt et dies sequunt. Et hoc misterio cōgruit. quoniā homo primo de die gratie cecidit in noctē culpe. p̄ xpi autē passionē et resurrectionē. de nocte culpe rediit ad diē gratie. Circa scdm̄ sciendū est q̄ cōueniens fuit ut nō statim quādo mortuus fuit xps resurgeret. sed vsq; ī diez tertiū expectaret: ppter quinq; rationes. Primo ppter significationē ut sc̄q̄ hoc significaret q̄ lux sue mortis curauit nostram duplā mortē. et ideo vna die integra. et duab⁹ noctibus iacuit in sepulcro. ut per diem intelligat lux sue mortis: p̄ duas noctes nostra duplex mors. Et hāc rationē assignat glo. sup̄ illud luc. xxiij. Dicitur xpm̄ pati etc. Secdo ppter p̄bationē quia sicut in ore duoz vel triū testū stat omne verbū. sic in tribus diebus expit̄ quis oē factū. et ideo ut mortē bene p̄baret: et se p̄basse ostēderet. tribus dieb⁹ iacere voluit in sepulcro. Tercio propter sue potestatis ostensionē: q̄ si statim resurrexisset: nō videre f̄ potestātē habere ponendi a iam suā sicut resurgēdi. Et becratō videt rang. i. cor. xv. sup̄ illo. Quā xps mortuus est. etc. Ideo inquit de morte p̄mittit. ut sicut vera mors ostendit. ita vera resurrectio ostēdat. Quarto ppter rāstaurandoz p̄figurationē. Hāc rationē assignat petr⁹ rācū. dicēs. Tres dies voluit esse sue sepulture q̄ in celo fuit restauraturus. q̄ in terra reparaturus q̄ apud inferos redēpturus. Quinto ppter triplicis status iustoz rēp̄sentationē. Hanc rōem assignat greḡ. sup̄ ezechiel. dicēs. Sexta feria xps passus est. sabbato quicuit in sepulcro: dñico aut̄ die resurrexit a morte. P̄sens aut̄ vita ad huc nobis sexta feria est quia in angustijs et dolorib⁹ cruciamur. Sed sabbato quasi in sepulcro quiescimus q̄ requiē anime post mortē inuenimus. Dñico autē die a cōdicionē octauo. cū corpore a morte resurgimus. et in gloria anime. etiā cū carne gaudem⁹. Dolor ergo nos in sexta feria. requies in septima. et gl̄ia excipit in octaua. hec greḡ. Circa tertiū

De resurrectione Domini

scz qualiter resurrexit. Notandū q̄ p̄mo surrexit potenter. qz virtute pp̄ia. Jobā. x. Potestātē habeo ponendi aīam meā: et iterū sumēdi eam. Jo. ij. Soluite tēpluz hoc et in tribus diebus excitabo illud. Sc̄do feliciter quia deposita omni miseria. Mathe. xxvi. Postq̄ aut̄ resur. p̄e. v. in galilea. Galilea interpretat̄ trāsmigratio. X̄ps ergo quādo surrexit in galileā p̄cessit: qz de miseria ad gloriā. de corruptione ad incorruptionē trāsiuit. Leo papa Post passionē x̄pi ruptis vinculis mortis. in firmitas in virtutē. mortalitas ī eternitatē. contumelia trāsiit in gloriā. Tercio vtiliter quia capra p̄da. Dicitur. iij. Ascendit leo de cubili suo. et sp̄do gentiū se leuauit. Itē iohā. Cuz exaltatus fuero a terra omnia trahā ad meīpm̄ idest. Cū exaltatus fuero a terra animā meā scz educendo de limbo et corp̄ de sepulcro. oīa tra. zc. Quarto mirabiliter qz remanente clauso sepulcro. Sicut em̄ existente clauso matris vtero exiuit: et ad discipulos ianuis clausis intrauit. sic nimirū existēte clauso sepulcro inde exire potuit. Unde legit̄ in historia scolastica. qz cuidā monacho sancti laurētij extra muros anō ab incarnatione dñi. M. xxi. mirāti de cingulo suo quo accint̄ erat. in soluto pieto ante illū. vox in aere est facta. Sic potuit x̄ps clauso exire sepulcro Quinto vraciter qz in corpore v̄o et pp̄io. Sexto aut̄ modis se vere resurrexisse pb̄auit. Primo per angelū: qui nō mentis. Sc̄do p̄ frequentē apparitionem. Per hoc duo ostendit se vere resurrexisse. Tercio p̄ comestionē per qd̄ probauit qz non arte magica. Quarto p̄ palpationē p̄ quod pb̄auit qz ī vero corpore. Quinto p̄ cicatricū ostensionē per qd̄ pb̄auit qz in eodē corpore in quo mortuus fuit. Sexto per domus clausis ianuis ingressionē. per qd̄ ostendit qz gloriificat̄ surrexit. Hec em̄ omnes dubitanōnes circa x̄pi resurrectionē vident̄ fuisse in discipulis. Sexto surrexit ī mortaliter quia nunq̄ de cetero moriturus. Ro. vi. X̄ps resurgens ex mortuis iam nō morif̄ zc. Dixit tamē dyonisi⁹ in epla ad demophilū. x̄pm̄ etiā post ascensionē cuidam sancto viro nosē carpo dixisse. Parat̄ sum rursus p̄ hoībus saluandis pati: Per qd̄ videt̄ si possibile esset adhuc pro homībus mori paratus esset. Retulit em̄ predictus carp⁹ vir mire sanctitatis beato dyonisi⁹. o. vt̄ in eadem epla continet̄: qz cum quidā infidelium fidelē quendā puertisset: adeo carpus moleste tulit. vt̄ ex hoc infirmitatē incurret. Tāte aut̄ factitatis erat vt̄ nunq̄ celebraret quin sibi celestis visio inferret̄. Sed cū p̄ vtriusqz cōuersionē oīare deberet. deū tamē quotidie exorabat. vt̄

cōbustione quadā amboz simul ī miserico: dīter abrumperet vitas. Et ecce circa noctis mediū dum euigilaret et hanc orōem faceret subito domus in qua erat in duo diuisa fuit et quedā fornax īmensa ibidē apparuit respiciēs qz sursum vidit celū apertum: et ibidē ī besuz circundatū multitudinē angelozum. Deinde iuxta fornacē predicti duo viri tremulī stare cernunt̄ qui a serpentib⁹ de fornace procedentibus morsib⁹ et muolutiōibus violenter in fornacē trahēbant: necnō a quibusdā alijs viris īpingebant. Hec vidēs carpus adeo in istoz vindicta delectabatur: vt̄ sup̄iorem quidē visionē intueri cōtemneret. et ī horū vindictā totus intent⁹ maneret. ita qz plurimū moleste ferebat qz in fornacē nō cito cadebant. Tandē cum difficulter in celū respexisset. z̄ predictā visionē vt̄ prius vidisset. ecce ibūs hoīm illo: ū miseratus: ex sup̄celesti throno surrexit et vsqz ad illos cum multitudinē angelozū descendens manū extendit. et ip̄os eripuit. Dixitqz ibūs carpo. Manu extenta peute cōtra me decetero ei parat⁹ sum rursus p̄ hoībus saluādis pati: et hoc michi amicū non q̄salij peccent hoīes. Hanc autē visionē quā recitat dyonisi⁹us gr̄a huius verbi posuimus. **C**irca quartū quare nō expectauit cū alijs resurgere: quādo scz fiet generalis resurrectio. Sciendū est qz p̄pter tres rationes noluit differre. Primo p̄pter corp̄is dignitatē. Cum em̄ illud corpus esset dignissimū ex eo qz erat deificatū siue diuinitati vnitū: nō fuit decens vt̄ tandū sub puluere iaceret. Unde psal. Nō dabis sanctū tuū id est corp⁹ sanctificatū. idest deificatū: videre corruptionē. Item psal. Surge dñe in requiē tuā tu et archa sanctificatiōis tue. Et vocat̄ archa sanctificationis corp⁹ illud qd̄ fuit cōtentiū diuinitatis Sc̄do p̄pter fidei firmitatē. Si em̄ tunc non surrexisset fides p̄sset: nec verū deus eum aliquid credidisset. qd̄ patet ex hoc qz in passiōe excepta beata virgine oēs fidem amiserūt. sed cognita resurrectione ipsam recupauerūt. i. cor. xv. Si x̄ps non resurrexit vana est fides nostra. Tercio p̄pter nostre resurrectionis exemplaritatē: raro em̄ inueniretur qui resurrectionē futurā sparet: nisi eam in exēplo p̄cessisse videret. Et p̄pter hoc dicit̄ ap̄ls. Quia si x̄ps resurrexit z̄ nos resurgem⁹: quia eius resurrectio est causa exēplaris nostre resurrectionis Greg. Exemplo dñs monstrauit quod p̄misit in p̄mio. vt̄ sicut omnes ip̄m resurrexisse fideles cognoscerēt. ita in se ip̄is in fine mūdi p̄mia resurrectionis sperarent. Idem. Nō plus qz triduanā esse mortem voluit: ne si in illo resurrectio differret in

b iij

De resurrectione Domini

nobis omnino desparetur. Ideo habemus spes resurrectionis nre considerata glia capitis nostri. Circa quintū scz ppter qd resurrexit. sciēdū q propter quatuor magnas utilitates nras surrexit. Est em̄ eius resurrectio opans iustificationē peccatorū docēs nouitate moꝝ. generās spem de receptione remunerādoꝝ: et causans resurrectionē oim. De primo ro. iij. Tradit^r est ppter delicta nra. et resurrexit ppter iustificationē nostrā. De scdo rōꝝ. vi. Sicut xps resurrexit a mortuis p gloriā patris: ita et nos in nouitate vite ambulem^r. De tercio. i. petri. ij. Qui ppter magnā misericordiam suā resuscitauit nos in spem vite. p resurrectionē xpi a mortuis. De quarto. i. corinth. xv. Christus dñs resurrexit a mortuis: primicie do: micntū: quoniā quidē per hominē mors: et p hominē resurrectio mortuorū. Et notandū q sicut pater per pdicta xps in sua resurrectione quatuor habuit ppria. Primū est q nra resurrectio vsq; in finē differt: sua vero die tercia celebrata est. Scdm̄ quia nos per illū resurgimus ille verop se. Un̄ ambrosi⁹. Quomō potuit adiutorū sui corpis querere suscitādi. qui alios suscitauit. Terciū est quia nos incineramur: scd corpus ei⁹ incinerari nō potuit. Quartū est q: sua resurrectio est nre resurrectionis causa efficiēs exēplaris et sacramētalis. De prima causa glo sup pial. Ad vesperū demorabit̄ sletus etc. Resurrectio xpi est causa efficiēs resurrectionis aīe in presenti. et corporis in futuro. De scda. i. corinth. i. xv. Si xps resurrexit etc. De tercia ro. vi. Ut quomodo xps etc.

Circa sextū scz quonies resurgēs apparuit. Notandū est q ipsa die resurrectionis apparuit quinq; vicibus. et alijs dieb⁹ sequētib⁹ etiā quinq; vicibus. Primo em̄ apparuit marie magdalene. Jo. xx. Item Marci. xl. Surgēs ibūs mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene etc. q tipū gerit penitentū. Voluit aut̄ primo appere marie magdalene quiq; de causis. Primo quia ardent⁹ diligebat. Luc. viij. Dimissa sunt ei peccata mul. q. d. m. Scdo vt ostēderet se mortuū p peccatorū. Mathe. ix. Nō veni uocare iustos sed peccatoꝝ. Tercio q: meretrices pcedūt sapientes in regno celoz. Mathe. xxi. Amen dico vobis qz meretrices pcedent vos in regno dei etc. Quarto vt sicut mulier fuit nūcia mortis. ita eēt nūcia vite scdm̄ glo. Quinto vt vbi abundauit delictū supabūdarer et grā sicut dicitur ro. v. Scdo apparuit mulierib⁹ redētib⁹ a monumēto quando dixit eis. Auete. Et accesserūt et tenuerūt pedes eius. Mathe. xl. Et ipū gerūt humiliū quibus dñs ap

paret: tum ratione sexus. tum ratione affectus. qz tenuerunt pedes eius. Tercio apparuit symoni. sed vbi aut quādo nescit. nisi forte quādo redibat a monumēto cū iohāne. Potuit em̄ esse q petrus a iohāne alicubi diuertit. et ibi dñs et apparuit. Luce. xl. Vel forte quādo ad monumētū solus itrauit. sicut dicit in historia scol. Vel forte i cauea siue spelunca. Dicit em̄ in eadē historia q qñ xpm negauit fugit in caueā que modo dicit gallicantus in qua vt dicit tres dies fleuit. ex eo q xpm negauit. et ibi xps sibi apparuit: et eū cōfōrtauit. Petrus autē interpretat̄ obediēs. et gerit tipū obediētū quibus dñs apparer. Quarto apparuit discipulis in emaus qd interpretat̄ desuētū cōsiliū. et significat paupes xpi qui volūt illud consiliū adimplere vade et vende omnia q habes et da paup. bus etc. Quinto apparuit discipulis cōgregatis in vñ et significat reuolucōs cū foribus. v. sensu clausos. Jo. xx. Hec quinq; apparitiones ipsa die resurrectōis facte sunt. et has rēpēntat sacerdotes in mltis quinque se vertēs ad pplm: scd tercia vertio est cū silencio: qz significat tercia apparitionē facta petro que nescit vbi vel quādo facta fuerit. Sexto apparuit octaua die discipulis cōgregatis p̄et. nre thoma q dixerat se nō credere nisi videret. et significat belitares in fide. Jo. xx. Septimo discipulis p̄cātib⁹. Jo. xl. et significat pdicantes qui sunt p̄cātoꝝ hoim. Octauo discipulis in monte thabor. Mathe. xl. et significat cōmplatatos. quia in pdicto monte trāfiguratus fuit. Nono. xi. discipulis recūbentib⁹ in cenaculo vbi incredulitatem eoz et duriciā cordis exprobrauit. Mathe. xl. per quos intelligim⁹ pctōres in vndenario trāsgrethōnis positos. quos dñs aliquādo v̄sitat miscditer. Decimo et vltimo apparuit discipulis existentib⁹ in monte oliueti. Luc. xl. per quos significant misericordes et miscdite oleū diligētes. De hoc loco ascendit in celū quia pietas ad oīa valet p̄missionē habens etc. i. thi. iij. **E** Sunt et alie tres apparitiones q referunt in ipsa die resurrectionis facte sed tñ hoc ex textu nō habetur. Prima qua apparuit iacobo iusto. id est iacobo alphi. de qua apparitione inuenies in legenda ipsius iacobi. Alia qua ipsa die apparuisse dicit ioseph. sicut legit in euangelio nicodem. Nam cū audissent iudei q ioseph corpus ihesu a pylato petisset. et ipm in monumēto suo posuisset. indignati aduersus euz ipm ceperunt. et in quodā cubiculo diligenter clauso et sigillato recluserūt. post sabbatū eum occidere volentes. Et ecce ibūs in ipsa nocte resurrectōis suspēsa

De resurrectione Domini

domo a quatuor: angulis ad eū intrauit. et facie
eius extersit. et osculū dedit: et inde saluis sigillis
eū educēs in domū suā in arimatibia ipm adduxit.
Tercia qua ante ceteros virgini mari apparuisse
credif licet hoc ab euāgelistis taceatur. Hoc roma
na ecclia approbare videt: q̄ statim ipsa die apud
sanctam mariā celebrat stationē. Si em̄ hoc ideo
non credif quia nullus euāgelista testat. conse
quēs est vt post resurrectionē nunq̄ sibi apparue
rit: quia vbi vel quādo nullus euāgelista edisserit
Sed absit vt talē matrem talis filius tali negligē
tia dehonoraucrit. Sz ideo forsā hoc euāgeliste
subtruerūt. quia eorū fuit officū solūmodo resur
rectionis testes inducere: matrē autē ad testificanduz
p filio inducere eos nō decuit. Si em̄ verba extra
nearū feminarū deliramēta visa sunt: quomō non
magis matrē p filij amore crederēt delirare. Hoc
igif euāgeliste scribere noluerūt. sed p constanti
reliquerunt. Debuit em̄ matrē prius letificare de
resurrectione quā amplius ceteris constat doluis
se de morte ne matrē p̄tereat qui sic alios cōsolari
festinat. Hoc etiā ambrosius testat in li. iij. de vir
ginibus dicens. Uidit mater resurrectionē dñi: et
prima vidit et credidit. Uidit maria magdalena
quā ad bucipia nutaret. Sed uilius quoq̄ agens
de xpi apparitiōe sic dicit. Semper virgo manēs
huius se visib⁹ astans. Luce palā dñs prius obtu
lit bona mater. Gaudia diuulgans miracula que
fuit olim. Adueniētis iter: hec fit redeūtis r̄ index.
C De septimo autem et vltimo hic considerā
do: qualiter sanctos patres qui erāt in limbo xps
eduxit. et quid ibi egit: euāgelistū apte non explana
uit. Aug⁹. tamē in quodā sermone et nicodem⁹ in
suo euāgelio aliquaten⁹ hoc ostēdūt. At em̄ san
ctus aug. Nox vt xps spiritum tradidit vnica sue
deitati aīa ad inferoz profunda descendit. Tuncq̄
tenebray terminū quasi quidā depredator: splēdi
dus ac terribilis attingisset. aspiciētes eum impie
ac rarterce legiones territe inquirere ceperūt dice
res. Unde est iste tam fortis: tam terribilis. tam
splēdidus: tam p̄clarus. Mūdus ille q̄ nobis sub
ditus fuit nunq̄ nobis talē mortuū misit: nunq̄ in
feris talia munera destinauit. Quis est ergo iste q̄
sic intrepidus nostros fines ingredit. et nō solū no
stra supplicia nō veret: verū etiā alios de nostris
vinculis absoluit? Ecce ipi qui sub nostris solebant
suspirare to: mētis insultāt nobis de perceptiōe sa
lutis. et nō solū iam nichil verētur: sed insuper no
bis minant. Nunq̄ hic sic mortui sup̄bierunt: nec a
liquādo sic potuerūt lecti esse. captiui. At quid buc

61
istuz adducere voluistis? D princeps noster per se
omnis letitia tua: in lucrū cōuersa sunt gaudia tua
Dum tu xpm suspendis in ligno: igno:as quanta
dāna sustineas in inferno. Post istas crudel ū vo
ces infernaliū ad imperiū dñi omnes ferret cōfra
cti sunt vectes. Et ecce innumerabiles sanctoz po
puli eius genibus puoluti lachrimabili voce dice
bant. Aduenisti desiderabilis redempto: mūdi ad
uenisti quē desiderātes quotidie expectabamus.
Descendisti p nobis ad inferos: noli nobis deesse
cū reuersus fueris ad superos. Ascēde dñe ihū in
ferno exoliato. et aurore mortis suis vinculis ir
retuo: recde iam letitiā mundo: succurre iniquiūt.
iam seuas extingue penas: et miserādo resolue ca
ptiuos: dū bices absolue reos: dū ascēderis defen
de tuos. Hec aug. In euāgelio autē nicodemī le
gitur: q̄ carinus et leucius filij symeonis senis cuz
xpo resurrexerūt: et anne et ca ppbe et nichodemo
et ioseph et gamalieli apparuerūt. et ab eis adiu
rati q̄ xps apud inferos gessit narrauerūt dicētes.
Cū essemus cuz omnibus patribus nostris patriar
chis in caligine tenebray subito factus est aureus
solis color: purpureusq̄: et regalīs lux illustrās sup
nos. Statimq̄ adā humani generis pater exulta
uit dicēs. Lux ista est aurois luminis sempiterni.
qui nobis p̄misit mittere lumē coeternū suum. Et
exclamauit ysayas dicēs. Hec est lux patris filius
dei: sicut p̄dixi cū essem viuus in terris. Populus q̄
ambulabat in tenebris vidit lucē magnā. Tunc su
peruenit genito: noster symeon. et exultans dixit
Glorificate dñm quia ego xpm infantem natū in
manibus suscepi in templo: et cōpulsus spūs sancto
dixi. Nūc viderūt oculi mei salutare tuū. Qd̄ para
si r̄c. Post hoc supuenit quidam heremi cultor. et
interrogat⁹ a nobis quis esset dixit. Ego sum io
hānes qui xpm baptizauit: et ante faciē eius para
re viā eius preiui: et ipm ostēdi digito dicēs. Ecce
agnus dei r̄c. Et descēdi nūciare vobis: q̄ in p̄xi
mo est xpm visitare vos. Tunc seth dixit. Cū iuis
sem ad portas paradisi. rogauī dñm: vt trāsmitte
ret michi angelū suū: vt daret michi de oleo mise
ricordie. vt mungerem corpus patris mei ade. cū
esset infirm⁹ apparuit michael angelus dei dicēs.
Noli laborare lachrimis orādo p̄pter oleuz ligni
misedie: q̄ nullo modo poteris de illo accipere: nisi
quādo completi fuerint quinq̄ milia ducenti anni
Hec audītes omnes patriarche et p̄phete exul
tauerunt magna exultatiōe. Tūc sathan princeps
et dux mortis: dixit ad infernū. P̄para te suscipe
ihesum qui se gloriat xpm filium dei esse et homo

De sancto Secundo martire

est timens mortē dicens, Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortē. Et multos quos feci curuos sanauit, et claudos crexit. Respōdēs infernus dixit, Si potens es tu qualis est homo ille iūbūs, q̄ timēs mortē potēte tue aduersatur? Nam si dicit se timere mortē capere te vult, et ve tibi erit in sempiterna se aīa. Cui saīban. Ego illū rēptauī et populum a dñerf. Illū excitauī, iam lācēā exacui: fel et accētum miscui, lignum crucis preparauī: in p̄mo est mors eius vt perducā eū ad te. Cui infernus. Ip̄e ne est qui suscitauit lazaruū quē tenebā? Cui saīban Ip̄e est. Cui infernus. Coniuro te p̄ virtutes tuas et meas ne perducas eum ad me. Ego em̄ cum auidiū imperium verbi eius contremui: nec ipsum lazaruū continere potui: sed excutiens se p̄ aquila, super omnē agilitatē saliens exiit a nobis. Et cū hoc loqueret facta est vox vt tonitruū dicēs. Tollite portas principes vestras: et eleuamini porte eternales et introibit rex gl̄ie. Ad hanc vocē concurrerūt demones: et hostia cnea cū vectib⁹ ferrets clauserūt. Tūc dicit dauid. Nōne ego p̄betauī dicens. Confiteant dñs. quia contriuit portas ereas. et facta est iterū vox magna dicēs. Tollite portas: p̄m. et. Vidēs infern⁹ q̄ duabus vicibus clamauerat: quasi igno:ās dixit. Quis est iste rex gl̄ie Cui dauid. Dñs fortis et potēs: dñs potēs in p̄lio ipse est rex gl̄ie. Tūc rex gl̄ie superuenit: et eternas tenebras illustrauit. Et extendens dñs manū et tenēs dexterā ade dixit. Pax tibi cū oib⁹ filijs tuis iustis meis. Et ascendit dñs ab inferis, et oēs sancti sunt eum secuti. Dñs autē tenens manū ade tradidit michaēli archangelo: et introduxit eos in paradysus. Quibus occurrerūt duo viri vetusti dicē. et interrogati sunt a sanctis. Qui estis vos qui nobiscū in inferis mortui nondū fuistis, et in paradiso corpe collocati estis? Et r̄dit vnus ex eis. Ego sum enoch qui huc transfatus sum: hic autē est belias qui huc curru igneo assumptus est, et adhuc mortē nō gustauimus: sed vsq̄ in aduentum anti xp̄i referuati sum⁹ cum eo p̄liaturi. et ab eo o: adēdi: et post triduū et dimidiū diē in nubib⁹ assumēdi. Et cū hoc diceret ecce superuenit alius vir portans in humeris crucis signū. Qui interrogatus q̄s esset dixit. Ego latro fui: et cū ihesu crucifixus fui, et credidi ip̄m esse creatorē, et orauī dicēs. Memor esto mei dñe q̄n veneris in regnū tuum. Tūc dixit michi. Amē dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Et dedit michi istud crucis signū dicens. Hoc portas ambula in paradiso, et si nō dimiserit te in gr̄. di. āgelus custos paradisi: ostēde illi signū cru-

cis. et dices ad illū. Quia xp̄s qui nūc crucifixus est, trāsmisit me. Et cū hoc fecisses et dixisses angelo. statim ap̄iens introduxit me: et ad dexterā paradisi collocauit me. Cū bec carin⁹ et leuca locuti fuissent: subito trāfigurati sunt, et āplius visi nō sunt Greg⁹. quoz n̄cenus vel scdm̄ quosdam libros. Aug. de hoc eodē sic ait. Confestum eterna nox in fernoz xp̄o d. scēdente respēdit mox ferruginei ianitores talia iter se vmbrosa silētia: metu incūbēte submurmurant. Quis nā est iste terribilis et nimio splēdore coruscus? Nunq̄ talē noster excipit tartar⁹? Nunq̄ in n̄ram cauernā talē cuomuit mūcus. Inuasor: est ille nō debitor: effractor: est et destructor: nō petō. s̄ p̄dator. iudicē videm⁹ nō sup̄plicē veit pugnare nō subcūbere. eripe nō manere

De sancto secūdo martire lūi

Secundus dicit quasi se condens. id est se honestate morū cōponens. Vel secundus dicit quasi secūdans. id est obsecūdans: id est mōdatis dñi obr̄perās. Vel secundus quasi secūdux fuit em̄ suus dux: q̄ rōne sensualitati bene p̄fuit et ip̄am ad omne opus bonū p̄duxit. Vel secundus dicit respectu p̄imi. Due em̄ sunt vie eundi ad vitam. Prima p̄ penitentie lamentū. secūda p̄ martirium. Ip̄e autē martir: p̄ciosus non solū iuit per primam: sed etiam per secundam.

Secundus miles strenuus et atleta xp̄i egregius: martir⁹ dñi gl̄iosus in ciuitate asēsi martirio: coronatus est. Cui⁹ gl̄iosa p̄sentia p̄dicta ciuitas illustratur. et eo velut singu-

De sancto Secundo martire

lari patrono letas. hica beato colocero qui a sam
 brio pfecto in ciuitate astensi in carcere tenebat.
 fidem xpi edoctus est. Cuz igit beatus marciānus
 in terdonēsi ciuitate detineret in carcere sambri-
 us illuc pfecta voluit. vt cum faceret immolare.
 Scds aut tanq̄ causa solaciū secum est profectus
 beatū marciānū videre desiderās. Cū ergo extra
 ciuitatē astenses fuissent. colūba supsecundū descē-
 dit: et capitū eius insedit. Cui dixit sambrius.
 Vide secūde q̄ dii nostri te amant: vt etiā a uis ce-
 lestes ad te visitandū transmittāt. Cum aut ad ta-
 nagrū fluuiū puenissent. vidit scds angelū dñi sup
 aquā ambulantez et sibi dicentē. Secūde fidē ha-
 beas. et sic sup ydolorū cultores ambulabis. Cui
 sambrius. frater secūde deos audio ad te loquen-
 tes. Cui scds. Ambulemus ad desideria cordis no-
 stri. Cū vero ad burimā flumen puenissent ange-
 lus similiter ibidez sibi apparuit. eiq̄ dixit. Scde
 credis in deū. an forte dubitas? Cui scds. Credo
 veritatē passionis et resurrectionis ei⁹. Cui sambri-
 cius. Quid est qd audio de te? Cū autē terdonam
 ingrederet: marciān⁹ ad pceptū angeli de carcere
 exiens secundo apparuit: eiq̄ dixit. Intra secunde
 viā veritatis et pge vt accipias palmā fidei. Sam-
 brius dixit. Quis est hic qui nobis quasi somniās
 loquit? Cui scds. Tibi somniū sed michi ammoni-
 tio et pfortatio est. Post hoc scds mediolanū iuit.
 et faustinū et ionitā qui in carcere detinebant. an-
 gelus dñi ad se extra ciuitatē adduxit. et ab eis ba-
 ptisma quadā nube aquā prebente suscepit. Et eo-
 ce subito colūba de celo venit. et corpus et sangui-
 nem dñi deferens. ea faustino et ionite tribuit. De-
 dit aut faustinus corp⁹ et sanguinē dñi scdo: vt ad
 marciānū deferret. Rediens igit scds cuz iam nox
 esset. et ad ripā padi venisset angelus dñi frenū
 accipiens equi. sup paduz ipm transuegit et vsq̄
 terdonū in carcerē ad marciānū eum intrōdixit.
 Deditq̄ secūdu marciāno munus faustini. et ipse
 illud sumens dixit. Corpus et sanguis dñi mecum
 sit in vitam eternam. Tunc ad mandatū angeli se-
 cundus de carcere exiuit: et ad suū hospiciū iuit.
 Post hoc marciānus capitalem sententiam acce-
 pit. et secūdu corp⁹ eius rapiens sepeliuit. Quod
 audiens sambrius ipm ad se vocauit. eiq̄ dixit.
 Quantū video xpianū te esse pferis. Cui scds.
 Vere xpianū pfero: me esse. Cui sambrius. Quā-
 tū video malā mortē desideras? Cui scds. Illa tibi
 potius debet. Cūq̄ sacrificare noller: iussit eū
 expoliari. Statimq̄ angelus dñi affuit: et vestem
 sibi parauit. Tūc sambrius cū in eculeū suspen-

sum tādū to: queri fecit donec eius brachia a suis
 cōpaginibus soluerent. Sed cū fuisset sanitati par-
 stine a dño restitutus iussit eū in carcerem reduci.
 Ubi dū esset angelus dñi ad eum venit: eiq̄ dixit.
 Surge secūde sequere me et ducā te ad creatorem
 tuū. Tunc ipm vsq̄ in ciuitatē astensem pduxit: et
 eū in custodia vbi erat collocerus et saluator: cuz eo
 posuit. Quē videns scds ad eius pedes se proiecit
 Cui saluator. Noli timere secūde: q̄ ego sum dñs
 deus tuus qui te de omnibus malis eripiā. Bene-
 dicentesq̄ eis ascendit in celum. Mane igit sambri-
 cius ad carcerē misit. Qui carcerē quidem signatū
 inuenerūt. scdm vero non inuenerūt. Pergēs autē
 sambrius de terdona ad ciuitatē astēsez. vt saltē
 colocoꝝ puniret iussit vt pdictus colocoꝝ sibi pre-
 sentaret. Et ecce nunciauerūt sibi q̄ scds cuz colo-
 cero esset. Quo audito eos ad se adduci fecit eisq̄
 dixit. Qm̄ dii nostri sciunt vos esse p̄ptores suos
 vos insimul mori volūt. Cū autē sacrificare nollet
 picē cum resina liquefieri fecit. et sup eorū capita
 fundi et in ore eorū iacari. Illi aut hoc tanq̄ aquā
 suauissimā cum magno desiderio bibebāt. et voce
 clara dicebāt. Quā dulcia faucib⁹ meis eloq̄a tua
 dñe. Tunc sambrius sup eos dedit sententiā. vt
 scds in ciuitate astensi decollaret. colocoꝝ vero
 albiganus mitteret et ibidē puniret. Cū aut brūs
 scds decollatus fuisset. ecce angeli dñi corpus ei⁹
 tulerūt. et ipm cum multis laudibus et cātu sepul-
 ture dederūt. Passus est aut. iij. kalēn. aprilis.

De sc̄a maria egipciaca lūii. A

De sancta

maria egipciaca

Maria egipciaca que peccatrix appellatur. xlvij. annis in heremo arctissima vita duxit quā circa annos dñi. cclxx. tpe claudij intravit. Quidam autē abbas noie zozimas. dū iordanem trāsisset. z heremū magnā p.urreret. si forte aliquē sanctū patrē inueniret. vidit quandā ambulante nudo nigroq; co.ope. et ex incendio solis exusto. Hec autē erat maria egipciaca. Statimq; hec fugā arripuit. et zozimas post eā velocius currere cepit. Tunc ait illa. Abbazozima quid me psequeris? Ignosce michi: nō possum facie meam ad te cōuertere: eo q̄ mulier sum et nuda: sed pallium tuū michi porrige. vt possim sine verecūdia te videre. Qui se noiari audiēs stupefactus palliū tribuit. et in terrā pstratus vt se bñdiceret rogauit. Cui illa ad te pater bñdictio magis spectat: quē sacerdotij dignitas ornat. Ille vt audiuit q̄ nomē et officij eius sciret. amplius mirabatur: et se bñdici obnixius p̄cabatur. Tūc illa. Bñdictus deus redēptor: anī marī nostraz. Cūq; illa extēsis manibus oraret vidit eā quasi vnus cubiti mē sura cleuari a terra Tunc senex dubitare cepit ne forte spūs esset et fingendo orationē faceret. Cui illa. Satisfaciat tibi deus q̄ me peccatrice mulierē immūdz spūm exstulisti. Tūc zozimas illā per dñm p̄iurauit. vt cōditionē suā ei narrare deberet. Cui illa. Ignosce michi pater: q̄ si tibi statū meū narrauerō: velut a serpēte territus fugies: et aures tue a sermonib; meis cōtaminabunt et aer a sordib; polluet. Cūq; ille vehemēter instaret dixit. Ego frater in egipto nata sum. duodecimo etatis mee anno alexandriā veni. ibiq; xvij. annis publice libidini me subieci. et nulli vllatenus me negaui. Cum autē hoies regionis illius p̄ adorāda sancta cruce hierosolimā ascēderāt. rogauī nauas vt me secū dmitterent p̄fici. Cū vero me de nauo req̄rerent dixi. Nō habeo fratres aliud nauū: sed p̄ nauo corpus habeatis meū. Sicq; sumpserūt me et corp; meū nauili gratia habuerūt. Cū autē hierosolimā puenissem et pro adorāda cruce vsq; ad fores ecclesie cū alijs deuenissem. subito et inuisibiliter repulsam patior nec intus intrare p̄mitto. Iterū autē atq; iterū p̄ueni vsq; ad limen ianue. et subito iniuriā patibar repulse. cum tamē omēs liberū haberēt aditū nec aliqd̄ inuenirēt impedimentū. Rediēs igitur ad me. et cogitās q̄ hoc michi ob scelerus meorum immanitatē accideret: pectus meū cepi manib; strudere: lacrimas amarissimas funderē. et a cordis intimo gūiter suspirare. Respiciesq; vidi ibi ymaginē brē virginis marie. Tūc ipaz lacrimabiliter

exorare cepi. vt peccatorū meoz venias impetraret: et ad adorandū crucē sanctā me intrare p̄mitteret: p̄mittēs me seculo abrenunciaturā. et decetero castā mansurā. Cūq; hoc orassem et in nomine beate virginis fiduciā recepissem fores itez ecclesie adij: et sine aliquo impedimēto ecclesiā intraui. Cum autē sanctā crucē deuotissime adorassem quidam michi tres nūmos tribuit de quibus tres panes emi. Audiuicq; vocē dicentē michi. si iordanem trāsieris salua eris. Jordanē igitr trāsiui. et in hoc desertū veni vbi. xlvij. annis nullū penitus hoies vidēs māsi. Illi autē tres panes quos mecū detulī instar lapidis p̄ tepora durauerūt. et. xlvij. annis michi ex his comedēdo succederūt Vestimenta autē mea iam dudū putrefacta sunt. xvij. primis ānis in hoc deserto a tēpationib; carnalib; molestata fui sed nunc per dei gratiā omēs vici. Ecce oīa opera mea tibi narraui: et rogo vt p̄ me ad deum p̄ces fundas. Tūc senex ad terrā prostratus in famula sua dñm benedixit. Cui illa. Obsecro te vt in die dominice cene ad iordanē redeas et corpus dominicum tecum feras. Ego autē ibidem tibi occurrām et de manu tua corpus sacrum suscipiam. Nam a die qua hoc veni: cōmunionē dñi non accepi. Rediēs igitr senex ad monasteriū euoluto anno duobus dies cene appropinquaret tulit corpus dñicū. et vsq; ad ripam iordanis veniēs ex alia ripa mulierē stantē p̄pexit. Que supra aquas facto crucis signaculo iuit. et ad senē vsq; puenit. Quā vidēs senex obstupuit: et ad pedes ei; hūiliter se p̄strauit. Cui illa. Uide ne feceris cū sacramenta dñica penes te habeas. et sacerdotij dignitate refulgeas. Sed obsecro vt sequēti anno ad me pater redire digneris. Tūc illa facto signo crucis sup iordanis aquas iuit. et herem: solitudinē petiuit. Senex vero ad suū monasteriū rediēs. sequēti anno ad locū in quo primo secū locut; fuerat venit: et eam ibidē exspirasse reperit. Qui lacrimari cepit et ipam tēgere nō p̄sumpsit. Dixitq; intra se. Ego quidē corpusculū sancte sepelire volebā: sed timeo ne hoc sibi displiceat. Hec eo cogitāte vidit iuxta caput suum litteras in terra descriptas ita p̄tinētes. Sepeli zozima marie corpusculū: redde terre puluerē suū et ora p̄ me ad dñm: ad cuius p̄ceptū sc̄da die aprilis: reliqui hoc seculū. Tūc senex p̄ certo cognouit: q̄ mox vt dñi sacramēta accepit et ad desertū rediit. vitā finiuit. Illudq; desertū qd̄ zozimas per xxx. diez spaciū vix ambulauit: illa in vna hora p̄currit: et ad deū migravit. Cūq; senex terrā fodere ret sed neq̄ret. vidit leonē ad se venientē māsuerē.

dirigit illi. Sācta hec mulier p̄cepit sepeliri corp⁹
suū. et ego cū sim senex fodere nō possum. nec etiā
ap̄tū habeo ferramētū. Tu ergo terrā fode vt pos-
simus eius corpus sanctissimū sepelire. Tūc leo ce-
pit fodere: et ap̄tā foueā preparauit. Quo peracto
leo vt agnus mansuetus abiit. et senex ad suū mo-
nasteriū glorificans deū venit.

De sancto Ambrosio. lv. A

Ambrosius dicit de ambra: que est species
valde redolens et p̄ciosa. Ipse em̄ ecclesie
valde p̄ciosus extitit. et in dictis et in factis
suis valde redoluit. Vel dicit ambrosius ab ābra.
et syos qd̄ est de⁹ quasi ambra dei. Deus nāq; per
eū quasi p̄ ambra vbiq; redolet. fuit em̄ et est bo-
nus odor xpī i omni loco vel dicit ab ambor quod
est pater luminis. et syos qd̄ est paruulus. q; pater
in multoz filioz sp̄iali generatiōe: lumen osus in
sacre scripture expositione. et p̄nulas in sua b̄uili cō-
uersatione. Vel sicut dicit in glosario. ambrosius
odor vlt̄ sapor xpī celestis: ambrosia esca angeloz
Ambrosiū celeste mellis fauū. fuit ei celestis odor
p̄ odoriferā famā. sapor p̄ p̄replationē internā: ce-
leste mellis fauū per dulcē scripturaz expositionē
esca angelica p̄ glorioz fruitionē. Eius vitā scri-
psit paulinus nolanus ep̄s ad augustinū. B

Ambrosius filius ambrosii p̄fecti rome cū
in cunabulis in atrio p̄torij esset positus et
dormiret. examen apum sub p̄o veniens fa-
ciem eius et os ita compleuit: vt quasi in alucoloz
suum intrarent pariter et exirent. Que postea

euolantes in tantam aeris altitudinem subleuante
sunt vt humanis oculis minime viderentur. Quo
peracto territ⁹ pater ait. Si vixerit infans iste
aliquid magni erit. Postea cū adoleuisset et vide-
ret matrē et sororem sacrā virginē. manus sacer-
dotibus osculari: ipse ludens sorori dexterā offere-
bat. asserens et sibi id ab ea fieri oportere. Illa ve-
ro vt adolescētē et nescientē qd̄ diceret respuebat
Rome igit luteris eruditus cū causas p̄torij splen-
dide peroraret. a valentiniano imperatore ad re-
gendū liguriā emiliāq; puincias direct⁹ est. Cūq;
mediolanū venisset. et ibidē ep̄s tunc deesset. cōue-
nit populus vt sibi de ep̄o p̄videret. Sed cū inter
arrianos et catholicos de eligendo ep̄o seditio nō
modica ouret: illuc ambrosius causa sedande sedi-
tionis p̄xit: et statim vox infantis insonuit di-
cens. Ambrosiū ep̄m. Cui⁹ voci omēs vnanimis
cōsenserunt ambrosiū ep̄m acclamātes. Quo ille
cognito: vt eos a se terrorib⁹ remoueret. eccles. 33
exiit tribunal cōscendit. et contra p̄suetudinē suā
tormenta p̄sonis adhiberi iussit. Qd̄ cum faceret.
p̄pls nichilomin⁹ acclamabat. Peccatū tuum sup
nos. tūc ille turbat⁹ domū redijt et philosophiā p̄-
fiteri voluit. Qd̄ vt ne faceret reuocatus est. Pu-
blicas mulieres publice ad se igredi fecit. vt his vi-
sis ab ei⁹ electiōe populū reuocaret. Sed cū nec
sic p̄ficeret. sed semp̄ p̄p̄m: peccatū tuū sup nos ac-
clamare videret fugā media nocte petijt. Cūq; ti-
cū p̄gere se putaret. mane ad portū ciuitatis. me-
diolanensis q̄ romana dicit inuenit. Qui inuentus
cū custodiret a populo: missa est relatio ad clemen-
tissimū impatorē valētinianū. Qui summo gaudio
accepit q; iudices a se directi ad sacerdotiū p̄terē-
tur. Zerabat em̄ probus p̄fectus: q; verbū suū fac-
rat in eo adimpletū. Dixerat em̄ cum p̄oficenti
mādata donaret. Uade age nō vt iudex: sed vt ep̄s
pendēte relatiōe itez abscondit: sed inuētus cum
adhuc esset cathecuminus baptizaf: et octauo die i
ep̄alem cathedrā sublimaf. Cū aut̄ post ānos qua-
tuor romā iuisset et soror: sua sacra virgo eius dex-
terā oscularetur subndēs ait. Ecce vt dicebam tibi
sacerdotis manū oscularis. **U** Cū autē in quā-
dam ciuitatē pro quodā ep̄o ordinando iuisset. et
ei⁹ electioni iustina impatrix et alij heretici contra-
dicerēt. volentes vt aliqs de sua secta ordinaret.
vna de arrianoz virginib⁹ impudētior: ceteris tri-
bunal cōscendit et beatū ambrosium p̄ vestimentū
apprehendit volēs ip̄m ad partē mulierū trahere
vt ab eis cesus de ecclesia cum iniuria pelleretur.
Cui ambrosius ait. Et si ego indignus sum tanto

sacerdotio: tibi tñ non conuenit in qualēcunq; sacerdotem manus inijcere. Uñ timere debuisti iudicium dei ne tibi aliquid cōtingat. Qd̄ dictū exitus confirmauit. Nā dic alio mortuā ad sepulcrū vsq; deduxit gratiā pro cōtumelia rependēs. Qd̄ factū oēs perterruit. Post hoc mediolanū reuersus in numeras insidias a iustina impatrice pulit. muneribus et honorib; aduersus eū populos excitāte. Cū ergo multi eū in exiliū pellere niterent vnus eoz ceteris infelicio: in tantū furore excitatus est. vt iuxta ecclesiā domū sibi locaret ac in ea quadrigam paratā haberet qua pcurate iustina facilius raptum ad exiliū deportaret. Sed dei iudicio ipso die quo eam rape arbitrabā in eadē quadriga de eadē domo in exiliū pulsus est. Cui tñ ambrosius reddēs bona p malis sumpt; et necessaria mistrauit. Cantus et officiū in ecclesia mediolanensi primum celebrari instituit. Erant et tunc tēporis mediolanī multi a demonibus obsessi. q̄ se torq̄ri ab ambrosio magnis vocib; clamabāt. Iustina autē et multi arrianoz cum simul habitāret. dicebāt ambrosius pecunia homines comparare qui se ab inimūdis spiritib; vexari mētirent. et ab ambrosio dicerent se torqueri. Tūc subito vnus ex illis arrianis qui astabāt arreptus a demonio in mediū psiliit. atq; clamare cepit. Utinā sic torquerent vt torq̄oz qui non credūt ambrosio. At illi cōfusi in piscinam dimersum hominē necauerūt. Quidā hereticus a cerrimus disputator. et durus et incōuertibilis ad fidem cū audiret ambrosiū predicantē vidit angelū ad aures eius loquentē verba que p̄p̄o pdicabat. Quo viso fidē quā p̄sequēbat cepit defendere. **Q**uidā aurisper demones aduocabat et ipos ad nocēdū ambrosio trāsmittebat. Sed reuersi demones renūciabant q̄ nō solū ad ipm sed nec etiā ad fores domus sue appropinquare valebāt. qm̄ ignis insuperabilis oē illud edificium cōmuniret. vt etiā longe positi viderent. Predictus vero aurisper cū a iudice ppter quedā maleficia torqueret clamabat amplius ab ambrosio se torqueri. Quēdā demoniacū mediolanū ingredientē demon misit egredientem inuasit. Interrogatus de hoc demon ait ambrosiū se timuisse. **A**lius quidā nocte eius cubiculū adiit. vt gladio ipm necaret. p̄ce ac p̄cio a iustina inductus. Sed cū dextera gladiū eleuasset vt ipm pcuteret. p̄tinuo aruit manus ei. **C**um viri thessalonice ciuitatis impatori aliq̄d deliquissent et eis impator p̄cibus beati ambrosij indulsisset clam agente curialtū malicia: per iussum impatoris nesciēte ambrosio plurimi sunt occisi. Qd̄

vt ambrosius compit. impatori copiā intrādi ecclesiam denegauit. Cui cū impator diceret q̄ dauid adulteriū et homicidiū cōmississet r̄ndit. Qui secutus es errantē sequere corrigentē. Qd̄ cū audisset clemētissimus impator: ita gratāter suscepit q̄ publicā penitentiā agere non negauit. Quidā a demonio arrept; clamare cepit ab ambrosio se torq̄ri. Cui ambrosius. Obmutescē dyabole quia nō te torquet ambrosius s; tua inuidia: q̄ illuc hoies ascendere cōspicias. vñ tu turpiter corruisti. **N**ā ambrosio nescit mislari. At ille statim obmutuit. **Q**uādam vice cū beatus ambrosius p̄ ciuitatē pergeret casu quidā lapsus est et in terra pstratus iacebat. qd̄ videns alter ridere cepit. Cui ambrosio. Et tu qui stas vide ne cadas. Quo dicto statim lapsus suū doluit qui riserat alienū. **Q**uādam etiā vice ambrosius ad palaciū macedonij ingri officioz. vt p̄ quodā intercederet venit. Sed cū fores clausas inuenisset: nec intrādi copiā habere potuisset ait. Et tu quidē venies ad eccliam. et nō clausis ianuis: s; ap̄tis intrare nō valebis. Elapso aliquo tpe metuens inimicos macedonius ad eccliaz fugit. et patētib; ianuis aditū repire nō potuit. fuit etiā tāte abstinentie q̄ quotidie nisi in sabbato et die dñico et festis precipuis ieiunabat. Tāte etiā largitatis erat q̄ oia q̄ habere poterat ecclijs et paupibus nil sibi retinēs tribuebat. Tante cōpassionis vt cū aliq̄s lapsus suū sibi confitebat. sic amarissime flebat. q̄ illū similiter flere cōpellebat. Tāte humilitatis ac laboris vt libros quos dictabat p̄p̄ia manu scriberet nisi cū infirmitate cōp̄ois grauares. Tāte autē pietatis et dulcedis vt cū alicui sancti sacerdotis vel epi sibi obitus nunciaret. sic amarissime flebat. vt vix cōsolari valeret. Cui autē interrogaret. cur viros sanctos qui ad gloriā p̄ficiēbātur sic fieret aiebat. Ne putetis me flere q̄ recesserint: sed q̄ me p̄cesserint: et quia difficile inuenit q̄ tam dignus eius officio habeat. Tāte etiā constātie et fortitudinis. q̄ imperatoris vel principū vitia non palpabat: sed eos voce libera cōstitissime arguebat. Cum quidā vir quoddā flagiciū perpetrasset. et corā eo adduct; fuisset. dixit ambrosius. Opor; illū tradi satbane i inreritū carnis ne talia demiceps audeat p̄petrare. Quē eodē momēto cū adhuc sermo esset in ore eius: immūdus spūs di; serpere cepit. Quādam vice vt aiunt cū beatus ambrosius romā p̄geret: et in quādā villa tuscie apud quēdāz hominē nimū locupletē hospitat; fuisset. illū hoiez sup̄ statu suo sollicitē requisit. Cui ille respōdit. Status meus dñe semper felix extitit et

gloriosus. Ecce enim diuitijs infinitis abundo: seruos et famulos quos plures habeo, copiosam filiorum et nepotum turba possideo, et omnia semper ad vota habui: nec unquam michi aliquid aduersum accidit, vel quod contristaret euenit. Quod audiens ambrosius vehementer obstupuit, et his que erant secum in comitatu dixit, Surgite et hincque totius fugiamus, quia dominus non est in loco isto, festinate filij scilicet in are nec in fugiendo moram facite: ne nos hic diuisa vlcio apprehendat, et in partibus illorum pariter nos inuoluat. Cum ergo fugeretur et aliquantulum processissent: subito se terra aperuit, et hominem illum cum vniuersis qui ad illum pertinebant ita aborsuit: ut nullum inde vestigium remaneret. Quod cernens ambrosius dixit, Ecce fratres que miserico: dicit deus parat, cum hic aduersa tribuit: et que seuerè irascit: cum semper spera largitur. In eodem autem loco fouea quedam profundissima remansisse dicitur: que usque hodie ibi facti testimonium preueurat.

Cum autem sanctus ambrosius radice omnium malorum auaricia: magis acinagis in hominibus cretate cerneret, et maxime in his que erant in potestate constituta apud quos omnia facio viderentur: nec non et in his qui sacris ministerijs deputati: vehementer ingemuit: et se de huius seculi erina liberari, instanter exorauit. Qui cum se id obtinuisse gauderet: reuelauit fratribus que usque ad resurrectionem dominicam cum eis esset. Ante vero paucos dies que lectulo detinere, cum quadraginta in quartum psalmum cum notorio dicitur, subito ipso videte notorio in modum scuti breuis ignis caput eius operuit: atque paulatim per os eius tanquam in domum habitatorum irruit. Tunc facies eius tanquam nix effecta est: sed postmodum ad suam speciem reuerfa est. Ipso igitur die scribere dicit et dicit ad finem fecit nec ipsi psalmum explere potuit. Post igitur paucos dies infirmitate corporis laborare cepit. Tunc comes ytalie cum mediolani esset, nobiles prouocauit dicens, que tanto viro recedete periculum esset: ne ytalie interiret immineret. Rogauitque ut ad vix dei accederet rogantes ut sibi adhuc spacium viuendi vno anno a domino impetraret. Quod ille ut ab illis audiuit respondit, Non ita inter vos vixi ut me viuere pudeat: nec mori timeo cum bonum dominum habeamus. Eo tempore quatuor eius dyaconi inuicem conuenerunt tractantes inter se que post eius obitum bonus esset episcopus. Cum ergo a loco quo vir dei ambrosius iacebat longe essent, et simplicianum ita silenter noisissent ut vix inuicem se audiret: ille ab eis longe positus tercio exclamauit, Senex sed bonus. Quod audientes territi fuerunt et non nisi illum post eius obitum elegerunt. In loco autem in quo iacebat vidit ihesus ad se venientem, et sibi vultu alacri arridente, Dono-

ratus vero episcopus vercellensem, qui beati ambrosij obitu expectabat cum se sopori dedisset, vocem tercio se dia matris audiuit. Surge quia modo est recessurus. Qui surgens mediolanum concitus venit et ei dominici corporis faciem dedit. Moxque ille manum in modum crucis expandit: et vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Fioruit circa annos domini, ccclyxxix. Cum autem in pasche corpore eius ad ecclesiam fuisset delatum: plurimi infantes baptizati cum viderunt, ita ut aliqui cum sedente in cathedra tribunali dicerent, alij ascendentes digito suis parentibus demonstrarent, nonnulli vero stellam super caput eius se videre narrarent. Quidam pi biter cum in conuiuio cum multis alijs esset, et sancto ambrosio detrahente cepisset eum continuo plaga percussit et de conuiuio ad lectum ductus vitam finivit. In urbe cartaginensi cum tres episcopi simul coniuarent et vnus eorum beato ambrosio detraxisset, relatus est quod illi presbitero qui sibi detraxerat accidisset. Quod cum ille vilipenderet subito letale vulnus accepit, et extremum continuo die clausit.

Notandum quod beatus ambrosius in multis commendabilis fuisse videtur. Primo in liberalitate quia omnia que habebat pauperum erant. Unde refert de seipso quod imperatori petenti basilicam sic respondit: et est in decreto puerorum, xxiiij. q. viij. Si a me peteret quod meum esset id est fundum meum argentum meum et hominem meum: non refragaret quantum omnia que mea sunt pauperum sint. Sed o immundicie puritate: fuit enim virgo. Unde refert biero, eum dixisse, Virginitate non solum efferimus sed seruamus. Tercio in fidei firmitate. Unde dicit cum imperator peteret basilicam: et est in eodem capitulo. Prius est ut animam michi que fide auferat. Quarto in martirij audacitate. Unde legitur in epistola sua de basilica non tradenda que propositus valentiniani ambrosio mandauit dicens, Tu contentis valentinianum caput tibi tollo. Cui ambrosius Deus permittat tibi ut facias quod manaris. Atque vltima deus auertat eos ab ecclesia: et in memoria sua conuertat: et meo sanguine sitim suam expleant. Quinto in orationis instanter. Unde dicit de eo et habet in xi. li. bystorie ecclesiastice. Ambrosius aduersus regine furorem non se manu defendebat aut celo: sed ieiunijs et pruinatis vigilijs, sub altari positus per obsecrationes defensor sibi atque ecclesie deum parabat. Sexto in lacrimarum abundantia. Habuit enim tria genera lacrimarum, scilicet lacrimas passionis pro aliorum culpis. Unde dicit paulinus de eo in legenda, que cum aliquis lapsus sibi pretebat: sic amarissime flebat que illum flere similiter compellebat. Lacrimas deuotionis pro eternis desiderijs. Unde supra dictum est a paulino que cum interrogaretur cur sanctos que mouer-

bantur sic fletet rñdit. Ne me putetis flere qz recesserint: sed qz me ad gloriã p̄cesserint. Lacrimas cō passionis p̄ alioz iniurijs. Un̄ ipse dicit de se et est in decreto in supiori caplo. Aduersus milites gothos: lacrimæ mee arma mea sunt. Talia em̄ munita sunt sacerdotis: aliter nec debeo nec possus resistere. **S**eptimo in forti cōstantia cuius cōstantia maxime in tribus apparet. Primo in defensione catholice veritatis. Unde dicit in li. xi. ecclēsticē hystorie: qz iustina mater valētiniani imperatoris arriane hereseos alūna cōturbare cepit ecclesiarū statum cōminari sacerdotib⁹ depulsōes et exilia: nisi arminēsis cōcilij decreta reuocarēt. Quo bello ecclē murū ac turrim validissimā pulfabat ambrosiū. In eius quoqz p̄fatiōe sic de eo cātaf. Tanta ambrosiū virtute solidasti cōstantie. tāto munere celsitus decorasti. vt per eū et clusa torquerent demonia: arriano: n̄ impietas p̄pulsata beskeret: ac seculariū principū colla tuo iugo subacta redderentur humilima. Secundo intuitione ecclēsticē libertatis. Unde cum imperator auferre vellet quandā basilicam opposuit se ambrosius contra imperatorem. sicut ipse testatur. et est in decreto. xxiij. q. viij. Conuenio: ipse a comitib⁹ vt per me basilicē fieret matura traditio. Dicentibus imperatorem iussisse iure suo tradi debere respondit. Si patrimonium petit inuadite: si corpus occurrā. Vultis in vincula rape: vultis in mortē. voluntatis est michi. Non ego me vallabo circumfusione populoz nec altaria tenebo vitā obsecrans sed p̄ altarib⁹ gratius imolabor. Mādat tradere basilicā. Urgemur itaqz p̄ceptis regalib⁹: sed cōfirmamur scripture sermonib⁹: q̄ respōdit. Tanq̄ vna ex insipientibus locuta es. Noli grauari te imperator. vt putes te in ea q̄ diuina sunt impiale ali quod ius habere. Ad imperatōre palacia p̄tinent. ad sacerdotes ecclesie. Sanctus naboth vineā suo pprio cruore defendit. Si ille vineam nō tradidit suā nec nos tradem⁹ xp̄i ecclesiaz. Tributū cesaris est nō neget: ecclesia dei est. cesari vtqz nō donec. Si de me aliquid cōpelleret et posceret aut fund⁹ aut domus: aut aurū: aut argentū: id qd̄ iuris mei esset libenter offerrē. Tēplo dei nichil possum decerpere nec detrabere cū illud custodiendū nō tradendū acceperim. Tercio in obiurgatione vicij. et om̄is iniquitatis. Unde legit in hystoria tripartita in quadā cronica: qz cum apud thessalonicā orta seditione quidā iudices fuissent a populo lapidati. theodosius imperator indignatus iussit oēs interimi: nocētes ab innocētibus nō secernens. vbi fere

quinqz milia hoīm sunt occisa. Cum igit imperator mediolanū venisset et eccliam intrare vellet occurrit ei ambrosius ad ianuā: eiqz aditū. p̄hibuit dicēs. Cur imperator post causaz tāti furoris: nō agnoscat molē tue p̄sumptionis? Sed forte recognitionem p̄cti p̄hibet potestatis impij. Decet te vt vincat ratio potestati. Princeps es o imperator: sed cōseruorū. Quibus ergo oculis aspicias cōmunis dñi tēplū: quibus pedibus calcabis sanctū pauimentū? Quomō manus extendes de quib⁹ ad huc sanguis stillat iniustus. qua p̄sumptiōe ore tuo poculū sanguinis eius p̄cipies. dū furore tuoz sermonū tantus iniuste sit sanguis effusus? Recede ergo recede ne scdo peccato priorē nequiciā augere cōtendas. Suscipe vinculū quo te dñs nunc ligauit est em̄ mediana maxima sanitatis. His sermonibus imperator: obediēs gemēs et flens ad regalia remeauit. Cū ergo diu in fletu māisset rufinus miḡ militum causam tāte tristitie requisit. Cui ille. Tu inquit mea mala nō sentis. qz seruis et medicantib⁹ apra sunt tēpla: michi vero ad ea ingressus non est. Et hec dicēs singula verba singulib⁹ interrupear. Cui rufin⁹. Curro si vis ad ambrosiū vt tibi soluat vinculū quo te ligauit. Et ille. Nō poteris suadere ambrosio: qz non verebit impiale potestati. vt legē possit p̄uaricari diuinā. Sed cū ille p̄mitteret qz eū flecteret: eū imperator ire p̄cepit: et ipse post paululū est securus. Vox aut vt ambrosius rufinū vidit ait. Impudenciā canū imitar⁹ es. o rufine tante vicz necis autor: exis. et nec p̄do: ē ex frōre de p̄rgēs nō erubescis. p̄ra maiestati latrare diuinā? Cūqz rufinus pro imperatore supplicasset et diceret eū sequi supno zelo accensus ambrosius ait. Ego tibi p̄dico qm̄ ingredi eū sacra limia p̄hibeo. Si vero potestati in tiranidē mutauerit necē libēter suscipio. Qd̄ cū rufinus imperatori renūciassz pergam inq̄ ad eū vt iustas in faciez cōtumelias recāpiam. Cū ergo venisset. et sua solui vincula postulasset occurrēs ambrosius et ingressus p̄hibēs ait. Quā penitentiā ostēdisti post tantas iniquitates? Et ille. Tuū est iponere meū obteperare. Verum cū imperator allegaret: quia et dauid adulterium et homicidiū cōmississet. ait ambrosius. Qui securus es errantē sequere penitentem. Quod ita gratanter imperator suscepit qz publicam penitentiā agere non recusauit. Cum igitur reconciliatus ecclesiaz intrasset et intra cancellos staret. requirit ambrosius quid ibi expectaret. Cui cum diceret se perceptionem sacroz mysterioz expectare ait ambrosius. O imperator: interiora loca tantuz sacrodo-

De sancto

Georgio

tibus sunt collata. Egredere igitur. et hanc expe-
ratione cum ceteris habe eodem. Purpura namque im-
peratores facit: non sacerdotes. Cui imperator. pri-
mus obediunt. Cui ergo constantinopolim reuersus
extra cancellos staret. mandauit eidem episcopus ut intra-
ret. Et ille ait. Vir discere potui: quod differetia sit im-
patoris et sacerdotis. Vir enim veritatis inueni ma-
gistrum. Ambrosium namque solum noui vocari pontificem.
¶ Octauo in sana doctrina. Eius namque doctrina
habebat altam profunditatem. Hiero. de. tri. doctorib.
Ambrosius super profundo pinna rapit. et aeris vo-
lucer quod diu in profundo ingredis fructum de alto cape
videt. firmam soliditatem. Hiero. ibidem. Eius omnes
sententiae fidei et ecclesiae omni virtutum firme sunt colu-
nae. Eleganter venustate. Aug. in li. de nuptiis et
contractibus. Pelagius heresiarcha sic laudat ambro-
sium ut dicat. Beatus ambrosius episcopus. in cuius pre-
cipue libris romana lucet fides. quod scriptorum inter
latinos flos quidam emicuit. Et subdit aug. Cuius
fidei et purissimum in scripturis sensum. nec inimicus
quidam ausus est reprehendere. Magnam auctoritatem.
quod antiqui doctores sicut aug. verba sua pro ma-
gna auctoritate habebant. Unde refert aug. ad
ianuarii. quod cum mater eius mirata fuisset. cur medi-
olani sabbato non ieiunaret. et de hoc aug. ambro-
sium interrogasset. ait ambrosius. Cum venio romam. iei-
iuno sabbato. Sic et tu. ad quam forte ecclesiam vene-
ris eius more serua. si cuiquam non inde vis scandalum esse
nec quenquam tibi. Et subdit Aug. Ego de hac sententia
etiam atque etiam cogitans. ita semper habui tanquam eam cele-
sti oraculo acceperim. Uita et passio tiburij et va-
leriani in passione sancte cecilie continetur.

De sancto georgio. lvi

Georgius dicitur a geos quod est terra. et orge quod
est colere. quasi colens terram. id est. carnem
suam. Aug. autem in li. de tri. dicitur: quod bona
terra est in altitudine montium. temperamento collium.
planicie camporum. Prima enim est bona ad virescentes
herbas. secunda ad vineas. tertia ad fruges. Sic bea-
tus georgius fuit altus despiciendo inferiora. et ideo
habuit virosque priuatis. Temperat per discretionem. et
ideo habuit vinum interne iocunditatis. Planus per
humilitatem. et ideo protulit fruges bone operationis.
Uel georgius dicitur a gerar quod est sacrum. et gion quod
est luctatio. quasi sacer luctator. quod luctatur est cum
dracone et carnifice. Uel georgius dicitur a gero quod
est pegrinus. et gir piosus. et vs consiliator. Ipse enim
fuit pegrinus in contemptu mundi. piosus in corona
martyrii. et consiliator in predicatione regni. Eius le-
genda inter scripturas apocryphas in niceno concilio

63
connumeratur: ex eo quod eius martyrium certam relati-
onem non habet. Nam in kalendario bede dicitur quod
sit passus in pside ciuitate dyaspoli: quod prius lidda
vocabatur. et est iuxta iopen. Alibi dicitur quod pas-
sus sit sub dyocleciano et maximiano imperatoribus
Alibi legitur quod sub dyocleciano imperatore passus.
presentibus. lxx. regibus imperij sui. Hic dicitur
quod sub daciano praefide. imperatoribus dyocleciano
et maximiano.

Georgius tribunus genere capadox perue-
nit quadam vice in puincia libie. in ciuitate
tem quod dicitur silena: iuxta quam ciuitatem erat
stagnum instar maris. in quo draco pestifer larita-
bar. quod sepe populum contra se armatum in fugam conuer-
terat. statumque suo ad muros ciuitatis accedens. omnes
inficiebat. Quapropter compulsi ciues. duas oues
quotidie sibi dabant: ut eius furorem sedarent. alioquin
sic muros ciuitatis inuadebat. et aere inficiebat.
quod plurimi interiebant. Cui ergo iam oues pene defi-
cerent maxime cum hanc copiam habere non possent. ini-
to consilio ouem cum adiuncto bove tribuebant. Cum
igitur forte omnium filij et filie darentur. et fors neminem
exciperet. et iam pene omnes filij et filie populi essent con-
sumpti. quadam vice filia regis vnica sorte est de-
bensa. et draconi adjudicata. Tunc rex contristatus
ait. Tollite aurum et argentum et dimidium regni mei.
et filiam meam michi dimittite ne taliter moriatur.
Cui populus cum furore respondit. Tu o rex hoc edictum
fecisti: et nunc omnes pueri nostri mortui sunt: et tu vis fi-
liam tuam saluare? Nisi in filia tua compleueris
quod in alijs ordinasti: succendemus te et domum tuam.
.i.

De sancto

Quod rex audiēs cepit filiam suam flere dicēs. Deu me filia mea dulcissima: qđ de te faciā: aut qđ dicā. qñ plus videbo nuptias tuas? Et cōuer- sus ad pplm dixit: Oro vt inducas octo dierū lugēdi michi filiā tribuatis. Qđ cū ppl's admisis- set. et in fine octo dierū reuersus ppl's est cū furo re dicēs. Quare pdis pplm tuū ppter filiā tuā. En oēs afflatu draconis morimur. Tūc rex vidēs qđ nō posset filiā liberare: induit eā vestib⁹ rega- libus. et amplexat⁹ eā cum lacrimis dixit. Deu me filia mea dulcissima: de te filios in regali gre- mio nutrire credebā. et nūc vadis vt a dracone de- uo:eris. Deu me filia mea dulcissima: sperabā ad tuas nuptias pncipes inuitare. palaciū marga- ritis omare. timpana et organa audire. et nūc va- dis vt a dracone deuo:eris. Et deosculās eā dimi- sit eā dicēs. Utinā filia mea ego ante te mortuus essem: qđ te sic amissem. Tūc illa pcedit ad pe- des patris: petēs ab eo benedictionē suā. Quas cū p̄ cū lacrimis bñdixiss. ad lacū pcessit. Quā beat⁹ georgi⁹ casu inde transiēs vt plorantē vi- dit: eā quid b̄ret interrogauit. Et illa. Bone iu- uenis velociter equū ascēde et fuge: me mecū pa- riter moriaris. Cui georgi⁹. Noli timere filia. s; dic michi qđ hic p̄stolaris oī plebe spectatē. Et il- la. Ut video bone iuuenis magnifici cordis es tu. sed cur mori mecū desideras. fuge velociter. Cui georgi⁹. Dic ego nō discedā: donec michi qđ habeas intimabis. Cū ergo totū sibi exposuisset: ait georgi⁹. Filia noli timere: q; in xpi noīe te iu- uabo. Et illa. Bone miles mecū ne peās: s; teipm saluare festines. sufficit em̄ vt sola pereā: nā me liberare nō posses: et mecū perires. Dum hec lo- quere: ecce draco veniēs caput de lacu leuauit. Tūc puella tremefacta dixit. fuge bone dñc. fu- ge velociter. Tūc georgi⁹ equū ascēdens. et cruce se muniēs. draconē cōtra se adueniētē audacter aggredif. et lanceā fortiter vibrās. et se deo cōmē- dans ipsuz grauitē vulnerauit. et ad terrā deie- cit. Dixitq; puelle. Projice zonā tuā in collū dra- conis: nichil dubitās filia. Qđ cū fecisset: sequeba- tur eā velut mansuetissim⁹ canis. Cū ergo eū in ciuitatē duceret. ppli hoc vidētes p mōtes et col- les fugere ceperūt: dicētes. Ne nobis q; iam oēs peribim⁹. Tūc beat⁹ georgius inuuit eis dicēs. Nolite timere: ad hoc em̄ me misit dñs ad vos. vt a penis liberarē draconis. Tantūmodo in xpm credite. et vnusquisq; vestrū baptizet: et dra- conē istū occidā. Tūc rex et oēs ppli baptizati sūt. Beat⁹ autē georgi⁹ euaginato gladio draconē oc-

Georgio

cidit. et ipsum extra ciuitatē efferri pcepit. Tūc quatuor paria boum ipsum extra ciuitatē in ma- gnū campū foras duxerūt. Baptizati autē sunt in illa die. xx. milia hominū: exceptis paruul⁹ et ma- lierib⁹. **B** Rex autē in honore beate marie et beati georgij eccliaz mire magnitudinis cōstru- xit. De cui⁹ altari fons viuus emanat: cui⁹ pot⁹ oēs languidos sanat. Rex vero infinitā pecuniā beato georgio obrulit: quā ille recipe nolēs: pau- peribus eā dari pcepit. Tūc georgi⁹ regē de qua- tuor: bicuiter instruxit. s; vt eccliaz dei curā ha- beret. sacerdotes honoraret. diuinū officū dilige- ter audiret. et semp pauperū memor esset. Et oscu- lato rege inde recessit. In aliqbz tñ libris legif qđ dū draco ad deuorandū puellā pgeret: georgi⁹ se cruce muniuit: et draconē aggrediēs interfecit. **E**o tpe impantib⁹ diodeciano et maximiano: sub p̄side daciāno tāta p̄secutio xpianoz fuit. vt infra vnū mēsem. xvij. M. martirio coronarētur. Unde inter tot tormentoz genera mlti xpianoz deficiebāt. et idolis immolabāt. Qđ vidēs sanct⁹ georgi⁹ tactus dolore cordis intrinsec⁹: oīa q̄ ha- bebat disp̄sit. militarē habitū abiecit. xpianoz b̄itū induit. et in mediū psiliēs exclamauit. Dēs dñi gentiū demonia: dñs aut celos fecit. Cui pre- ses irat⁹ dixit. Qua p̄sumptione audes deos no- stros demonia appellare? Dic tñ vnde es tu aut quo nomie vocaris? Cui georgi⁹ ait. Georgi⁹ vo- cor. ex nobili capadocū p̄sapia ortus. Palestinā christo fauente deuici: sed oīa deserui: vt seruare possem liberi⁹ deo celi. Cū aut preses eū ad se in- clinare nō posset iussit eū in euleū leuari. et mē- bratim corp⁹ eius vngulis lamari. Appositis in sup ad latera facib⁹. parētib⁹ viscerū rumis. sale plagas eius fricari iussit. Eadē nocte dñs cū in- genti lumine ei apparuit: et ipsuz dulciter cōforta- uit. Cui⁹ melliflua visione et allocutione sic cōfor- tar⁹ est vt p nichilo duceret cruciat⁹. Vidēs daci- an⁹ qđ eū penis supare nō poss;: qndā magū accer- suit. eiq; dixit. Christiani suis magicis artib⁹ tor- mēta ludificāt. et deoz nostroz sacrificia parupē- dunt. Cui magus. Si artes eius supare nequie- ro: capitis reus ero. Ipse maleficijs suis iniecit. et deoz suoz nomibus inuocatis: venenū vino immiscuit. et sancto georgio sumēdū potexit. Cō- tra qđ vir dei signū crucis edidit: haustoz eo ml- lesionis sensit. Rursum magus prius: e forti⁹ vene- num immiscuit. Qđ vir dei signo crucis edito. linē- lesione aliqua totū b̄bit. Quo viso magus statim ad pedes ei⁹ cecidit: veniā lamētabilr petijt. et se

christianū fieri postulauit. Quē mox iudex decol-
lari fecit. Sequēti die iussit georgiū poni in rota:
gladijs bis acutis vndiq; circūsepta. Sed statim
rota frāgīf. et georgi' illesus penit' inuenit. Tūc
trah' iussit eū in sarraginē plūbo liquefacto plenā
pūa. Qui facto signo crucis in eā intrauit. sed vir-
tute dei cepit in ea quasi in balneo refoueri. Quō
vidēs dacia' cogitauit eū emollire blanditijs:
quē nimis supare nō poterat vlt' tormētis. Dixitq;
illi. Uides fili georgi quāte māfuetudinis sunt dij
nri: q; te blasphemū tam paciēter sustinēt. parati
nichilomin' si cōuerti volueris indulgere. Age er-
go dilectissime fili qd; horro: vt supstitione relicta
dij nris sacrifices: vt magnos ab ipsis et a nobis
cōsequaris honores. Cui georgi' subridēs ait. Ut
qd; a principio nō magis michi psuasisti blandis
sermonib' q; tormētis. Ecce parat' sum facere qd;
horroris. Hac pmissione dacia' delusus: let' effi-
cit. Iussitq; sub voce pconis vt oēs ad se puenirēt.
et georgiū tādiu relucātē: tandē credere et sacrifi-
care viderēt. D: nata igit' tota ciuitate p gaudio
cū georgius idolorū tēplū sacrificatur' intraret: et
oēs ibidē gaudētes astarēt flexis genib' dñm ex-
orauer' vt tēplū cū idolis sic oīno destrueret qua-
tenus ad sui laudē et ppli cōuersionē: nichil de eo
penit' remaneret. Statimq; ignis de celo descen-
dens: tēplū cū dijs et sacerdotib' cōcremauit. ter-
rag; se apēs oēs eoz reliqas deglutuit. Tūc ex-
clamar' amb: o. in p̄fatiōe dicēs. Georgi' fidelissi-
mus miles xpi. dū xpianitatis p̄fessio silēcio rege-
ret. sol' inter t̄p̄colas intrepid' dei filiū est cōfes-
sus. Cui et tantā cōstantiā grā diuina cōcessit: vt et
tirānicē prāns p̄cepta contēneret. et innūerabiliū
nō formidaret tormēta penaz. O felix et inclitus
dñi p̄liato: quē nō solū t̄p̄alis regni blanda nō p-
suasit p̄missio: sed p̄secutore deluso simulacroz ei'
portēta in abyssum deiecit. Hec amb: o. Hoc audi-
ens dacia' georgiū ad se adduci fecit: eiq; dixit.
Que sunt maleficia tua pessime hoim: q; tantū fa-
cin' cōmisti. Cui georgi'. Non credas me nō sa-
crificare: sed me cū p̄ge et iterū me immolare vide.
Cui ille. Intelligo fraudē tuā: q; vis me facere ab-
sorberi: sicut tēplū et deos meos absorberi fecisti.
Cui georgius. Dic michi miser: dij tui q; se iuuare
nō potuerūt quō te iuuabūt. Frat' rex nimis: dis-
p̄t alexādie vxori sue. Deficiēs moriar: q; ab hoc
bole me supatū cerno. Cui illa. Tirāne crudel' et
carnifex: nunq; nō dixi tibi sepi' ne xpianis mo-
lestus esses: q; de' eoz p̄ ipsis pugnaret. et nunc
scias me velle fieri christiānā. Stupefact' rex ait.

Deu' p̄chdolor: nunq; et tu seducta es. fecitq; eū
p̄ capillos suspēdi. et flagellis durissime cedi. Que
dū cederet: dixit georgio. Georgi' lumē veritatis:
quo putas pueniā: nondū aqua baptismi renata.
Cui georgi'. Nichil besites filia: q; sanguinis tui
effusio baptism' tibi reputabit et corona. Tūc illa
orās ad dñm emisit spiritū. Huic attestat' amb: o.
in p̄fatione dicēs. Ob hoc et gentiū regina ipsarū
crudeli a viro dictata snia. nondū baptismi grā
cōsecuta. gl'ose passionis meruit palmā. Un' nec
dubitare possum' q; rosea p̄fusa sanguinis vnda
referatas poli ianuas ingredi meruit. regnūq; pos-
sidere celoz. Hec amb: o. **¶** Sequenti vero
die georgi' talem accepit snias: vt p̄ totā ciuitatē
traheret. postmodū capite puniret. Dixit autē
ad dñm: vt quicūq; ei' imploret auxiliū: p̄ctio-
nis sue cōsequeretur effectū. Diuina autē vox ad eū
venit: q; sic fieret vt orauit. Cōpleta orōne capitis
abscisione martiriū consummauit sub dyocleciano
et maximiano: q; ceperūt circa annū dñi. cdxviiij.

¶ Daciaus autē cū de loco in quo decollat' est ad
palaciū rediret: ignis de celo cecidit: et ipm cū mi-
nistris suis cōsumpsit. **¶** Refert grego. turoneū. q;
cū quidā quāsdā reliqas sancti georgij deferreret. et
in quodā oratorio hospitari fuissent: mane nulla-
ten' capsam mouere potuerūt: donec ibidē reliq-
arū particulā dimiserūt. **¶** Legit in historia anti-
oebena q; cū xpiani ad obsidendū hierusalē p̄ge-
rēt quidā iuuenis speciosissim' cuidā sacerdoti ap-
paruit: qui sanctū georgiū ducē t̄p̄ianoꝝ esse se di-
cens. monuit vt ei' reliquias secū in hierusalē de-
portaret: et ipse cū eis esset. Cū autē hierusalē obsē-
dissent. et saracenis resistētib' p̄scalas ascēdere nō
auderēt. beatus georgius armis albis indutus. et
cruce rubea insignit' apparuit: innuēs vt post se
securi ascenderēt et ciuitatem obtinerent. Qui ex
hoc animati ciuitatem ceperunt: et saracenos occi-
derunt.

De sancto marco euāgelista. lviij. A

¶ Marcus interpretatur sublimis mādato. cer-
tus. declinat'. et amarus. Sublimis mā-
dato rōne p̄fectionis in vita. q; nō solum
seruauit mādata cōmunia sed etiā sublimia: sicut
sunt consilia. Cert' rōne certitudinis in doctrina
q; doctrinā euāgelij sui certā tradidit. vtpote quā
a petro magistro suo didicit. Declinatus rōne p-
funde humilitatis. Nam propter nimiam humilita-
tem pollicem sibi amputasse dicit: vt sacerdotio re-
probū h̄fetur. Amarus rōne acerbioris p̄cne.
q; vbiq; p̄ ciuitatē tract' fuit et inter hec tormēta

De sancto Marco Evangelista

spiritum tradidit. Vel marcus dicitur a marco qđ est malleus maior qui quidem eodē ictu ferrū domar. melodiā generat. incidē firmat. sic marc' vnica doctrina sui euangeliū domat hereticorū p' fidiā. dilatat laudē diuinā. cōfirmat eccliam. B

Marcus euāgelista leuitic' genere ⁊ sacerdos petri apli in baptisate filius. atq; in diuino sermone discipulus cū ipō beato petro romā pfect' est. Cū aut pet' ibidē euāgelii p'dicaret: rogauerūt fideles q' erāt rome be arū marcū vr euāgelii ad ppetuā fidelū memoriā deberet p'scribere. Qđ ille quidē vr ex ore magistri sui beati petri audierat. fidei stilo conscripsit. Pet' aut illud diligēter examinās vbi omī veritate plenū cōspexit: recipiendū ab oībus fidelibus cōprobauit. Videns aut pet' marcū constantē in fide: ipm aquilegiā destinauit. Ubi verbum dei p'dicās: innūeras gentiū mltitudines ad fidē xpī cōuertit: ac euāgelii suū silr ibidē cōscripsisse dicit: qđ quidē vsq; bodie in aquilegiēsi ecclēsia ostenditur: ⁊ deuotōse cōgrua reseruat. Tandem beatus marcus aqlegiēsem ciuem sc̄s ermagorā quē ad fidē xpī cōuertit: romā ad beatus petrū adduxit: vr eū in aquilegie ep̄m cōsecraret. Suscepto itaq; ermagoras pōtifficā' officio cum aquilegiensem ecclēsiā optime gubernasset. tandem ab infidelib' capis ⁊ ibidē martirio coronat. Marcus vero a beato petro alexandriā missus est: ⁊ ibi prim' verbū dei p'dicauit. In primo autē introitu suo alexandriā vr ait philo. disertissimus

iudeorū. maxima multitudo in fide ⁊ deuotione ⁊ cōtinentie obseruatione adunata est. Papias quoq; hieropolitan' ep̄s: valde p'clara ei' p'conia p'cipuo dilucidar stilo. Pet' vero damian sic ait de eo. Tantā eidē deus apud alexandriā grās p'rogauit. vr oēs q' tunc ad fidei rudimēta cōfluerent: mox p' cōtinentiam ac totius sancte cōuersationis instantiā tanq; ad monastice p'fectionis fastigiū puolarēt ad qđ nō solū miraculoz. p'digijs nō solus p'dicationis cloquijs sed etiā criminjs p' uocabat exēplis. Et infra. factus est autē vr post mortē ad italiā deinde sit reuersus: vr terra in qua datum est sibi euāgelii scribere sacras. meretur ei' reliquias possidere. Beata es o alexandria triūphali hoc sanguine purpurata. felix ⁊ tu italia corpis hui' thesauro diues effecta. Tante autē humilitatis dicit fuisse: vr pollicē sibi amputauerit ne ad ordinē sacerdotij possit humano iudicio p'moueri. Veruntamē dispositio dei ⁊ autoritas facti petri p'ualuit q' ipm alexandrie ep̄m destinauit. Mox aut vr alexandriā est ingressus. subito calciamētū ei' ruptū est atq; solutus: qđ in spū intelligēs ait. Vere expeditū fecit dñs iter meū nec me sathanas impedire poterit quem ab opibus mortuis dñs iam absoluit. Vidēs autē mar' quendā vetera consuetudine eidē calciamēta tradidit corrigendū. Qđ cū faceret sinistra manus grauitur vulnerauit. ac fortiter exclamare cepit. Unus deus. Quo audito vir dei ait. Uerq; p'p'erū fecit dñs iter meū. factoz luto exspuito manū ei' vixit. ⁊ cōtinuo sanitate recepit. Vidēs homo ille tantā ei' efficaciam in domū suam illum introduxit ⁊ qđ esset vel vnde p'cunctari cepit. At ille se dñs ihesu xpī seruū cōfessus est. Cui ille ait. Uellē ego videre eum. Et marcus. Ego eū tibi monstrabo. Incipiensq; marcus xp̄m ei euāgelizauit ⁊ ipsū cū tota domo sua baptizauit. Audictēs autē viri ciuitatis illi' quendā galileū qui deoz sacrificia contēneret aduenisse: ei insidias posuerūt. Quod ille cognoscēs: hominē illū quē curauerat qui dicebatur amian' ibidē ep̄m ordinauit. ⁊ ipse pentapolim perrexit. Et cū ibidem duob' annis stetit iterū alexandriā rediit qui ⁊ iuxta mare in rupib' ecclēsiā cōstruxerat in loco qui dicitur bucculi. ⁊ fideles ibidē multiplicatos inuenit. Pōtifficēs autē templorū cum cōprehēdere conabātur. Cū autē in solemnitate pascale beatus marcus missas celebraret: cōuenerunt illuc oēs: ⁊ tunc in colloquio missio ipm p'ciuitate trahēbat dicētes. Traha' p' bubalū ad locū bucculi. Carnes autē ei' in serua

De sancto Marco Evangelista.

fluebant. et sanguine lapides rigeabantur. Post hoc in carcere recluditur: et ibidem ab angelo cōfortat. Et ipse dñs ihesus xps eū visitauit. eūq; cōfortauit dicens. Pax tibi marce euāgelista me. noli timere: quia ego tecū sum ut eruiam te. Mane ergo facio tūc iterū collo ei. immittit: et buccis lucis raptim eū pertrahit exlamātes. Trahite buccinam ad loca bucculi. Ipse autē dū traheret grās agebat dicens. In manus tuas cōmendo spūm meū. Et hoc dicens spūm exalauit sub nerone: qui cepit circa annū dñi. lviij. Cū autē pagani eū uellent comburere: subito aerturbat. grando exoritur. tonitrua inonant. fulguraq; coruscant. ita ut quilibet euadere niteret et sanctū corp⁹ ibidē intactū reliquerūt. Xpianū uero corp⁹ eius raperūt: et in ecclia cum o. reuerētia sepelierūt. **F**uit autē forma beati marci hmoi. Longo naso. subductu supercilio. pulchris oculis. recaluaster. plixa barba. habitudinis optime. eratis medie. canis asperius. affectione cotinēs. grā dei plen⁹. Beatus autē ambrosio. de eo sic ait. Dū beatus marcus inueneris coruscaret miraculis. cōtingit ut furor cui calciamentū tradiderat corrigendū: sinistra sibi in ei⁹ labore pruderet manū. Dū cū inflato uulnere un⁹ deus clamauit. dei famulus audiēs letus affuit. lutū ex spūto factū accepit: eiusq; manū inunxit sanāq; illico rediit: et labor tradidit illi. nempē cui⁹ p̄dicabat euāgelium sicut imitat miraculū. ceteri uero a natiuitate illuminati. a dño factū. **D** Anno ab incarnatione dñi. cccc. lxxviij. tpe leonis impatoris. ueneti corp⁹ sancti marci de alexandria transtulerūt. ubi ecclia in honore sancti marci mire pulchritudinis fabricata est. Quidā namq; mercatores ueneti qui alexandriā perreperāt. duos p̄sbiteres uicinos corp⁹ sancti marci p̄cibus et p̄missionibus inuenerūt: ut occulte corpus illud tolli p̄mitteret: et uenetas transportaret. Uerū cum corpus de tumultu leuaret: tant⁹ odor totā alexandriā sic p̄iudit: ut oēs unde tanta p̄diret odoris suauitas miraretur. **C**ū autē nauigarēt et qualr corpus sancti marci deferret alijs nauib⁹ reuelassent. un⁹ aliorū ait. foris alicui⁹ egiptij corpus uobis datum deferretis. et sancti marci corpus uos deferre p̄curatis. Cōtinuo igit nauis in qua erat corp⁹ sancti marci seipsam mira celeritate se uertit et in nauē in qua ille residebat insurgēs: lateris parietem fregit nō pri⁹ illā dimittēs: donec oēs se ibi p̄m corpus esse beati marci credere acclamaret. **E** Cū quadā nocte naues cursu uelocissimo ducerentur. et naute rēp̄stare conuassati et tenebris

obuoluti quo p̄gerent igno:arēt. sanctus marcus euidā monacho custodi corp⁹ sui apparuit dicens. Dico. bus istis ut uelociter uela deponat: quia nō longe a terra distāt. Quib⁹ depositis mane facto se iuxta quādā insulā inuenerūt. Uerū cū p̄littoza diuersa transirēt: et sanctū thesaurū oibus occultaret. uenietes incole clamabāt. **D** q̄ beati estis q̄ sancti marci corp⁹ portatis. Simite ut ipm sup̄pliciter adorem⁹. **Q**uidā nauta ad huc oīno in credul⁹ a demone arripit: et rādiu uexat donec ad corp⁹ sancti adduct⁹ se credere p̄tetur. Qui liberatus gloriā deo dedit. et beatū marcū in deuotione magna deinceps habuit. **Q**uodā tpe dum corpus sancti marci intra quādā columnā de lapide marmoreis factā paucis consijs esset repositū ut ibi cauti seruariet: cōtingit ut testib⁹ illis ex hac luce sublatis nemo ubi nam sanctus esset thesaurus potest cognoscere: nec aliq̄bus indicijs inuenire. fit ex hoc plangit in clericis. desolatio ingens in laicis. meror: imminet uniuersis. Joemidabat siquidē plebs deuora: ne patronus tam inclitus furtiue fuisset sublat⁹. Idcoq; ieiunium sollempne indicit. p̄cessio sollempnis ordinatur. Et ecce cunctis uidetib⁹ et stupētib⁹. lapides a columna p̄stulāt: et archā ubi corpus ei⁹ latebat oibus euidenter ostendunt. **N**ox deuotas laudes agūt creatori oim: qui suū eis dignar⁹ est reuelare patronū. Sicq; dies illustrata rāti. p̄digij glia singulis annis deurrētib⁹ posteris sit festiua. **I**uuenis quidā cancri morbo in mamilla ueribus corroct⁹ cruciatus: cepit beati marci suffragia mente implorare deuota: et ecce sibi dormiētī quidā pegrino habitu insignit⁹ apparuit. q̄ gradu cōcūo aliquo p̄gere uidebat: q̄ ab eo interrogat⁹ q̄s esset et quō rā uelociter festinaret: marcum se esse asseruit q̄ tam uelociter p̄geret et cui⁹dam nauī se inuocātī piculo subueniret. extēsāq; manu infirmū tetigit: q̄ mane euigilās penit⁹ se sanātū sensit. p̄ modicū nauis illa portū uenetiāz intrauit. narrās et suū piculū et marci adiutorius. **P**ro uerūsq; igitur b̄nficio deo grāz actio exoluitur. et in sancto suo marco deus mirabil⁹ p̄dicat⁹. **D**um quidā mercatores ueneti supra quādā nauem saracenoꝝ alexandriā p̄gerēt: et immenēs piculū euadētes uiderēt: mor sup̄ scaphā ascēdūt: et tūc p̄adunt. Stratiq; nauis illa fluctuū inundatione perijt. et uniuersos saracenos vnda foras inuoluit. Unus autē ex eis beatū marcū inuocās: uotu quo potuit se astringit: q̄ si suū sibi cōferret auxiliū et sacrum baptisma suscipet. et ip̄ sibi limina

De sancto Marcellino papa.

visitaret. Mor sibi vir splendidus quidam apparuit qui creptu de fluctibus in scapha cum ceteris collocavit. Ille autem alexandriam veniens sed liberatori suo ingratus existens: nec sancti marci festinat ad litora. nec nisi fidei suscipit sacramenta. Cui denuo marcus apparuit. et ipsum de sua ingratitude increpavit. Rediens igitur ad se venetias venit: et ibidem sacro baptismatis fonte renatus. et marcus appellatus. et in christum perfecte credidit. et in bonis operibus vitam finiuit. **U**ir quidam dum in summitate campis sancti marci de venetijs quoddam opus exerceret. subito cadit improuide membratim toto corpore laniatus. In ipso tamen casu suo sancti marci non immemor eius patrocinium implozauit. Qui cadens ex insperato cuidam ligno prominenti subsistit. et dato fune illesus euasit. et ad opus pristinum consummandum deuotus assurgit. **Q**uidam cuiusdam nobilis puincialis palatru seruus dum voto astrictus corpus sancti marci visitare uellet: sed a domino suo licentiam obtinere non posset. tandem timore carnalis domini timori celestis postposuit. et in salutato domino ad sanctum visitandum deuotus accessit. Quod dominus egregeris ipsum reuersum exoculari mandauit. fauet quatuor eius crudeli domino crudeliores satellites. et dei famulum sanctorum marcum inuocantem ad terram proiecit et acutos palos oculis effodiendis apponit. Sed nichil palorum proficiebat conamine: quia in se tabescebant subita fractione. Iubet igitur ut securibus crura frangantur et pedes precipitentur: sed indomabile ferrum securium partem mollescit in plumbum. Iubet malleis ferreis os et dentes contudi sed ferrum sue virtutis obliuiscit. et dei potentia hebetat. Quod dominus videns et stupens veniam petiit: et cum seruo sepulcrum sancti marci deuotissime sedula uisitauit. **M**iles quidam in plio sic vulneratus in brachio ut manus a brachio deperderet adeo ut ipsam precipiendam medici et amici consulerent. Ille uero erubescens fieri mansit qui consueuit hunc tam probus: manus in locum suum restitutum pannis siue medicamentis ligari fecit. Inuocauit igitur beati marci suffragia. et manus continuo fuit sanitati pristine restituta. sola tamen cicatrix remansit: et in tanti miraculi testimonium. et in talis beneficij munimentum. **U**ir quidam de ciuitate mantruc falso ab inuidis accusatus in carcere est reclusus. Qui cum .xl. dies pegisset ibidem et nimio afficeretur tedio: tandem triduo ieiunio se macerans beati marci patrocinium inuocauit. Qui sibi apparuit: iubet ut de carcere securus abscedat. Ille uero dormitans pro tedio neglexit parere iussionibus sancti. existimans illusionibus se deludi. Deinde

secundo et tandem tercio sibi apparuit: et eadem sistrum imperauit. Qui ad se rediens: et hostium apertum conspiciens: de carcere securus exiit. et instar stuppe compedes moris confregit. Ibat igitur die media pro mediis custodiis ceterorum omnium: ita quod ipse cunctos uideret a nemine uideret. Qui ueniens ad sancti marci tumulum exoluit deuore debitum gratiam. **C**um totam apuliam sterilitas magna inuaderet. nec terram illam benedictionis pluuia irrigaret. reuelatum est quod tali plaga peccaret. eo quod ibi sancti marci festiuitas non celebreretur. Dum igitur sanctum marcum inuocaret. et festum eius festiue se celebraturos promitterent. sterilitas ab eis marce depulsa. et insuper abundantias ministravit. dans eis salubrem aerem et pluuiam congruentem. Circa annum domini .M. cc. xli. apud papiam in conuenticulo ordinis fratrum predicatorum: fuit quidam frater religiose ac sancte uite nomine iulianus: natione fauencinensis iuuenis corpe: sed canus more quod infirmitate ultima elaboratus cum prioris domus super statu suo requisisset: et ille mortem uicinam sibi imminere dicebat: statim facie exilaratus et manibus a toto corpore applaudens clamare cepit. Date locum frater quia pre nimia leticie abundantia anima iam proficiet extra corpus: ex eo quod iam iocundos rumores audiuit. Et eleuatis in celum manibus dicere cepit. Educ de carcere animam meam etc. Infelix ego homo: quia me liberabit de corpore mortis huius: Inter hec ille leuissimam obdormiens uidit beatum marcum ad se uenisse. et se iuxta eum lectum collocasse. et ecce uox ad eum dicens. Quid ibi agis o marce? Et ille. Sed mouente me accessi istum: quia deo eius ministratum est acceptum. Et iterum uox ad eum. Quare inter ceteros sanctos ad eum maxime tu uenisti? Et ille. Quia in me spalem deuotionem habuit. et locus ubi corpus meum quiescit deuotione sedula uisitauit. et ideo ueni eum in hora sui mortis uisitare. Et ecce quidam albari totam domum impleuerunt. Quibus ait marce. Quare hic uenisti? Et illi. Ut istius animam in conspectu domini presentem. Suigilas autem predicat frater: pro prioris domus a quo ego ista audiui continuo misit: et omnia que uiderat sibi recitans: cum multo gaudio in domino felicitate obdormiuit.

De sancto marcellino papa lviii A

Marcellinus annis .ix. et mensibus .iiij. romanam ecclesiam tenuit. hic iussu diocleciani et maximiani capitur. et ad sacrificandum adducitur. Cum autem non assentiret. et ex hoc diuersorum tormentorum genera sustinere deberet. metu passionis duo grana incensi in sacrificio posuit. Tunc magna adest infidelium leticia: sed fideles ingens

De sanctis marcellino et vitali.

alis. id est. tuēs se alis virtutū. Ipse enī fuit tanq̄
vnū de anialib⁹ dei q̄ vidit ezechiēl. hñs in se qua
tuor alas. scz alam sp̄ci qua volebat in celū. alam
amoris qua volabat in deū. alam timoris qua vo
labat in infernum. alam cognitionis qua volabat
in seipsum. Eius passio in libello geruasij ⁊ p̄io
thasij reperta fuisse putatur. **A**

Vitalis miles consularis ex valeria vxore
geruasij ⁊ p̄basij genuit. Hic cū pau
lino iudice rauennā ingressus cū q̄ndam
ibidem xpianū medicū nomie vsicinū post multa
tormentoz genera iussum decollari videret. ⁊ ille
medic⁹ nimij expauisset. exclamauit ad eū sanct⁹
vitalis dicēs. Noli frater vsicine medice q̄ alios
curare psuenisti teipm̄ eterna morte occidere. ⁊ q̄
ad palmam martirij p̄ multas passiones venisti.
noli coronā amittere tibi a deo paratam. Qd̄ vsi
cin⁹ audiēs p̄fortat⁹ est: ⁊ de pauore suo penitēs:
martirij libenter accepit. Sanct⁹ aut̄ vitalis cum
honorifice sepeliri fecit. ⁊ post hoc ad paulinum
dñm suū vltra venire contēpsit. Ille vero nimij
indignat⁹. tum qz ad se venire noluit. tum qz vsi
cinum sacrificare volentē retraxit. tum qz xpianū
se esse ostendit. iussit eū in eculē leuari. Cui dixit
vitalis. Stultissim⁹ es: si me putas decipe: q̄ alios
semp̄ studui liberare. Et ait paulinus ministris.
Ducite eum ad palmā: ⁊ si sacrificare noluerit: fo
ueam pfundissimā donec p̄cneritis ad aquam
ibidē facite: ⁊ ibi eū viuū ⁊ supinū sepelite. Qd̄ et
fecerunt ⁊ beatū vitalē ibidē viuū sepelierūt. sub
i iij

tristitia percussit. Veruntñ capite infirmato forti
ora mēbra resurgūt. ⁊ minas principū paruipen
dunt. Tūc fideles ad summū pontificē cōueniūt.
⁊ ipm̄ plurimū redarguūt. Qd̄ ille cernēs in cōsti
lio epoz se supposuit iudicandū. Ad quē illi. Abs
sit vt summ⁹ pontifex ab aliquo iudicet: sed tu in
te collige causam tuā: ⁊ pp̄rio ore te dijudica. Ip
se aut̄ iam penitēs plurimū ingemuit: ⁊ seipsum de
posuit: sed tñ eū oīs turba iterū reelegit. Qd̄ cesa
res audiētes iterū eū capi fecerūt. et dum nulla
tenus sacrificare vellet eū decollari mandauerūt
Et iterū creuit furo: hostil. vt infra mensem. xvij
milia xpianoz p̄imerētur. Marcellin⁹ aut̄ dñ de
capitari deberet: se xpiana sepultura indignū esse
asseruit: ⁊ ideo oēs qui se sepelire p̄sumerēt: excō
municauit. Quap̄: opter corpus eius insepultum
xxv. dieb⁹ remansit. Post hoc beatus petr⁹ ap̄ls
marcello successori eius apparuit dicens. frater
marcelle: quare non sepelis me? Cui ille. Nonne
dudū sepultus es dñe? Cui ap̄ls. Me insepultum
reputo: q̄ diu marcellinū insepultū videro. Cui il
le. Nonne dñe nosti: qz ille oēs qui euz sepelirent
anathematizauit? Cui petr⁹. Nonne scriptū est: q̄
se humiliat exaltabitur? Unde hoc attendere de
buisi. Uade igitur ⁊ ipm̄ ad pedes meos sepeli
as. Qui statim iuit: ⁊ iussa laudabilr̄ compleuit.

De sancto vitali. lix.

Vitalis quasi viuēs talis: qz qualis viuē
bar exteri⁹ in ope. talis erat intus in cor
de. Vel vitalis a vita. Vel vitalis viuēs

De virgine quadam

nerone qui cepit circa annū dñi .lvij. Sacerdos aut qui hoc p̄siliū dederat. statim a demone arreptus: per septem dies insanies in illo loco exclamabat dicens. Incendis me sancte vitalis. Die autem .vij. in flumen a demone precipitatus: miserabiliter expirauit. **U**ro: aut sancti vitalis cū me diolanū rediret: inuenit quosdā idolis immolantes. Qui cū eaz hortarentur ut idolis imolata comederet. rādit. Xp̄iana sum: non licet michi de vris sacrificijs māducare. Qd̄ illi audierēs tam dire eā verberauerūt q̄ boies sui q̄ cū ea erant vsq; me diolanum eam semiuiuā deduxerūt: vbi infra triiduum feliciter migravit ad dominū.

De virgine quadā antiochena l. **A**

Uirgo que adzuit antiochie cuius bistoria ambrosi⁹ in sc̄do libro de virginibus recitat in hec v̄ba. Antiochie nup virgo q̄das fuit fugitās publici visus ostentationē. Sed quo magis viroz vitabat oculos. incēdebat affectus eo amplius impudicos. Pulcritudo enim audita nec visa plus desiderat duob⁹ stimulis cupiditatū amoris et cognitionis: dum et nichil occurrit quod min⁹ placeat: et plus putat esse qd̄ placeat: qd̄ nō index oculus explorat: sed anim⁹ amato: exoptat. Itaq; sancta virgo ne diutius aleretur potende spes cupiditatis. integritatē pudoris professā sic restrinxit improboz facies: vt iam nō amaretur: sed pderetur. Ecce persecutio. Puella fugere nescia. etate pauida ne incideret in insidiato: es pudoris. animū ad virtutē parauit. tam religiosa v.

moitē non timeret. tam pudica vt mortem expectaret. Venit enim corone dies maxima omniu ex peccatorio. pducitur puella duplex. p̄fessa certame. et castitatis et religionis. Sed vbi viderūt constātia p̄fessionis. metu pudoris: paratā ad cruciat⁹. crubescētē ad aspectus. excogitare ceperūt quē admodū spe castitatis religionē tollerent: vt cum id abstulissent qd̄ erat ampli⁹. etiā id eriperēt qd̄ deliquerēt. Aut sacrificare virginē: aut lupanari p̄strui iubent. Quō colunt deos suos qui sic vincticant. aut quē admodū ipsi viuūt qui ita iudicāt? Hec puella non quo de religione ambigeret: sed quo de pudore: et trepidaret ipsa secū inquit. Quid agim⁹? hodie aut martir aut virgo. altera nobis inuideat corona. Sed nec virginis nomē agnoscat vbi virginitatis auto: negatur. Nam quemadmodum virgo: si meretricē colas? Quemadmodum virgo: si amorem petas? Tolerabili⁹ est mentem virgineas q̄ carnem h̄re. Utrunq; bonū si liceat. et si non liceat. saltem non homini caste sed deo sum⁹. Et rā ab meretrici fuit: sed postq̄ dño credidit salutem inuenit. Et iudith se vt adultero placeret ornat⁹: que tñ q; hoc religione non amare faciebat. nemo eam adulterā iudicabat. Bene successit exemplū. Nam si illa q̄ se cōmisit religioni et pudorem seruauit et patriā fortassis et nos seruādo religionē seruabim⁹ etiam castitatē. Qd̄ si iudith pudicitiam religioni p̄ferre voluisset. perdita patriā etiam pudicitia perdidisset. Itaq; talibus inoimata exēplis sil antio tenens verba dñi q̄bus ait. quicūq; p̄diderit animā suam propter me inueniet eam. fleuit et tacuit. ne eam vel loquentē adulter audiret. nec pudoris elegit iniuriā sed christi recusauit. Estimare vtrū adulterare potuerit corpore que nec voce adulterauit. Jam duduz verē cundebatur oratio mea: et quasi adire gestoz seriem criminofam atq; explanare formidat. Claudite aures virgines dei: ducitur puella dei ad lupanar. Sed aperite aures virgines dei. virgo p̄strui potest. adulterari non potest. Ubicūq; dei virgo est: tē plus dei est. nec lupanaria infamāt castitatē. sed castitas etiā loci abolet infamiam. Ingens petulantia concursus fit ad fornicem. Discite martiru miracula sancte virgines. Discite locorum vocabula. Claudatur intus columba. strepūt accipites ioris. Certāt linguli: quis predam primus inuadat. **B** At illa mambus ad celum leuatis. quasi ad domū orationis venisset. non ad libidini duceret. chiste inq; domus virg. nis

Antiochena.

feros leones. potes domare etiam hominū feras mentes. Chaldeis rozaunt ignis iudeis sese vnda suspēdit. misericordia tua nō natura sua. Susanna ad supplicium genua flexit: et de adulteris triūphauit. Aruit dextra que tēpli tui dona violabat. Nunc templū ipsius attrahatur tuū: ne patiaris incestū sacrilegij qui nō passus es furtū. Benedicatur et nunc nomen tuū: vt que ad adulteriū virgo veni virgo discedā. Uix cōpleuerat orōnem: et ecce miles specie terribilis irrupit: quemadmodū virgo tremuit: cui pplus tremēs cessit. Sed illa nō in memor lectionis. Et daniel inquit supplicium susanne spectatur? aduenerat: et quā ppls dānaucrat vn? absoluit. Potest et in hoc lupi habitu omis latere. Habet et xps milites suos: q̄ etiā legiones habet. Aut forsasse pculsor: inтраuit: ne vercaris ania: et tales solēt martires facere. O virgo fides tua te saluā fecit. Cui miles. Queso ne paucas soror. Huc veni saluare animā nō pdere. Serua me vt ipsa serueris. Quasi adulter ingressus: si vis martir egrediar. Vestimēta mutem. Conueniūt mea tibi: et tua michi: sed vtraq; xpo. Tua vestis me verū militē faciet. et mea te virginē. Bene tu vestieris: ego meli? exuar: vt me psecutor agnoscat. Sume habitū qui abscondat feminā. trade q̄ consecret martirē. Indue clamidē q̄ occultet mēbra virginis: et serue pudorē. sume pileū q̄ tegat crines. abscondat ora. solent erubescere q̄ lupanar intrauerūt. Sane cū egressa fueris: ne respicias retro. memor vxoris loth que naturā suam q; impudicos licz castis oculis aspexit amisit: nec vereare ne qd peat sacrificio. Ego p te hostiā deo me reddā: tu p me militē xpo hñs bonā militiā castitatis q̄ stipēdijs militat sēpiterms lorica iusticie q̄ spūali munimine corp' induat. scutū fides quo vuln' repellas: galeā salutis. Ibi em est pfidium nre salutis vbi est xps. qm mlieris caput est vir. virginum christus. Et inter hec verba clamidem exiit suspect' tñ ad huc habit' et psecutoris et adulteri. Virgo ceruicē. clamidē cepit miles offerre. Que pōpa illa q̄ grā cū in lupanari de martirio certaret. Addātur pfone miles et vgo. he dissiles inter se natura: sed dei miseratiōe pfiles: vt compleatur oraculū. Tūc lupi et agni sil' pascūtur. Et ce agna et lupus nō solū sil' pascūtur: sed etiā imolātur. Quid plura? Mutato habitu euolat puella de laqueo. iam nō suis alis. vtpote que spūalibus ferebatur. Et qd nulla vnq; viderūt secula. Egreditur de lupanari virgo xpi. At illi qui videbant oculis. et nō videbāt corde. seu raptos ad

agnam. lupi fremere ad pcedam. vnus qui erat immodestior introiuit. Sed vbi hausit oculis rei exitum. quid hoc inquit est. puella ingressa est vir videtur. Ecce non fabulosum illud cerua pro virgine: sed quod verum est miles ex virgine. At etiam audieram et nō credideram q; aquas xpus in vina cōuertit. iam mutare cepit sexū. Recedamus hinc dum ad huc q; fuimus sumus. Nunquid et ipse mutatus sum qui aliud cerno q̄ credo? Ad lupanar veni cerno vadimonij: et tñ dum mutat' egrediar. pudicus exibo q̄ adulter intraui. iudicio rei q; debebatur tanta corona victori. damnatus est pro virgine qui pro virgine cōprehensus est. ita de lupanari nō solum virgines: sed etiā martires exierūt. **¶** Fert puellā ad locū supplicij accurrisse: certasse ambos de nece. Cū ille diceret ego sum iussus occidi te absoluit sentētia qm tenuit. At illa clamauit. Non ego te vadē mortis elegi: sed pfidem pudoris optaui. Si pudor queritur: manet sex'. Si sanguis exponitur: fideiusso: nō desidero. Uñ dissoluā habeo: in me lata est sententia q̄ p me lata est. Certe si pecunie te fideiusso: dedissem. et absente me iudex tuū censum feneratori adiudicasset. eadem me snia cōuinceret. meo patrimonio soluere tuos nexos. Si recusarē q̄s me indignā morte censeret? Quanto maior est capitis hui' cēsura? Moriar innocēs: ne moriar nocēs. Nichil mediū ē hodie. aut rea ero sanguis tui. aut martir mei. Si cito redij q̄s me audeat excludere? Si morā feci: q̄s me audeat absoluere? Plus legibus debeo rea nō solū fuge mee: s; etiā cedis aliene. Sufficiūt mēbra mortis q̄ nō sufficiēbant iniurie. Est in virgine vulnere loc' q̄ nō erat cōtumelie. Ego obprobriū declinaui: nō martiriū. Tibi celsi vestē: nō pfectionē mutaui. Qd si michi pscipis mortem: nō redemisti me: sed circūuenisti. Caue q̄so ne contēdas. caue ne cōtradicare audeas. Noli eripe bñficiū qd dedisti. Dū michi hanc sentētiā negas: illam restituis supio: ē. Sentētia em sentētia supio: ē mutaf. Si posterior me nō tenet. supio: snia tenet. Possun' vtriq; satisfaccere sentētie: si me prius patiaris occidi. In te habent aliā quā exerceāt penā: in virgine obnoxi' pudorem. Ita q; gloriosior eris si videaris de adultera martirē fecisse: q; de martire adultera reddisse. Quid expectatis: duo ptenderūt et ambo vicerūt nec diuisa ē corona s; addita. Ita sancti martires iniucē sibi bñficia pferētes. altera principiū martirio dedit alter affectū. **¶** At etiā philoſophoꝝ gymnasia demonē et sintiam. pictagoꝝ eos

De sancto Petro nouo mar.

ferunt. Quoz vnus cum esset morti adiudicatus: comendandoz suoz tps poposcit. Tirānus autē astutissim⁹ cū repiri nō posse existimaret: petiuit vt sponsozē daret q̄ p se ferret si ipse morā faceret. Quid de duob⁹ p̄clari⁹ nescio vtrunqz p̄clarū alter vadē mortis inuenit. alter se obtulit. Itaqz cū reus morā supplicio faceret. fideiussor sereno vultu mortē nō recusauit. Cū duceret. amicus reuersus est. ceruicē substituit. colla subiecit. Tunc ammirat⁹ tirān⁹ cariozē philosophis amicitia q̄ vitam fuisse. petiuit vt ipse ab ipsis quos dānauerat in amicitia recipet. tantā v̄tutis esse grāz vt tirannū inclinaret. Digna laude s̄ minora n̄ris. Nā illi ambo viri. hic vna v̄go q̄ p̄rio etiā serū vincebat. Illi amici. isti incogniti. Illi tirāno vni se obulerūt. isti tirānis plib⁹: ac etiā crudeliorib⁹: qd̄ ille pep̄cit: isti occiderūt. Inter illos in vno obnoxia necessitas. in his aboz voluntas libera. Hoc quoqz isti prudētiorez: qz illis studij sui finis amicitie grā. istis corona martirij. Illi em̄ certauerūt hominibus. isti dño. Nec ambrosius.

De sancto petro nouo martire lxi

Petr⁹ inter p̄ratur agnosces vel discalciās. Vel dicif petrus a petros qd̄ est firmū. Per hoc intelligūtur tria priuilegia que fuerut in brō petro. fuit em̄ p̄dicatoz egregius: et inde dicif agnosces: qz et p̄fectā scripturaz noticiam habuit. et in p̄dicatione qd̄ cuiqz conueniret agnouit. Secdo fuit virgo purissimus: et inde dicif discalciās: quia a pedibus suaz affectionū omnē

amorem mortuū discalciavit et exiit: vt non solū corpe sed etiā mente virgo esset. Tercio fuit martir dñi gliosus: et inde fuit firm⁹: qz martiriū p defensione fidei constanter sustinuit.

Petrus nouus martir de ordine p̄dicatoz fidei pugil egregi⁹: de ciuitate veronēsi exiit onūd⁹. Hic tanq̄ splendidū lumē de fumo. lilū candēs de sentib⁹. rubēs rosa de spinis exorif. dū de parētib⁹ p̄ errozē excecatis lucidus p̄dicatoz exurgit. et de sauciatis mēte corpoz regz corruptis: v̄ginale decus p̄cedit: ac de spinis: idest. eterno incēdio deputatis: in clir⁹ martir ascēdit. Parētes nanqz suos infideles et hereticos beatus petrus habuit: a quoz tñ erroze se penitus mundū seruauit. Cū autē ad huc. vij. esset annoz. et a scolis rediret a patruo suo q̄ heresim sapiebat quidnā in scolis didicerit interrogat. Qui r̄dit se didicisse. Credo in deū patrē omnipotentē: creatorē celi et terre et c. Et ille. Noli dicere creatorē celi et terre: cū ipse visibiliū creator nō fuerit: sed diabolus oīa ista q̄ videntur creauerit. Ipse vero puer se poti⁹ velle dicere sicut legerat a firmabat et sicut scriptū erat se poti⁹ credere velle dicebat. Tunc ille p̄ autoritates boeci p̄suadere vt poterat nitēbat. Quas oēs puer spiritus sancto replet⁹ sic cōtra eū cōuertit. eūqz p̄p̄tio gladio interemit vt ille quo diuerteret nō h̄er. Qui indigne ferēs a puero se confusum patri totum quod inter se gestū fuerat retulit: et vt petrinū a scolis remoueret modis oibus p̄suasit. Timeo em̄ ait: ne cū petrin⁹ bñ fuerit erudit⁹: ad meretricē illam romanā ecclesiā se conferat: et sic fidem n̄ram destruat et confundat. Qui nesciēs verū dixit dum petrū hereticoz p̄fidia destructurū esse: tanq̄ alter cayphas p̄phetauit. Sed qz res a deo fiebat. p̄ fratris mortis assensum nō p̄buit: sperās qz p̄ aliquē heresi archā ad suam sectā eū trahifaceret. cū in grāmaticalib⁹ fieret erudit⁹. **C** Videns igitur puer sanct⁹ nō esse tutū cū scorpionib⁹ habitare. mūdum. parētēsqz despiciēs. mūdus ipse fratrū p̄dicatoz ordinē introuit. In quo quidam ordine q̄ laudabilr vixerit innocēt⁹ papa in sua epla aperit dicēs. Cum em̄ beat⁹ petrus a mūdi fallacijs in adolescētie annis. p̄uide declinasset. ad ordinem fratrū p̄dicatoz se trāstulit. In quo quidē ordine triginta fere annoz spacio sultus carerua virtutū fide p̄ambula. spe astante. comitāte charitate sic p̄ualuit et p̄fecit circa defensionē ipsi⁹ fidei. p̄ qua totus ardebat qz contra illius diros hostes mēte intrepida. feruentiqz spiritu continuum certamen

De sancto

Petro nouo mar.

exercens suū tandē agone diuiniū victriā supan
 te: martirio feliciter cōsummauit. Et sic petr⁹ fir
 mus in petra fidei. petra demū passiois allisus.
 ad petra^m ipm digne laureand⁹ ascēdit. Virginita
 tē quoq; mētis et corporis sp̄ libatā seruauit. nec
 alicui⁹ mortalis criminis vinq; sensit practū: sicut su
 oꝝ p̄felloꝝ fideli testimonio ē p̄barū. Et q; seru⁹
 delicate nutrit⁹ preruit in dñm. carnē suam assi
 dua cibi et pot⁹ paritate restrixit. Ne vō pocij de
 fidiā hostilib⁹ pateret infidij. in iustificationib⁹
 dñi exercebat assidue: vt eo circa licita totali oc
 cupato: loca in ipso illicita nō hēnt. et a spūalib⁹
 nequicijs tutus esset. Nocturna quidē silencia hu
 mane deputata quieti. post dormitiouē breuē de
 curtebat in studijs lectionū. et somni tēpus vigi
 lijs occupabat. Dies aut impendebat cōmodis
 aniaz. vel sedulis imminēdo p̄dicationibus. vel
 confessionū audiētie infistēdo. aut hereticorū do
 gma pestiferū validis rōnib⁹ cōfutatōdo. In quib⁹
 spūlus gr̄e dono noscī claruisse. Deuotione insup
 gratus. humilitate lenis. obediētia placidus. be
 nignitate suauis. pietate cōpariēs. patiētia con
 stas. charitate p̄stabil. et in cūctis moꝝ maturita
 te cōposit⁹. alios p̄fusis v̄tutū aromant⁹ attrabe
 bat. Ierue^s quoq; amator fidei. cultor p̄cipuus. p
 pugnator ardens. Sic anio suo fidē imp̄serat. sic
 se totū in illi⁹ mācipauerat obsequiū q; que q; ip
 sius opa et verba v̄tute fidei redolebat. Pro hac
 quoq; mortē subire cupiēs. hoc p̄ncipat̄ a dño
 attentis et crebris postulationib⁹ supplicasse pro
 bat q; nō sumeret eū ex hac luce migrare nisi sum⁹
 pro pro illo calice passiois. Nec fraudat⁹ est tan
 dem a desiderio suo. **C** Multis vero in vita
 sua miraculis claruit. Nam cum apud mediolanū
 quēdā ep̄m hereticorū a fidelib⁹ captū beatus pe
 trus examinaret. et multi ep̄i et religiosi et maria
 pars ciuitatis illuc cōuenissent: et dies tū p̄dicatio
 ne. tum examinatione in longū p̄tracta fuisset. et
 maxim⁹ estus cūctos affligeret: dixit heresiarcha
 corā oibus. O petre puerse: si tu es ita sanct⁹ sicut
 hic stult⁹ p̄pls te esse affirmat: cur eū estu moꝝ p
 mittis: et nō rogas dñm vt nubē aliquam interpo
 nat vt nō moriat⁹ hic stultus p̄pls tanto estu? Ad
 quē beat⁹ petrus respondit: Si vis p̄mittere te
 abnegaturū heresim tuā: et fidē catholicā receptū
 rum rogabo dñm et faciet qd dixisti. Tūc fautores
 hereticorū cōclamātes heresiarche dixerūt. Pro
 mittite p̄mittite. Credebat em̄ q; fieri nō possēt
 qd beat⁹ se facturū corā oibus sp̄opōdit. et maxi
 me cum nulla vel minima nubecula in aere ap

pareret. Catholici aut sup p̄missione beati petri
 tristari ceperunt: timentes ne fides catholica ex
 hoc confusioni pateret. Cum ergo heretic⁹ se obli
 gare nollet beatus petr⁹ cū magna fiducia dixit.
 Ad hoc q; verus deus visibiliū et inuisibiliū crea
 tor: monstret. et ad cōsolationē fideliū et ad confu
 sionē hereticorū rogo deū vt aliqua nubecula ascē
 dar. et se inter solem et pplm interponat. Qd moꝝ
 p̄misso crucis signaculo factū fuit p̄ magnā boꝝaz
 in modū papilionis populū nubecula p̄egente.
C Contract⁹ quidā noie asserb⁹ cū p̄ q̄ngs annos
 mansisset: contract⁹ ita vt p̄ terrā in sextario trabe
 rerur: mediolanum ad beatum petrū ductus fuit
 Quē cū beat⁹ petrus signasset: cōtinuo sanatus
 surrexit. **Q**uedā etiā miracula q; per eū dñs dū
 viueret fecit. innocētius in p̄dicta epla recitat di
 cens. Cuiusdam nobilis filiū p̄e nimio et horribi
 li totius gule tumore nec loqui nec spirare valē
 tem. leuatis ad dñm manib⁹: et crucis in eo facto
 signaculo: illoꝝ accipiēte ipsi⁹ cappā: et infirmo
 supponēte eū illico sanauit. Idem nobilis vebe
 menti postmodū corpis roisione grauar⁹. credēs
 et mētēs exinde sibi mortis imminere discrimen
 cappam ipsaz quā extūc cōseruauerat reuenter
 fecit asserri qua suo apposita pectori: moꝝ ver
 mem quendā duobū hitem capita. et piloz densitate
 villosus euomuit: plena liberatiōe secuta. **C**ui
 dam iuueni muto immisso in os eius digito. sue q;
 ligue soluto ligamine: bñficiū loquēle cōcessit.
 Nec et alia plā dum viueret dignat⁹ est p̄ eū dñs
 opari. **C** Uerū cū pestis heretica in lombar
 die prouincia pullularēt: et multas iam ciuitates
 contagione pestifera infecisset. summus pontifex
 ad pestē diabolicā abolendā diuersos inq̄sitores
 de ordine p̄dicatoꝝ. in diuersis lombardie p̄tibus
 delegauit. Sed cū apud mediolanū heretici non
 solū multi: s; etiā magni sclari potētia acuti frau
 dulenta eloquētia. et pleni diabolica sciētia resi
 derēt. summ⁹ pontifex sciēs et intelligēs beatū pe
 trū virū esse magnanīmū: qui ab hostiū multitudine
 ne nō paucet. a nimaduertēs quoq; eius p̄stan
 tē virtutē: p̄quā aduersarioꝝ potētie nec in modū
 co cederet. cognoscēs etiā eius facundiā per quā
 facile hereticorū fallacias detegeret. nō ignorans
 insup ipm in diuinā plene sapiētia eruditū p̄quā
 friuola hereticorū argumētā rationabilr confuta
 ret. ipm tam strēnuū fidei pugilē. et tam indefes
 sum dñi bellatoꝝ. in mediolano et eius comitatu
 instruit. et inquisitoꝝ suū autoritate concessa ple
 naria ordinauit. Ipse igit in iunctū officū diligē

ter exercens. hereticos ubiq; pquirebat: nullam
eis requie tribuens sed mirabilr oēs confundēs.
potēter expellēs. sapiēter cōuincēs. ita vt nō pos
sent resistere sapie t spūi q̄p cū loq̄batur. Quod
vidētes heretici t dolētes. de ipsi⁹ morte cū suis
fauoribus tractare ceperunt: arbitrātes se posse
pacifice viuere si eoz tam valid⁹ psecutor de me
d:o tolleret. Cum igitur p̄dicator intrepidus mox
martir futur⁹ de cumis mediolanū p inq̄rendis
hereticis pgeret. in ipso itinere palmam martiriū
assecut⁹ est. sicut innocēti⁹ explicat in bec verba.
Cuz de ciuitate cumana vbi fratru sui ordnis ibi
morantiū prior erat: mediolanū pgeret. p exeq̄n⁹
da inq̄sitione cōtra hereticos sibi ab ap̄tica sede
cōcessa. sicut in publica p̄dicatione p̄dixerat. qui
dam de ipsoz hereticoz credētib⁹ p̄cece illoz in
duct⁹ t p̄cio: in eū salutaris p̄positi iter p̄sequēte
funest⁹ insiliit. in agnū vtiq; lupus. ferus in micē.
impius in pium. furibūdus in mansuetū. in mo
destū effrenis. p̄fanus in sanctū p̄sumit insultum.
exeret conatū. mortē intrētat. sacrū autē caput il
lius crudelr imperēs. t diris in ipm̄ imp̄ssis vul
nerib⁹. t satiatio sanguine iusti ense. venerandum
illum nō diuertentē ab hoste: sed exhibentē se p̄
tin⁹ hostiā. t cesoris sustinentē in paciētia truces
ictus dimisit. sp̄ ū supna petēte in ipso loco passio
nis occasus. Ipso quoq; sacrilego p̄cussuras in xp̄i
ministrū geminas inculcāte. ille nō querula voce
gemēs vel marmurās: sed sufferēs oīa paciēter:
suū dño cōmēdabat sp̄m̄ dicēs. In man⁹ tuas dñe
cōmendo sp̄m̄ meū. Simbolū etiā cepit dicere fi
dei: cui⁹ nec in hoc articulo desijt esse p̄co: p̄t ip̄e
nephādus q̄ a fidelib⁹ captus fuit. t quidā frater
dñe⁹ q̄ comes illius erat: t ab ipso lictore p̄cussus
diebus aliq̄bus supuixit postea retulerūt. Sed cū
ad huc martir dñi palpitaret cultellum crudelis li
cto: arripuit t p̄ latera eius transfixit. **I**n ipsa
autē die sui martiriū. cōfessor. martir. p̄p̄beta. t do
cto: quodammodo esse p̄meruit. Confessor: in eo
q̄ fidē xp̄i inter tormēta constātissime p̄fessus fuit
t in eo q̄ ipsa die confessione more solito facta: ob
tulit deo sacrificiū laudis. Martir: in eo q̄ p̄ de
fensiōe fidei sanguinē suū sudit. Prop̄beta: in eo
q̄ cū ipse tunc quartanā pateret t focij dicerent q̄
non possēt mediolanū applicare. ille rēdit. Si nō
poterim⁹ ad domū fratru puenire apud sanctum
simplicianū poterim⁹ hospitari. Quod t factū est.
Nam cū sacrū eius corpus deferreret: frēs. p̄pter
nimā populi frequentā nō potuerūt illud eadem
die ad domū deducere: sed apud sc̄m̄ simplicianū

deposuerunt: t ibidem ea nocte p̄mansit. **D**octo:
in eo q̄ etiā cum pateret fidem verā edocuit dum
simbolū fidei clara voce cecinit. **E**t⁹ quoq;
passio veneranda dñice passioni s̄tis multū fuisse
videt. Christus enī passus est p̄o veritate quam
p̄dicabat. petr⁹ p̄ veritate fidei quā defendēbat.
Xps passus est ab infideli p̄plo iudeoz. petr⁹ ab
infideli turba hereticoz. Xps in paschali tpe cruci
figit. petr⁹ eodē tpe martiriū patit. Xps cū pate
retur. in man⁹ tuas dñe cō. s. m. dicebat. petr⁹ cuz
occideret vba cadē clamitabat. Xps p̄. xxx. dena
rijs vendit⁹ fuit vt crucifigeret. petr⁹ p̄. xl. libris
papiensū fuit vendit⁹ vt interficeret. Xps p̄ passi
onem suam ad fidē multos adduxit. petr⁹ p̄ mar
tiriū hereticos multos cōuertit. Quāuis em̄ egre
gius docto: t fidei pugil. hereticoz dogma peliti
ferū in vita sua plurimū eradicauerit. post mortē
tū suā ei⁹ meritis t coruscātib⁹ miracul⁹ fuit adeo
extirpatū: vt q̄ plurimū errorē suū relinquerēt. et
ad gremiū sancte ecclēie cōuolarent. ita vt ciuitas
mediolanū t comitat⁹ eiusdem vbi tot hereticoz
conuētacula rēsidebāt. adeo purgata ē vt alijs ex
pulsis. t alijs ad fidē conuersis null⁹ ibidē aude
ret aliquat⁹ cōparere. Plures etiā de eis maximi
t famosi p̄dicatoz ordinem sunt ingressi: qui vsq;
nunc cūctos hereticos t fautores feruoz mirabi
li p̄sequūt. Sic n̄ sampson p̄les philistcos inter
fecit morēs: q̄ occideret viuēs. Sic gnū frumētū
cadēs in terrā: t infidelū manib⁹ cōp̄cessū t mor
tuū: vberē cōsurgit in spicā. Sic botrus in torcula
ri calcat⁹: liquoris redūdāt in copiā. Sic aromata
pilo contusa: odorē pleni⁹ circūfundūt. Sic granū
sinapis cōtritū: virtutē suam multipliciter demon
strauit. **P**ost sancti viri gloriosum triūphū
multis cū dñs miraculis illustrauit quoz quedā
summ⁹ pontifex refert dicēs. Post mortē ipsi⁹ lā
pades ad sepulcrū ei⁹ depēdentes: plures p̄ter se
ipsas absq; oī būano studio t ministerio diuinitus
sunt accense: q̄ conueniēs nimis erat vt q̄ igne et
lumine fidei excellēter claruerat: singulare de ip̄o
so ignis ac luminis miraculū appareret. **Q**uidā
autē cū vesceret cū alijs: t ei⁹ sanctitatē t miracu
la deprauaret. sumptu quodā sub attestatiōe mor
tello q̄ cum non possēt si circa hoc declinqueret tras
glutire. sensit n. o. x. ipm̄ sic gutturi inherētē: vt il
lum inducere vel educere nō valeret. Quare illi
co penitēs: t iam vultus mutato colore quasi: sen
tiens vicinū mortis euentū. factō intra se voto q̄
linguam decetero ad talia nō laxaret. fuit p̄miss
illo euomito libertatus. **I**diopica quēcū ad p̄

De sancto

Petro nouo mar.

cum passionis eius auxilio viri sui vix pueniens. fusa ibi orone: sanitatē integrā mox recepit. Ob-
 fessas a demonib' martir ipse deiecit ill' cū mltro
 sanguis vomitu de corpib' liberauit. febres expu-
 lit. iāguozesq; curauit plimos z diuersos. Quidā
 sinistre man' digitū ex morbo fistule plurimoz so-
 raminiū pcuritate defossum mira cōsolatiōe sana-
 uit. **Q**uidā insup puer ex casu grauissimo sic op-
 pressus vt motu z sensu penitus destitit' tanq' mor-
 tuus desleret: mox apposita de terra suo pectori
 sacro ei' martiris cruore cōtacta: incolumis resur-
 rerit. Alij etiā diuersis infirmitatib' occupati: q̄
 sepulcrū ei' in vehiculis z alijs sustēraculis adie-
 rūt. exi de postmodū plena incolumitate recepra
 sine aliqb' subsidijs rediere. **E** Cū aut sum-
 mus pontifer innocēti' quart' : beatū petrū mar-
 tirē sanctorū cathalogo ascripsisset frēs apud me-
 diolanū ad caplm cōuenerūt. Nolētes autē eius
 corpus ad altiorē locum transferre: cū plusq' p an-
 num sub terra iacuisset: ita sanū z integrū: atq; si-
 ne alicui' exalatiōe fetoris repertū est: ac si eadē
 die fuisset sepultū. frēs igit sup magnū pulpitum
 iuxta plateā corp' eius cū magna reuerētia de-
 duxerūt. z ibidē sic sanū z integrū corā oī p̄plo est
 ostensus. z ab eo suppliciter inuocātū. **P**reter
 miracula supradicta in lris summi pontificis posi-
 ta: plura alia sunt p̄pra. Nā sup locū passionis ei'
 sepe lumina de celo descēdentia p̄les religiosi.
 aliq; q̄ p̄les visibil' cōspexerūt. Inter q̄ lumina-
 ria duos frēs in habitu p̄dicatoz se vidisse testari
 sunt. **Q**uidā iuuenis noīe guifred' als' gufre-
 dus de ciuitate cumana: dū de pāno tunice sancti
 petri hēt: z qdā heretic' eidē deridēdo diceret
 vt si sanctū eū crederet in ignē pannū ipm p̄jec-
 ret: z si comburi nō cōtingeret absq; dubio sanct'
 esset: z ipse sue fidei adbereret. Moxq; sup carbo-
 nes accēsos pannū sancti petri picat: sed ab ipso
 igne alt' resiliit. deinde p se sup ipsos carbones
 resiliēs: ipsos ardētes penit' extinxit. Tūc incre-
 dulus ille dixit. Sic p oia pann' tunice mee faci-
 et. Posit' est igit sup alios carbones ex vna pte
 pann' heretici. z ex alia pte pann' sancti petri.
 Pannus autē heretici: mox vt ignis calozē sensit
 penit' est cōbustus. pann' vero sancti petri igne
 p̄ualuit. z ignē ipm extinxit ita q' nec pilus ali-
 quis cōbustus fuit. **Q**d vidēs heretic' aq' viā ve-
 ritatis redijt: z miraculum omnibus publicauit.
Apud florētā iuuenis qdā heretica p̄auitate
 corrupt': cū in ecclia fratru de florētia cū qbūsdā
 alijs iuuenib' ante quandā tabulā vbi est depi-

cū martiriū sancti petri staret: videns lictorē eum
 percutientē euaginato gladio: ipse dixit. Utinā
 ego ibi fuissē: q' valid' percussissem. Quo dicto: sta-
 tim mut' effectus est. Cūq; socij req̄rerēt qd hēt:
 z ipse nichil r̄ndere poss: eū domū reduxerūt. **S**
 cū in via eccliam quandā sancti michaelis vidiss:
 elapsus de manib' socioz eccliam intrauit: z fle-
 cēs genua corde sanctū petrū rogauit vt sibi par-
 ceret. voro sicut potuit se obligās q' si liberaretur
 peccata sua p̄fiteret. z omnē heresim abnegaret.
 Tūc subito loquelā recupauit: z veniēs ad domū
 fratru abiurata heresi peccata sua p̄fessus est. da-
 ta licētia p̄fessori q' hoc i p̄plo p̄dicaret. Ipse quo-
 q; in publica fratru p̄dicatiōe surgēs corā oī mul-
 tudine hoc cōfessus est. **N**auis quedā dum in
 medio maris pene naufragium pateret. seu a flu-
 ctuū inundatiōe quassata. oēsq; caliginose noctis
 tenebris tenerent: diuersoz sc̄toz suffragia postu-
 labāt. Sed cū nullū sue liberatiōis viderēt indi-
 cū. seq; picitari plimū formidarēt: qdā de eis na-
 tione ianūsis. facto silēcio sic eos alloq̄tur. Viri
 frēs. nunq' nō audistis qualr quidā frater de or-
 dine p̄dicatoz noīe frater petri: nup ob defensio-
 nem fidei catholice sit ab hereticis interfect'. nil
 raq; p eū dñs signa oīdat. Nūc igit deuote ei' p̄a-
 trocniū implorem'. qz spero q' a nostra nequaq;
 postulatiōe fraudabimur. Assentiūt vniuersi bea-
 tū petrū in sui auxiliū deuotis p̄ciō' inuocātes.
 Illis sic orātib' mox attēna nauis in qua velū ap-
 pēdit cercis accēsis tota plena cōspicit. ita q' oīs
 obscuritas ipsoz cereoz mirabili fulgore fugat.
 noxq; illa tā caliginosa in diē clarissimū cōmutat.
 Respiciētes: viderūt quendā cū habitu fratru p̄-
 dicatoz sup velū stantē de quo nullidubū fuerit
 quin beatus petrus extiterit. Cū ergo p̄dicti nātūre
 ianuā incolumes aduenissent ad domū fratru p̄-
 dicatoz venerūt: deo z beato petro grās referē-
 tes: eisdē fratrib' torius miraculi seriē narraue-
 rūt. **M**ulier quedā in flandria cū iā tres filios
 mortuos pepisset. z ex hoc a viro odio haberetur
 rogauit sanctū petrū vt sibi in auxiliū fieret. Cū
 ergo quartū filiū pepisset silr mortu' est repta.
 quē mater accipiēs ad rogandū sanctū petrū tō-
 tū se cōtulit eū vt filiū suū reuiuiscere faceret p̄ci-
 bus deuotis exorās. Uix orōnez cōpleuerat. z ec-
 ce q' erat mortuus apparuit viuus. Cū igitur ad
 baptisimū portat' fuiss: z vt iobānes vocaret diffi-
 nitū esset. sacerdos cū ei' nomē dicere debuit. ne-
 sciēs dixit petri. Cū istud nomē postmodū ex de-
 uotiōe sancti petri sq̄ retinuit. **I**n puīcia thēn

De sancto

Petronouo mar.

tonie apud traiectū: mulieres quedā videntes ad
ecclesiam fratrum p̄dicatoꝝ in honore sancti petri
martiris magnū concursum fieri p̄ploꝝ. dū ipse in
platea cōsisteret et filaret. astantib⁹ sic dicebāt. Ecce
isti p̄dicatores omnē modū lucrādi nouerūt. nā
vt magnā possint pecuniā cumulare. et lata edifi-
care palacia: vnū nouū martirē inuenerūt. Dum
hec et filia diceret: ecce subito filum totū sanguine
cruētatur. et digiti q̄bus filū toꝝquebāt sanguine
moꝝ replētur. Qd̄ ille vidētes et admirātes: digi-
tos diligēter extergūt: ne forte in eis accidisset ali-
qua inassura. Sed cū digitos oīno sanos cōspice-
rent. et filū sic sanguinolentū viderēt. tremētes ac
penitētes dicere ceperūt. Vere q̄ p̄ciosi martiris
sanguini detrayim⁹. nobis hoc sanguis miraculū
tā stupendū euenit. Currētes igit̄ ad domū fratꝝ
priori oīa exposuerūt. ac filū sanguine cruētatum
eidem p̄ntauerūt. Prior aut̄ ad multoꝝ instantiā
solennē p̄dicationē cōuocauit. et q̄cqd̄ p̄dictis mu-
lierib⁹ acciderat: corā oībus retulit: et filū ip̄sum
sic cruētātū oīb⁹ oīdit. Verū quidā magister ar-
tis grāmatice in eadē p̄dicatione cōsistēs. factū
ip̄sum cepit plurimū deridere: et astantib⁹ dicere.
Videte modo quātr̄ isti fr̄es simpliciū corda deci-
piūt. Nam cū aliq̄bus mulierculis de suis famili-
arib⁹ cōduxerūt: vt filū ip̄sum in aliquo sanguine
tingerēt: et sic miraculose accidisse narrarēt. Duz
hec ille diceret: p̄tin⁹ vltionis diuine plagā acce-
pit: et ip̄m validissimaz febriū estus multis aspici-
entib⁹ sic vexauit: vt a p̄dicatione ipsa inter man⁹
amicoꝝ in p̄p̄riā domū deferret. Sed cū vebemē-
ter febris excreueret: et ille mortē vicinā timeret.
p̄dictū priorē accessit: et reatū suū confitēs:
deo et beato petro corā dicto priorē votū vouit. q̄
si ei⁹ meritis sanitatē recipet: xū semp̄ in sp̄ali de-
uotione h̄ret. et decetero linguā ad talia n̄ laxaret.
Mira res: moꝝ vt p̄dictū votū ptulit: sanitatē in-
tegrā recepit. **¶** Quadā vice cum subprior: p̄dicti
loci: quosdam lapides pulcherrimos et magnos in
quadā nauī p̄o cōstructione p̄dicte ecclesie duceret.
nauis ipsa ex imp̄ouisio cuidam litore sic inbesit.
vt nullaten⁹ posset moueri. Descēdētes vero nau-
te oēs vnanimiter ipsā impellebāt: s̄ nullaten⁹ mo-
uere poterāt. Cū ergo nauē se amississe putarēt. p̄-
dict⁹ subprior oīb⁹ alijs licētiatis manū ad nauē
apposuit. et leuiter ip̄am impellēs dixit. In noīe
sancti petri martiris. in cui⁹ honore lapides istos
deferim⁹ vade. statimq̄ nauis velocissime se mo-
uit. et de litore sana recessit. Sup̄quā naute ascen-
dentes: oīnes saui et hilares ad p̄p̄riā remearūt.

¶ In puincia frācie ciuitate senonis: puella q̄
dam cū in aquā raptim transcuntem cecidisset. et
p̄ magnū spaciū t̄pis stetit: tandem de flumine
mortua est extracta. Mortis cui⁹ erāt quatuor ar-
gumenta. sc̄z magnū spaciū t̄pis. et rigiditas cor-
poris. et frigiditas. et nigredo. Delata est ergo a
quibusdā ad ecclesiam fratꝝ: qui cū eam sancto pe-
tro vouissent: continue vite est reddita et saluti.

¶ Fr̄ iohānes polon⁹ cū apud bononiā quarrana
laboraret: et in festo sancti petri martiris sermonē
ad clerū facere deberet: accessionē eadē nocte iu-
tra cursuz naturalē expectās: timere valde cepit
ne in inuicō sibi sermōe deficeret. Ad sancti igit̄
petri cōuersus suffragia: ad altare ip̄i cū deuoti-
one accessit orās vt ei⁹ meritis adiuuaret cui⁹ de-
bebat gliaz p̄dicare. Sicq̄ factū ē q̄ illa nocte fe-
bris penit⁹ cessauit: et postea nunq̄ cum inuasit.

¶ Matrona quedā noīe girola viro: iacobi de
valle sana. cū p̄. xiiij. ānos ab immūdis spiritib⁹
fuis̄ obfessa: v̄cit ad q̄ndā sacerdotē dicēs. Ego
sū demōiaca: et sp̄s malign⁹ vexat me. Mor sa-
cerdos territ⁹ fugiēs sacristiā intrauit: et librum
q̄ndā in quo erāt cōiurationes demonū. et stolā la-
tēter sub cappa deferēs: cū bona societate ad mu-
lierē redijt: quē moꝝ vt vidit ait. Latro pessime
quo iuisti: Quid est qd̄ sub cappa occulte porta-
sti: Cū aut̄ sacerdos adiurationes suas faceret. et
nil curatiōis afferret: venit illa ad beatū petrum
dū adhuc viucret ab eo postulas adiuuari. Cui il-
le p̄phetica voce r̄ndit. Cōfide filia ne desperes
q̄ si qd̄ postulas ad p̄ns pficere nō valeo. t̄pus
tū veniet q̄ id qd̄ a me petis: plenarie obrinebis
Qd̄ et factum est. Nam post passionē ei⁹ cū ad se-
pulcrū ei⁹ p̄dicta mulier accessisset: ab illa infe-
statiōe demonū fuit penit⁹ liberata. **¶** Mulier q̄
dā noīe eufemia de loco corriongo mediolanē.
dyocesis. vij. ānis est a demonib⁹ vexata. Sed cū
ad sepulcrū sancti petri ducta fuisset: ceperūt de-
mones eā ampli⁹ agitare: et p̄ os ei⁹ cūctis audie-
tib⁹ clamare. Mariola mariola. petrine petrine.
Tūc demōes exeūtes: eā quasi mortuā dimiserūt
Sed modicū post plene sanata fuit et surrexit. Al-
serebat autē q̄ dieb⁹ dñicis et festiuis: et maxime
q̄n missa celebrat: eam demones ampli⁹ molesta-
bant. Quedā mulier noīe verbona de berengo p̄
sex annos a demonib⁹ agitata cū ad sepulcrū san-
cti petri fuis̄ adducta vix a mltis viris detineri
poterat. Inter quos erat qdā credēs hereticoz.
noīe cō: adus de ladriano qui illuc aduenerat vt
sancti petri miracula derideret. Qui cū p̄dictam

De sancto

Petro nouo mar.

mulierē cū ceteris detineret. demones eidē p̄ mu-
 lierē dixerūt. Cur tenes nos? Nōne n̄ es? Nonne
 te ad talē locū portauim? ⁊ ibi tale homicidiū p̄
 petraſti? Nōne te ad talē ⁊ talē locū duxim? ⁊ ibi
 talē ⁊ tale flagiciū cōmiſiſti? Cūq; multa peccata
 ſibi dicerēt: q̄ nullus ali⁹ niſi ipſe ſolus ſciebat: ve-
 hemēter expaui. Mox autē demones collū ⁊ p̄
 ctus m̄icris excoꝛiātes ⁊ inde exeūtes: ſemiuuā
 eam dimiſerūt. ſed poſt modicū penit⁹ ſanata ſur-
 rexit. **P**redict⁹ autē cō: adus heretic⁹ hec vidēs et
 ſtupēs: ad fidē catholicā eſt cōuerſus. **C**ur q̄dā
 noie oppiſo credēs hereticōꝝ. cū occaſionē cuiuſ-
 dam hereticē cōſanguinee ſue: ad eccl̄ias fratrū ve-
 niſſet: ⁊ ad tumbā ſancti petri ꝑgens duos ibi de-
 narios cōſpexiſſet: ipſos denarios accipiēs dixit.
 Bonū eſt vt bibam⁹ iſtos. Statimq; tor⁹ cepit tre-
 mere. nec de loco eodē aliquaten⁹ potuit ſe moue-
 re. Qui territ⁹ p̄dictos denarios in loco ſuo mox
 reſtituit. ⁊ ſic inde abceſſit. Vidēs autē beati petri
 virtutē. heretiſm deſeruit. ⁊ ad fidē catholicā ſe cō-
 uertit. **S**actimonialis quedā erat in alemania
 ⁊ in clauiſtro oetēbach ordinis ſancti ſixti ꝑſtantiē
 ſis dyoceſis: q̄ ꝑ annū ⁊ ampli⁹ grauē guttā in ge-
 nu ꝑꝑeſſa eſt: ita q̄ nullo remedio poterat libe-
 rari. Necq; ſepulcrū ſancti petri cōꝑaliter viſita-
 re nō poterat. vtpote q̄ erat ſub obediētia cōſtitu-
 ta. et q̄ infirmitate grauiffima vrgebat. cogitauit
 ſaltē p̄dictū ſepulcrū mētrali grefſu adire ac deuo-
 tione ſedula viſitare. Dicens vero q̄ in. xiiij. diebus
 de loco illo mediolanū poſſet adiri. quotide ꝑ
 qualibēt dieꝛa cētū pater n̄r ad honozē ſancti petri
 dicere cepit. Mirū in modū. cū iſtas mētrales die-
 tas taliter cepit facere. ſucceſſiue ſemp ⁊ paulatī
 cepit ſe meli⁹ h̄re. At vbi vltimā dieꝛa ꝑfecit: ⁊ ad
 tumbā mentali grefſu ꝑuenit. flexis genibus ac ſi
 ꝑñtialiter coram tumba aſtaret. ꝑſalteriū cum de-
 uotione maxima totū legit. Quo exꝑlecto ab illa
 infirmitate adeo liberatam ſe ſenſit. vt iam inde
 modicū qd ſentiret. Rediens vero eo modo quo
 iuerrat: anteq̄ oēs dieꝛas exꝑleuiſſ. penit⁹ eſt ſa-
 nata. **C**ur quidā de canapicio de villa maꝛati.
 noie rufin⁹: grauē valde infirmitatē incurrit. Nā
 vēna fracta in inferiorib⁹ ꝑribus. anteri⁹ ſine cel-
 ſatiōe ſanguinē emittebat. ita q̄ a nullo medico
 aliqd ſibi remediū poterat adhiberi. Cū ergo ſan-
 guis ꝑ ſex dies ⁊ noctes cōtinue effluxiſſet. ille
 beatū petrū deuore in ſui auxiliū inuocauit. Qui
 tam ſubito ſanar⁹ ē. vt inter effuſā orōnem. ⁊ re-
 ceptam liberationē nullū pene fuerit interuallū.
 Cū autē ſe ſopozī dediſſet: vidit quedā frēm in ha-

bitu ordinis fratꝝ ꝑdicatorꝝ. groſſū facie atq; biu-
 nū: quē ſociū b̄ti petri martiris exiſtimabat. ſicut
 vere ⁊ tal forme extiterat. Qui cū expāſione pal-
 mas plenas ſāguine: cū quodā ſuaui vnguētō ei-
 dē offerrebat dicēs. Sāguis adhuc recēs eſt. Veni
 igit ad recentē ſanguinē ſancti petri. Qui euigilās
 ſepulcrū ſancti petri ſtatuit viſitare. **Q**uedā cō-
 miſiſſe de caſtro maſſino ꝑꝑoſiſis dyoceſis: cū in
 beatū petrū ſpālem deuotionē h̄rēt. ⁊ ei⁹ vigili-
 am ieiunaret: cū ad ſuam eccl̄iam vt audirēt ve-
 ſperas acceſſiſſent. vna earū candelā quandā in
 honozē beati petri martiris: ante quoddam altā-
 re beati petri apli poſuit cōburendū. Que cū do-
 mū rediſſent. ſacerdos auaricia duct⁹ in ipſam cā-
 delam ſufflans eam extingit: ſed mox lumen re-
 dijt ⁊ denuo ipſam accēdit. Secūdo ⁊ tercio eā ex-
 tinguere voluit: ſed lumē vt ꝑi⁹ redijt. Unde te-
 dio affect⁹ choꝝ intrauit. ⁊ ante mai⁹ altare aliā
 candelā inuenit: quā cleric⁹ in honore ſancti pe-
 tri poſuerat: qui ei⁹ vigiliā ſiſtē ieiunabat. Quā
 ſacerdos bis extinguerē voluit ſed nequiuit. Ad
 vidēs cleric⁹ iratus dixit. Diabole apertū mira-
 culū nō videtis. ⁊ q̄ ſanct⁹ petrus nō vult vt ſuā
 extinguat candelā. Territi igitur ⁊ ſtupētes ſa-
 cerdos ⁊ cleric⁹ caſtrū aſcenderūt: ⁊ p̄dictū mira-
 culū omnibus narrauerūt. **C**ur quidā nomine
 roba de meda: cū vſq; ad veſtes in ludo oīa ꝑdi-
 diſſet: domū in ſero rediēs cū lucerna accenſa le-
 ctū ſuū adijt: ⁊ vidēs ſe tam viles pannos h̄re: ⁊
 ſe tantū amiſſiſſe cōſiderās: ꝑꝑe nimia deſpariōe
 cepit demones inuocare. ac ſe eiſdē ore nepharo
 cōmendare. Statimq; tres demones aſſuerūt. q̄
 lucernā accenſam in ſolariū ꝑijciētes: cū ꝑ collū
 arripuerūt. tam fortiter ipm ſtringētes: vt nulla-
 tenus loq; poſſet. Quē cū plurimū agitarent: qui
 erāt in domo inferiori ad eū aſcēdentes dixerūt.
 Quid eſt qd agis o roba? Quib⁹ demones r̄ide-
 runt. Ite in pace v̄ra. ⁊ lectos v̄ſos intrate. Illi
 autē vocē eſſe credētes p̄dicti viri: ꝑrin⁹ redierūt.
 Illi recedētib⁹ cepit multo forti⁹ a demonib⁹ agi-
 tari. qd illi cognoscētes ſacerdotē ꝑrin⁹ aduoca-
 uerūt. Qui cū ꝑ beatū petrū demones adiuraſſ.
 duo ꝑtin⁹ exierūt. Sequenti autē die ad ſepulcrū ſā-
 cti petri adduct⁹ eſt. Ad quē frater guilhelm⁹ ver-
 cellēſis accedēs cepit demonē increpare. Qui eū
 quē nunq; viderat: ex noie vocās ait. frater guil-
 helme ꝑ te nunq; exibo. q; hic n̄ eſt. ⁊ n̄ra ope-
 ra fecit. Quē cum interrogaiſſet quo noie vocareſ
 ait. Uocor balceſas. Uerſitamē cū ꝑ beatū petrū
 adiurat⁹ fuiſſet: ipm in terra ꝑijciēs: mox exiuit.

Ipsē autē pfecte sanus remāsit. et penitentiā salutariē accepit. **C**ū quidā heretic⁹ acerrim⁹ disputator. et eloquētie singularis. cū beato petro cū adhuc viueret disputaret: et errores suos subtiliter et acute proposuisset in mediū. ac beatum petrum vt respōderet ad pposita importun⁹ purgeret. ille deliberationem petēs oratorū quoddam quod prope erat intrauit: cū lacrimis orans deū vt causas fidei sue defenderet. et loquacē tumidū: aut ad fidei veritatē reduceret. aut lingue priuatione puniret. ne p eam decetero cōtra fidei veritatem tumeret. Rediensq; ad hereticū corā omnib⁹ palā dixit: vt suas iterū pponeret rōnes. Qui ita penit⁹ factus est mut⁹: vt nec vnū solū verbū aliquaten⁹ pferre valeret. Unde heretici cōfusi recesserūt. et catholici deo gr̄as retulerūt. **C**um in ramispalmarū dum adhuc viueret mediolani p̄dicaret. et ibi vtriusq; sex⁹ esset maxima multitudo: dixit publice alta voce. Sciopro certo q; heretici tractant mortē meā: ita q; pro morte mea pecunia iam data est. Sed faciāt quicquid p̄nt: q; magis psequar eos mortu⁹ q; viuus. Qd verū fuisse manū festū est. **A**puđ florētīā in monasterio de ripulis: sanctimonialis quedā in orōne posita: ea die qua beatus petr⁹ mortē sustinuit. vidit beatā virginē in excelso throno in gl̄ia residere. et duos fratres de ordine p̄dicatoꝝ in celū ascendere. et hinc inde iuxta eam collocatos esse. Et cum inq̄reret q; nam essent: audiuit vocē dicentē sibi. Hic est frater petr⁹: q; in cōspectu dñi tanq; fum⁹ aromatū gloriosus ascendit. Repertūq; est pro certo q; eadē die mortē subiit: qua dicta sanctimonialis visionē vidit. Cū cū longa et graui infirmitate laboraret. ad rogandū beatū petrū tota deuotiōe se cōtulit. et sanitatē integrā mox recepit. **S**olaris quidā cum de magalona ad montē pessulanū rediret. ex quodā saltu adeo est ruptus in inguine: vt dolore nimio vexaret: et incedere non valeret. Hic aliquā audiens p̄dicare: q; quedā mulier terrā sanguine beati petri resp̄sam sup cancri corōsionē ponēs fuerat liberata: dixit. Dñe deus de terra illa non habeo: sed q; illi terre meritis beati petri tantam dedisti virtutē: potes et isti dare. Accipiēs igit de terra cū signo crucis: et inuocatione martiris loco sup: apouit: et statim curat⁹ fuit. **A**nno domini M. cclix. in ciuitate cōpostellis fuit quidā vir nose benedictus: qui tibias inflatas habebat in modū vtriū. ventrē tumentē ad instar p̄gnantis. faciē p̄ nimio tumore horribilē. totūq; corpus inflatū. ita vt monstrū aliq; videref. Hic cū a quadā matro-

na vix sup baculū se sustentās elemosinā peteret illa r̄ndit. Magis fossā q; aliquo cibo indigeres. sed meo cōsilio acquiesce: et ad domū fratru p̄dicatoꝝ pergēs et peccata cōfites beati petri patrocīnia inuocato. Ille autē cū mane ad domū fratru p̄dicatoꝝ venisset: et hostiū ecclie clausum esset. sec⁹ portā se posuit et domiuit. Et ecce quidā reuerendus in habitu p̄dicatoꝝ eides apparuit: et cappa ipsus cooperiēs eū in ecclia introduxit. Ille autem euigilās: et in ecclia se cepit. et pfecte se sanatum inuenit. Quod multis admirationē intulit et stuporē cū viderēt hoīem pene mortuū. tam subito a graui infirmitate fuisse liberatū.

De sancto philippo apostolo lxiij.

Philippus dicitur os lampadis. vel os manū. Vel dicitur a philoso qd est amor. et pper qd est sup. quasi amator supnoꝝ. Dicit igit os lampadis: propter suā luculentā p̄dicationē. os manū: propter assiduam operationē. amator supnoꝝ: propter celestem cōtēplationē.

Philippus ap̄ls cū. xx. annis p̄sibiam p̄dicasset. a paganis tenet. et ad immolandum statue martis ab eis cōpellit. Tūc subito draco quidā ingēs desub base exiuit q; filiū pontificis q; ignē ministrabat in sacrificio interfecit. duosq; tribunos quoz ministri philippū in v̄culis detinebant extinxit. ceterosq; ad eo sui flat⁹ fetore infecit: vt oēs morbidi redderent. Dixitq; philippus. Credite michi et statuā istā cōfringite et in loco eius crucē dñi adorate: vt infirmi v̄stri

De sancto Jacobo minori aplo

fanentur et mortui suscitent. At hi qui cruciebant clamabāt. Tantū fac vt sanemur et hūc martē prius cōfringemus. Tūc philipp⁹ draconi p̄cepit vt in locū desertū descēderet ita vt nulli omnino noceret. Qui statim recessit et vltimus non conpuit. Tūc philippus oēs sanauit: et illis tribus mortuis vite beneficiū impetrauit. Sicq; vniuersis credētib⁹ p annū vnū eis adhuc p̄dicauit et in eis presbiteros et dyacones ordinās in astiaz ciuitatē ierapolim venit ibiq; heresim hebreonitaz qui xp̄m carnē fantastica assūpsisse dogmatizabāt extinxit. Erant autē ibi due sacratissime virgines filie eius p quas dñs mltos ad fidē p̄uertit. Philipp⁹ autē ante. vii. dies obitus sui e p̄os et p̄sbiteros cōuocauit. eisq; dixit. Hos. vii. dies p̄pter amonitionē vram mihi dñs cōce sit. Erat autē annoz. lxxxvij. Post hoc in fideles ip̄m tenuerunt: et cruce ad instar magrī sui quē p̄dicabat affixerūt: et sic ad dñm migravit: et feliciter vitā cōpleuit. Juxta autē eum due filie ei⁹ vna a dextris et alia a sinistris sūt sepulte. De isto philippo sic dicit yfido. in li. de vita et ortu et obitu s̄mctoz. Philipp⁹ gallis p̄dicabat xp̄m barbaras gētes vicinasq; tenebras et tūmētī oceano piunctas ad scientie lumē fideiq; portū deduxit. Demū in ierepola frige puincie vrbē cruci h̄ lapidatusq; obiit simulq; cū filiabus suis ibi requiescit. De yfido. De philippo autē qui fuit vnus de. vii. dyaconibus dicit hiero. in martirologio q. vii. ydus iulij signis et p̄digijs inclit⁹ apud cesareā requiescit. iuxta quē tres filie ei⁹ tumulate sunt: nā quarta apud epheuz requiescit. Prim⁹ ergo philipp⁹ ab isto differt: qz ille fuit ap̄s. iste dyaconus. Ille requiescit apud ierapolim. iste apud cesareā. Ille habuit duas filias p̄phetissas. iste quatuor. Licet historia eccliaistica videat dicere qz fuit philippus ap̄stolus qui habuit quatuor filias p̄phetissas. sed in hoc magis hieronimo est credendū.

De sancto iacobo apostolo minori

Iacobus dicitur sup̄plātator. vel supplantās festinantē. vel p̄parās. vel dicitur iacobus a iacob qd est deus: et cobar qd est onus vel p̄odus vel iacobus quasi iacopus a iaculo et cope qd est cesso quasi cesus iaculis. Dicit ergo sup̄plātator: mūdip̄ contēptū: supplantās festinantē dyabolū: p̄parās ad oē bonū corpus suū. Male ei⁹ passiones nobis insunt ex trib⁹: sicut dicit grego. nicens⁹. Ex mala e ducatiōe sue p̄uersatiōe. ex corpore mala habitudine. ex vicio ignōratiōe. Curant autē vt dixit bona cōsuetudie. bona exercitatiōe. studio poctri-

ne. Sicut iacobus se curauit. et ideo corpus ad omne bonū paratū habuit. Dicit etia p̄odus diuinum per grauitatē morum. iaculis cesus per martirium.

Iacobus iste ap̄s vocat⁹ est iacobus alpheus filius. iacobus frater dñi. iacobus minor et iacob⁹ iustus. Iacobus alpei dicit non tñ scdm carnē. sed etiā scdm nois interpretationē Alpheus ei⁹ interpretat⁹ doct⁹ vel documentū. vel fugitiu⁹: vel millesim⁹. Dicit ergo iacob⁹ alpei. qz fuit doctus p̄ scie inspirationē. documentū per aliorū eruditionē. fugitiuus de mūdo p̄ despectionē et millesimus p̄ bñilitatis reputationē. frater qui dem dñi dicit ex eo qz similimus sibi fuisse p̄hibet. adeo vt pleriq; in eoz specie fallerent. Cū euz iudei ad capiendū xp̄m p̄gerent ne forte iacobū in p̄sona xp̄i caperēt a iuda qz xp̄m a iacobo tanq̄ eoz familiaris optime discernerebat: signū osculi acceperūt. hoc etiā testat ignacius ī epla ad iohānē euāgelistā. sic dicens. Si licitū est mihi apud te ad hierosolime pres vo. o ascēdere. vt videā illū venerabilē iacobū qui cognōiatur iustus quē referūt xp̄o ibū similitū facie vita et modo p̄uersatiōis. ac si eiusdē vteri frater esset gemellus. Quē dicit si video. video et ip̄m ihsus scdm oia corpis ei⁹ limamenta. Vel dicit frater dñi: quoniā xps et iacob⁹ sicut a duab⁹ iorioribus descēderāt. sic a duob⁹ fratribus. scz ioseph et cleopha descēdere purabant Non em̄ dicit frater dñi quia fuerit fili⁹ ioseph sp̄s marie de vxore alia sicut aliqui voluerūt dicere.

De sancto Iacobo minori aplo

sed quia erat filius marie filie cleopbe qui quidem cleopbas fuit frater ipsius ioseph spōsi marie: licet magr iohānes beletb dicat qd alpheus pater ipsi iacobi fuit frater ioseph spōsi marie: qd vey nō credit. iudei ergo fratres vocabāt qd ex vtraq; pte sanguinis cōtingebant. **¶** Uel dicit frater dñi ppter prerogatiuā et excellentiā sanctitatis: ob quā p̄ceteris aplis hierosolimis est eps ordinat⁹. Dicitur etiā iacobus minor: ad differentiā iacobi filij zebedei. Licet em iacobus zebedei natus sit prior: fuit tamē vocatiōe posterior. Un̄ etiā hec cōsuetudo in plerisq; religionib⁹ obseruaf. vt ille qd prior ingreditur ma. o: vocet: et ille qui posterior: minor: licz sit prior: aut erate maior: aut sanctitate dignior. Dicit etiā iacobus iust⁹ ppter meritū excellentissime sanctitatis. Nā scdm hiero. tante reuerētie et sanctitatis in pplo extitit. vt fimbriā vestimēti eius certatim cuperēt tāgere. Un̄ et de eius sanctitate sic scripsit egisippus aploꝝ vicinus. sicut in ecclesiasticis hato: vs legis. Suscepit inquit ecclesiam frater dñi iacobus qui ab oibus noīatus est iustus: ab iphis tēporibus dñi durans vsq; ad nos. Hic ex vtero matris sue sanctus fuit ymū z sicra non bibit. carnes nunq; māducauit. ferrū in caput eius nō ascendit: oleo nō est vnctus. balneis non est vsus. sūdone idest veste lineasemp indutus. Totiens in orōne genua flexerat vt callos in genibus sicut in calcaneis videre habere. **¶** Pro hac inaccessibili et summa iusticia appellatus est iustus et abba qd est interpretatū munimentū populi z iusticia. Hic solus inter aplos ppter nimiam sanctitatē suā p̄mittebat intrare i sancta sanctorū. Hec egisippus. Dicit etiā qd primus inter aplos missam celebravit. Nā ppter sue excellentiā sanctitatis hunc sibi bonorē apostoli fecerūt vt post ascensionē dñi primus inter eos missam hierosolimis celebraret. etiā anteq; esset eps ordinatus: cū ante eius ordinationē in actibus dicat. qd discipuli erāt pseuerātes in doctrina aploꝝ et cōmunicatione fractiōe panis qd de missa celebratione accipit. Uel forte ideo primus celebrasse dicit. qd primus in pontificalibus eā dixisse phibet. sicut et postmodū prim⁹ in aethiopia missam celebravit: et marc⁹ in alexandria. Hic perpetue virginitatis extitit. sicut testat hiero. in li. stratiouinianū. In parasceue aut mortuo dño sicut dicit iosephus et hiero. in li. de viris illustribus. iacobus votū vouit se non comesturum: donec videret dñm a mortuis surrexisse. In ipsa aut die resurrectionis cū vsq; ad diē illā iacobus nō gustasset cibū. eidē dñs apparuit ac eis qui cū eo erāt et dixit

ponite mensam et panē. Deinde panē accipiens bñdixit. et de dicit iacobo iusto dicens. Surge frater mi comede. qd filius hominis a mortuis resurrexit. Septimo igit anno epatus eius cū ad diē pasche apli hierosolimis cōuenissent. interrogāte eos iacobus qd p̄ eos fecisset dñs corāz pplo referabant. Cū ergo. viij. diebus iacobus cū apostolis in tēplo pdicasset corā caypha et aliquib⁹ iudeis. et tā ppe esset vt baptizari vellēt. repēte quidā tēplo ingredit⁹ clamare icēpit **¶** Viri israelite qd facitis? Cur ab istis vos magis decipi p̄mittitis? Intantū autē populū cōcitauit. vt aplos lapidare vellēt. Ascendit aut homo ille sup gradū vbi iacobus pdicabat et ipm p̄cipitavit deorsus: et ex tūc plurimū claudicauit. Hec aut. viij. anno post ascensionē dñi bñs iacobus passus est. **¶** In anno aut epatus sui. xxx. videntes iudei qd paulū non possent occidere eo qd cesarē appellasset et romā missus fuisset. persecutionis sue tirāidez in iacobū conuerterūt contra eū occasionē querētes. Et sicut pdictus egisippus aploꝝ: p̄ter ane⁹ refert. scdm qd in ecclesiastica historia inuenit. iudei ad eū cōuenērūt dicentes. **¶** Domine te vt reuocēs populū qd ipe erat in ihesu. p̄rans qd ipe sit xps. Precamur ergo vt dissuadeas oibus conuenientibus in die pasche de ihesu. tibi em obtēperabimus oēs. et de te tā nos qd populus testimoniū ferimus: quia iustus es et personā nulli⁹ accipis. Statuerūt igit illū sup pinā tēpli. et voce magna clamātes dixerūt. Virorū iustissime cui nos oēs obtēperare debem⁹. qm̄ populus errat post ihesū qd crucifixus est annūcia nobis qd tibi videt. Tūc iacobus cū in genti voce respondit Quid me interrogatis de filio hoīs? Ecce ipe sedet in celis a dextris summe virtutis. ventūrus iudicare viuos et mortuos Hec audierēs xpiani valde gauisunt: et libenter eū audierūt: Pharisēi aut et scribe dixerūt. Male fecimus tale testimoniū p̄stare ihesu: sed ascēdamus et p̄cipitemus eū deorsum: vt ceteri terreat: et ei credere nō presumant. Et simul voce magna exclamauerūt dicētes. **¶** O et iustus errauit. Ascenderūt ergo et p̄cipitauerūt eū. Cū ergo p̄cipitassent: lapidibus eū obruebāt dicētes. Lapidam⁹ iacobū iustū. Qui detectus nō solū mori nō potuit. sed cōuersus: et super genua procubens dicebat. Rogo dñe dimitte eis: qd nesciūt quid faciūt. Tūc vnus ex sacerdotibus ex filijs rachab exclamauit. Parcite queso qd facitis? pro vobis hic orat iustus quem lapidatis. Tūc vnus ex ipis particā fullonis arripit: valido scru caput eius impetijt: et cerebrum excussit. Hec

De sancto Jacobo minori aplo

egessipus. Talisq; martirio migravit ad dñm: sub
nerone qui cepit anno dñi. lviij. sepultus ibidem
prope templū. Cū autē populus veller eius mortē
vindicare et malefactores capere et punire: orti-
nus aufugerūt. Refert iosephus q; ppter peccatū
mortis iacobi iusti factū est excludiū in iberusalē et
dispersio iudeoz. sed nō solū ob mortē iacobi: sed
etiā ob mortē dñi precipue destructio facta est. se-
cundū qd dñs dicit. Nō relinquent in te lapidē sup
lapidē: eo q; non cognoueris tēpus visitatiōis tue
Sed qm dñs nō vult mortē peccōis: et vt ipi excu-
sationē nō haberēt. per. xl. annos eoz penitentia
expectavit et per aplos maxime piacobū fratrem
dñi inter eos cōtinue pōdicantē: eos ad penitentiā re-
uocabat. Sed cū p ammonitiōē eos nō posset re-
uocare: voluit eos saltē pdigijs exterrere. Nā in
his. xl. annis sibi ad penitentiā datis mltā mōstra
et prodigia. sicut refert iosephus euenerūt. Nam
stella pfulgens gladio per oīa simul visa est ciuita-
ti desup iminere. acq; totū annū exicalibus flāmis
ardere. In quodā festo azimoz hora noctis nona
tantus fulgor: aram tēplūq; circūdidit: vt oēs diē
clarissimū factū putarēt. In eadē festiuitate vitula
ad imololandū adducta: inter ministroz manus
agnā subito est enixa. Post aliquor dies. ppe solis
occasus visi sunt currus et quadrigē in omni regio-
ne per aerē fieri. et armatoz cohortes misceri nu-
bibus: et vbes circūdare agminibus improuisē.
In alio die festo que pentecosten appellat noctu
sacerdotes tēplūq; ingressi ad misteria ex more
cōplenda. motus quosdā strepitusq; senserunt: ac
voces subitas audierūt dicētes. Transeamus ab
his sedibus. Ante quartū etiā annū belli quidā vir
noīe ihesus ananie filius in festo tabernaculoz re-
pente clamare cepit. Vox ab oriēte. vox ab occidē-
te. vox a quatuor vētis. vox sup hierosolimā et sup
templū. vox sup sponfos et spōsas. vox sup populū
vniuersū. Predictus igit vir capis. cedif. verbera-
tur. Sed ille aliud dicere nequies. q̄to plus ver-
beraf tāto fortius clamabat. Ad iudicē igit addu-
citur. tormentis diris afficit. vsq; ad patefactionē
ossū laniat. Sed ille nec p̄ces nec lacrimas effun-
debat: sed cum quodā vlulatu p singula pene ver-
bera eadē p̄ferebat. addēs etiā hoc. Ne ve hiero-
solimis. hec iosephus. ¶ **E** Cum autē iudei nec
ammonitionibus cōuerterent. nec tantis pdigijs
terrerenf. post quadragesimū annū dñs vespasia-
nū et tirū hierusalē adduxit. qui ipam ciuitatē fun-
ditus destruxerūt. hec autē fuit causa aduētū ipoz
in hierusalē sicut i quodā historia inuenif. licet apo-

crifa. Vidēs pylatus q; ihesus innocētēz cōdemna-
uerat: timēs offensam tiberij cesaris. p se excusan-
do nunciū nomie albanū ad cesarē destinauit. Eo
autē tpe vespasian⁹ monarchiū in galacia a tiberio
cesarie tenebat. Nūcius igit pylati a vētis contra-
rijs in galaciā pellit: et ad vespasianū adducitur.
Talis autē ibi seruabat cōsuetudo vt quicūq; ibidē
naufragiū pateref rebus et seruituti principis sub-
deret. Quē vespasianus quis esset aut vnde veni-
ret seu quo tēde retre q̄siuit. Cui ille. Hierosolimā
tanus sum. de partib⁹ illis veni. romā vsq; ten de-
bam. Cui vespasian⁹. De terra sapiētū venis. ar-
tem nosti medicaminis: medicus es. curare me de-
bes. Vespasian⁹ em̄ quoddā gen⁹ vermiū narib⁹
insitū ab infantia gerebat. Cū et a vespis vespas-
sianus dicebat. Cui vir ille respōdit. Artē medica-
minis dñe nescio. et ideo curare te nō valeo. Cui
vespasian⁹. Nisi me curaueris morte morieris. Cui
ille ait. Ille qui cecos illuminauit: demones effuga-
uit: mortuos suscitauit. ille nouit q; artē medendi
ignoro. Cui vespasianus. Quis est ille de quo tāta
p̄fari⁹? Et ille ihs nazaren⁹ quē iudei p inuidiā
occiderūt in quē si credideris sanitatis gratiā con-
sequeris. Et vespasianus ait. Credo q; qui mortu-
os suscitauit. me etiam de infirmitate hac liberare
poterit. Et hec dicēdo vespe de narib⁹ eius cecide-
runt et cōtinuo sanitatē recepit. Tunc vespasian⁹
ingenti gaudio replet⁹ ait. Certus sis q; filius dei
fuit. q; me curare potuit. Petita igit a cesare licen-
tia hierosolimā cum manu armata pergā: et omēs
pditores hui⁹ et occisores fundit⁹ euertā. Dixitq;
albano nuncio pylati. Rebus et vita sanus et inco-
lumis domū tuā mei licēcia reuertaris. Vespasia-
nus igit romā adijt. et destruendi iudeā et hierusa-
lem a tiberio cesare licēciā impetrauit. Per an-
nos igit plures exercitū p̄gregauit tpe scz neronis
impatoris cū iudei imperio rebellassent. Unde se-
cundū cronicas. nō fecit hoc zelo xp̄i. sed q; a dñio
recesserant romanoz. Hierusalē igitur cū copio-
so exercitu vespasianus aduenit et in die pasche hie-
rusalē p circuitū potenter obsedit. ibiq; infinitam
multitudinē que ad diē festuz conuenerat cōclusit.
¶ Per aliquod autē tēpus ante q̄ vespasianus
hierusalē adueniret fideles qui ibi erāt a spūs san-
cto admonent vt inde recedāt. et in quodā oppido
transiordanē qd pellan vocaf secedāt. vt ablati-
ab vbe sanctis viris. celesti vindicte fieret locus.
tā de vbe sacrilega: q̄ de pplo scelerato. Quandā
autē ciuitatē iudee noīe ionapatā in qua iosephus
et dux et p̄iceps erat. primo omniū est aggressus

De sancto Jacobo minori aplo

Sed iosephus cū suis viriliter resistebat. Tandem vidēs ioseph⁹ imminere exidiū civitatis assumptione xi. iudeis subterraneas domū intrauit. vbi quadam duana fame afflicti iudei nō. cōsenciente iosepho malebāt ibidē mori q̄ vespasiani se subijcere seruituti. Volebātq; se mutuo interficere. et sanguinē suū in sacrificiū deo offerre. Et qm̄ iosephus inter eos dignior erat volebāt eū p̄mitus occidere. vt eius effusio sanguinis deus citius placaretur. Vt in quadā cronica dicit. ideo se mutuo interficere volebāt ne darent in manib⁹ romanorū. At iosephus vir prudēs et mori nolēs iudicē mortis et sacrificij se cōstituit. et q̄s prior alio occidendus cēt. inter binos et binos sortem mittere iussit. Dissis igit sortibus. fors nūc vni. nūc aliū morti tradidit donec ventū est ad vltimū cū quo iosephus sortem missurus fuit. Tūc iosephus hō strenuus et agilis gladiū illi abstulit. et qd magis eligeret vitā. s̄z aut mortē req̄siuit. et vt sine dilatione eligeret p̄cepit. Et ille timēs r̄didit. Vnere nō recuso si gr̄a tui vitam p̄seruare valeo. Tūc iosephus vni familiari vespasiani et sibi etiā familiari latenter locutus est et vt sibi vita donaretur petijt. Et qd petijt impetrauit. Cui aut ante vespasianū ioseph⁹ esset adduct⁹ dixit ei vespasianus. Mortē meruisses sibiuis petitionib⁹ liberatus nō esses. Et ioseph⁹. Si quid p̄perā actus est in melius cōmutari p̄t. Et vespasianus. Qui victus est qd facere p̄t. Et iosephus. aliquid facere poterō si dictis meis aures tuas de mulsero. Et vespasian⁹. Concedat vt verbis tuis imbereas. et quicqd boni dicitur⁹ es pacifice audiat. Et ioseph⁹. Impator romanus iterent. et senat⁹ impatorē te fecit. Et vespasianus. Si p̄beta es. quare nō es vaticinat⁹ huic ciuitati. q̄ mee sit subiciēda ditioni. Et ioseph⁹. Per. xl. dies hoc eis p̄diri. Interea legati romanorū veniūt vespasianū in impiū sublatū asserūt. eūq; romā deducūt. Hoc quoq; eusebi⁹ in cronica testat. q̄ s̄z ioseph⁹ vespasiano p̄dixit. tam de impatoris morte q̄ de sua sublimatiōe. Reliquit aut vespasian⁹ titū filiū suū in obsidione hierusalē. Titus aut vt in eadez historia apocrypha legit audiens patrē suū in imperiū sublatū. tanto gaudio et exultatione replet. q̄ neruorū contractione ex frigiditate corripitur. et altero crure debilitatus paralisi torquetur. Iosephus aut audiens titus paralisi laborare causas morbi et tēpus morbi diligenter inquirat. Causa nescit. moribus ignorat. de tēpore aut quoniā aucta patris electione hoc sibi acciderit aperit. Iosephus autē vir pudus et sapiens ex paucis multa

conicit. et ex tpe morbus et causam inuenit. scēq; q; gaudio et leticia supabundanti debilitatus fuerit. Admāduertēs itaq; quia cōtraria cōtrarijs curant. sciēs etiā quia qd amore conquirat doloze frequēter amittit. querere cepit an aliquis esset q̄ principis inimicij obnoxius teneret. Et erat ibi seruus adeo tito molest⁹. vt sine vebemēti conturbatione nullaten⁹ in euz posset respicere. nec etiā nomen eius audire. Dixit itaq; tito. Si curari desideras oēs qui in meo comitatu venerint. saluos facias. Cui titus. Quicunq; in tuo comitatu fuerit securus habetur et saluus. Tūc iosephus cōp̄ audiu fieri p̄cepit. et mensam suā mense titi oppositam locauit. et seruū a dextris suis sedere fecit. Quē titus respiciēs molestia p̄turbatus infremuit et q̄ prius gaudio infrigidat⁹ fuerat accēsiōe furoris incaluit. neruosq; distendens curatus fuit. Post hoc titus et seruū in sui gratiā. et iosephum in sui amicitia recepit. Vtrū autē hec historia apocrypha narranda sit. lectoris iudicio relinquat. **B**iennio igit a tito hierusalē obsessa inter cetera mala q̄ obsessos grauiter purgebant. tāta fames omēs tenuit. q̄ parētes filijs. et filij parētibus. vt in vxorib⁹. et vxores viris cibo nō tūc manibus sed etiā ex ipis dentib⁹ rapiebant. Iuuenes etiaz etate fortiores. velut simulacra p̄ vias oberrando p̄re fame exanimis cadebāt. Qui mortuos sepeliebant sepe sup ipsos mortuos mortui cadebāt. fetorem itaq; cadauerū nō ferētes ex publico sumptu ipsa sepeliebāt. Sed deficiente sumptu vincēte cadauerū multitudiē de muro cadauera p̄cipitabāt. At titus circūiens cū vidisset valles repletas cadaueribus. et totā patriā ex eoz fetore corruptam man⁹ suas cū lachrimis ad celū leuauit dicens. Deū tu vides: q; ego hoc nō facio. Tāta em̄ ibi fames erat. q̄ calcamenta sua et corrigias comedebant. **M**atrona quedā in sup genere et diuitijs nobilis. sicut in historia ecclesiastica legit auz p̄re donca in eius domū irruentes eam omnibus expoliassent. nec sibi vltra qd comederet remansisset. paruulus lactantē tenēs in manibus ait. Infelicio matris in felicio fili. in bello in fame: in direptiōe cui te reseruabo. Veni ergo nūc o mi nate. esto matri cib⁹ p̄donibus furor. seculis fabula. Et his dictis filius ingulauit et corit. et dimidiū comedēs partē alteram occultauit. Et ecce confestim p̄donca odorem carnis cocte sentiētes in domū irruunt. et nisi carnem. p̄dat mortē minant. Tūc illa detegēs infantis mēbra. ecce inqt vobis partē optimā reseruauit. At illos tātus horro: iussit. q̄ nec loqui poterūt

De inuentione sancte crucis

Et illa. Deus est inquit filius hic. meū est peccatum. Securi edite quia prior ego comedi quē genui. Nolite fieri vt matre religioſores aut feminis molliores. Qd si vincit vos pietas et horretis ego totum comedam que dimidiū iam comedi. Illi vero trementes et territi diſceſſerūt. Tandem ſcdo anno impij veſpaſiani titus hieruſalem cepit. et caſtra ſubuertit tēplūq; funditus deſtruxit. Et ſicut iudei xpm. xxx. denarijs emerant ſic et ipe vno denario. xxx. iudeos vendidit. Sic autē narrat iosephus nonaginta ſeptē milia iudeoz vēdita ſunt et vndecies centena milia fame et gladio perierunt. **L**egit quoq; qd titus intrans hieruſalē quendam murū denſiſſimū vidit. ipm q; pforari pcepit. factoz foramine quēdā intus ſenē aspectu. et canitē venerabilē inuenerūt. Qui reſpōdit ſe eſſe ioseph ab arimatia ciuitate iudee ſeq; a iudeis ibidē clauſum et muratū fuiſſe eo qd xpm ſepeliſſet. addiditq; qd ab illo tpe vſq; nūc celefti ſit cibo paſtus et diuino lumine confortatus. In euangelio tamen nicodemi dicit qd cum iudei ipm reclusiſſent xps reſurgens eū inde eripuit. et in arimatia duxit. Poſt dicit qd cū eductus a predicatione xpi non ceſſaret a iudeis itez eſt reclusus. Noſtro quoq; veſpaſiano impatore titi filii eius eidē in impio ſucceſſit. Qui fuit vir clemētiſſimus et multe liberalitatis. Tanteq; bonitatis fuit ſicut ait euſebius ceſariē ſis i cronica et teſtat hiero. qd cum quodā ſero recordatus fuiſſet. qd illo die nil boni agiſſet: aut nichil dediſſet ait. O amici hunc diem pdidi. Poſt longa tpa quidā iudei hieruſalē reedificare volentes exeuntes primo mane plurimas cruces de rore inuenerūt. Quas territi fugietes et ſcdo mane redeūtes vnusquisq; vt ait miles in cronica ſua cruces ſanguineas veſtib; ſuis inſitas inuenit. Qui vehemēter territi in fugā iterum verſi ſunt. Sed tercio die reuerſi vapore ignis de terra prodeuntis penitus ſunt exuſti.

De inuentione ſancte crucis. lxviii

In uentione ſancte crucis dicitur qd tali die crux inuenta fuiſſe reſerf. Nā et antea fuit inuenta a ſeth filio adā in terreſtri paradifo: ſicut infra narraſ a ſalomone in libano. a regina ſaba in ſalomonis templo. a iudeis in aqua piſcine. hodie ab belena in monte caluarie.

In uentione ſancte crucis poſt annos. cc. et amplius a reſurrectione dñi facta eſt. Legitur em̄ in euāgelio nicodemi qd cū adā infirma retur ſeth filius eius portas paradifi adiit. et oleū ligni miſericordie quo corpus patris perungeret.

et ſanitatē reciperet poſtulauit. Cui apparenſ michael archāgelus ait. Noli laborare neq; flere pro eo ligni miſericordie obtinendo quia nullatenus illud aſſequi poteris niſi quādo ppleti fuerint v. milia quingenti anni. licet ab adam vſq; ad paſſionē xpi anni tñ quinq; milia centum nonaginta nouē fluxiſſe credant. Legitur quoq; alibi qd angelus eidem ramuſculū quēdā obrulit et inſiit qd in monte libani plantaret. In quādā vero hiſtoria grecorū licet apocriſa. legit qd angelus de ligno in quo peccauit adā. eidem tradidit dicens. qd quādo faceret fructū pater ſanaret. Qui rediens et patre mortuū inueniēs: ipm ramū ſuper tumulū patris plātauit. Qui plātatus in arborē magnā creuit et vſq; ad ſalomonis tēpora pdurauit. Terrū autē hec vera ſunt. lectoris iudicio relinquat cū in nulla cronica vl; hiſtoria autētica hec legant. Salomon autē arborē tā pulchrā conſiderans ipam pcepit incidere et in domo ſalē locari. Nuſq; tamē vt ait iohāncs beletb locari poterat. nec alicui loco apta reperiri valebat: ſed modo vl; excedebat lōgitudine. aut deficiebat nimia breuitate. Si qñ vero ſcđm loci exigentiā ipam rōnabiliter decurrat ad eo breuis videbat qd omnino incōgrua habebat. Ob hoc indignati artifices ipm reprobauerūt. et ſup quendam lacū vt eſſet pons tranſcūtib; piecerūt. Regina autē ſaba cū veniſſet audire ſapientiā ſalomonis et pdictum lacū tranſire veller vidit in ſpiritu qd ſaluator mundi in ligno ſuſpēdendus fuerat et ideo ſup illud lignū tranſire noluit. ſed ipm p:otio

De inuentione sancte crucis.

us adorauit. In historia tamen scolastica legitur quod predictum lignum regina saba in domo saltus vidit. Cuius ad domum suam redisset intumuit salomoni quod in illo ligno quidam suspendendus esset. per cuius mortem iudeorum regnum deleri deberet. Salomon igitur predictum lignum inde sustulit. et in profundissimis terre visceribus illud demergi fecit. Postea per batica piscina ibidem facta est. ubi nathinei hostias aluebant. et non solum ex descensu angeli. sed etiam ex virtute ipsius ligni traditum ibi fieri. et aquae commotiones et infirmorum curationem. Appropinquante vero passione christi predictum lignum suspensum esse prohibetur. Cum autem illud iudei vidissent ipsum acciperunt. et crucem dominus parauerunt. Ipsa autem crux christi ex quatuor generibus lignorum fuisse prohibetur. scilicet palme. cipressi. oliuae. et cedri. Unum versus. Ligna crux palma cedrus cipressus oliua. In cruce enim fuit haec quadruplex differentia lignorum. scilicet lignum erectum. lignum transversum. tabula supposita. et truncus cui crux erat infixus. vel secundum grecum. turonem. tabula transversa quae fuit sub pedibus christi. Unum quodlibet horum potuit esse alicuius predictorum lignorum. Haec differentia lignorum videtur apostolus innuere cum dicit. Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit longitudo. latitudo. sublimitas. et profundum. Quae verba Augustinus ibidem doctore egregio sic exponit. Crucem inquit domini cuius latitudo dicitur in transverso ligno quo extendunt manus. longitudo a terra usque ad ipsam latitudinem quo a manibus infra totum corpus affigit. altitudo a latitudine usque sursum cui adheret caput. profundum vero quod terre infixum abscondit. Quo signo crucis omnis actio humana et christiana describitur. bene operari in christo. et ei perseveranter inherere. sperare celestia sacramenta non perperam. **C** Istud lignum crucis preciosum per annos. centum. et ultra sub terra latuit. scilicet ab helena matre constantini imperatoris hoc modo repertum fuit. In tempore illo congregata est iuxta danubium fluminis multitudo innumcrabilis barbarorum. volens fluvium transire. et omnes regiones usque ad occidentem suo domino subiugare. Quod ubi constantinus imperator comperit. castra mouit. et contra danubium se cum suo exercitu collocavit. At barbarorum crescente multitudine etiam fluvium transiente constantinus nimio terrore concutitur. videns quod essent die crastino cum eo prelium commissuri. Sequentem igitur noctem ab angelo excitatus. et ut sursum respiciat admonebatur. Qui in celum aspiciens. vidit signum crucis ex clarissimo lumine factum. litteris aureis hunc titulum habens scriptum. In hoc signo vinces. Qui celesti visione confortatus similitudinem crucis fecit. et ipsam ante suum exercitum ferri

iussit. Irruensque in hostes ipsos in fugam vertit. et multitudinem maximam interfecit. Tunc constantinus omnes templorum pontifices convocavit. et cuius dei hoc signum esset diligenter inquisiuit. Quibus se nescire dicentibus. quidam christiani aduenerunt. et ei sanctae crucis mysterium. et fidei trinitatis plenius narrauerunt. Qui in christum perfecte tunc credidit. et ab eusebio papa. vel secundum quosdam libros a cesariensi episcopo sacrum baptismum suscepit. Sed in hac historia multa ponuntur quibus praedicat historia tripartita et ecclesiastica. et vita sancti siluestri. et gesta pontificum romanorum. Secundum quosdam non fuit iste constantinus imperator. qui a beato siluestro papa fuit baptizatus. et ad fidem conuersus. sicut alicuae historiae vident innuere. sed fuit constantinus pater ipsius constantini. sicut in aliquibus historiis inuenitur. Ille enim constantinus alio modo ad fidem venit. sicut in historia sancti siluestri legitur. nec ab eusebio sed a siluestro baptizatus fuisse narrat. Mortuo tamen ipso constantino. constantinus memoris victoriae patris quam virtute sanctae crucis habuerat. helenam matrem suam hierosolimam per ipsam crucem inueniente transmisit. sicut inferius est notatum. **C** Historia tamen ecclesiastica hanc victoriam aliter factam narrat. At enim quod cum maxencius romanum imperium inuasisset. constantinus imperator iuxta pontem albinum cum maxencio conflicturus aduenit. Cum igitur anxius multum esset. et per sibi mittendo auxilio ad celum oculos crebro leuaret. vidit per soporem ad orientis partem in celo signum crucis fulgore igneo rutilare. angelosque astare et sibi dicere. Constantine in hoc vinces. Et videtur in historia tripartita dum constantinus quod hoc esset miraretur. christus nocte superueniente eidem apparuit cum signo quod vidit in celo. iussitque ut fieret eius signi figuratio. quae foret auxilium in congressibus priorum. Tunc constantinus letus redditus. et de victoria iam securus. signum crucis quod in celo viderat in sua fronte designat. vexilla militaria in signaculum crucis transformat. et in manu dextra auream crucem portat. Post hoc dominum exorauit ne dexteram suam quam in signo crucis munierat saluari cruore romani sanguinis maculari permitteret. sed sine sanguinis effusione. victoria sibi de tyranno praestaret. Maxencius autem iussit nauibus ad decipulam compositis. fluvium sterne. et suppositis pontibus exequari. Cuius autem constantinus iam ad fluvium appropinquaret. maxencius in occursum cum paucis velociter pergit. imbecillus ut ceteri se sequantur. suisque operis pontem cum paucis conscendit. et de decipula qua constantinus decipere voluit est deceptus. et in fluvium profundus demersus. Constantinus vero ab omnibus vnan-

De inuentione sancte crucis.

miter est susceptus. Et sicut legit in quadā cronica
satis autentica. Constantinus tunc pfecte nō credidit
nec tunc sacri baptismi suscepit. sed aliquāto tps
interiecto. visionē illā petri et pauli vidit et sacro
baptismate p siluestri papā renatus et a lepra mū
datus. in xpm deinceps pfecte credidit. Et sic ma
trem suā belenā hierosolimā misit. vt crucē dñi re
quireret. Ambrosius tamē in epla de obito theo
dosij et historia tripartita dicit q̄ in vltimis con
stitutus baptismi suscepit. baptismum differēs. vt
posset in iordanis flumine baptisari. Hoc idē dicit
biero. in cronica. Certū est autē q̄ sub siluestro pa
pa xpianus effect⁹ est. Vtrū autē baptismū distulit
in dubiū vertit. Unde de illa legenda sancti silue
stri quo ad plura similiter dubitatur. **H**ec igitur
historia de inuentione crucis q̄ in ecclesiasticis histo
rijs inuenit. cui etiā consonant cronice. videt esse
magis autētica q̄ illa que p ecclias recitat. Cōstat
enī multa ibidē esse q̄ non consonant veritati nisi
forte q̄s vellet dicere vt supius dictū est q̄ nō fuit
cōstātin⁹ ille. s̄ cōstātin⁹ pater eius qd̄ tū multū
autenticū non videt. licet in quibusdā vltimarum
historijs sic legat. **C**um autē belena bie
rusalem aduēisset oēs iudeoz sapientes qui per
toram regionē repti sunt ad se cōgregari precepit
Hec autē belena prius stabularia fuerat sed ppter
eius pulchritudinē cōstātinus sibi eam cōiunxit.
scdm̄ qd̄ dicit Ambro. in hec verba. Stabulariaz
hanc fuisse asserūt. Sed piuncta est cōstātin⁹ senio
ri. qui postea regnū adeptus est. Bona stabularia
q̄ tam diligētē p̄sepe dñi requisit. Bona stabu
laria. q̄ illuz stabulariū non ignorauit. qui vulne
ra curauit a latronibus vulnerati. Bona stabula
ria q̄ maluit omnia estimare stercoza. vt xpm lucrif
ficaret. Ideo illā xps de stercoza leuauit ad regnū
Hec ambro. Alij vero asserunt et in quadam cro
nica satis autētica legitur. q̄ ipsa belena fuit filia
choelis regis britonū. Quā cōstātinus i britaniā
ueniēs cū esset vnica patri suo. duxit vxorē. Unde
insula post mortē choelis sibi deuenit. Hoc et ipsi
britones attestant. Licet alibi legat q̄ fuerit tre
uerensis. Iudei igitur nimīū formidantes dicebāt
ad inuicē Quare putatis q̄ regina nos ad se faciat
cōgregari. Unus autē ex eis noīe iudas dixit. Scio
enī quia vult a nobis disere. vbi nam sit lignū cru
cis in quo xps crucifixus fuit. Videte ergo ne ali
quis sibi cōfiteri p̄sumat. Sinaut certissime scia
ris q̄ lex nostra euacuabit. et paterne traditiones
fundit⁹ destruent. Zacheus enī auus meus prenū
tiam patri meo symoni. et pater me⁹ mortis dixit

76
michi. Vide fili quādo inquiret crux xpi. illā man
festa anteq̄ aliqua patiaris tormēta. Nusquā enī
ertūc gens iudeoz regnabit. sed illi qui crucifixus
adorant. quia ipse xps filius dei erat. Cui ego dixi
Pater mi si vere patres nostri ipm̄ esse dei filiū co
gnouerūt cur ipm̄ crucis patibulo affixerunt? Et
rñdit. Nouit dñs quia nunq̄ in consilio eoz extiti
s̄ eis sepius p̄radixi. Quia vero ipse phariseoz vi
cia exp̄ob̄abat. ipm̄ crucifigi fecerunt. Ipse vero
die tercia resurrexit. et celos discipulis vidētibus
penetrauit. In quē stephan⁹ frater meus credidit
quez iudeoz vesana lapidauit. Vide ergo fili nē
ipm̄ vel discipulos eius audeas blasphemare. Nō
videt autē multū pbabile q̄ pater istius iude tpe
passionis xpi esse potuerit cum a passione xpi vsq̄
ad belenā sub qua iudas fuit. fluxerūt plusquā du
centi septuaginta anni. nisi forte diceretur q̄ tunc
homies plusquā modo viuebāt. Dixerūt ergo iu
dei ad iudā. Nos talia nunq̄ audiuim⁹. Ueruntū
si de hoc regina q̄sierit. vide ne hoc sibi aliquate
nus cōfitearis. Cū ergo illi ante reginā stetit. et
illa eos interrogasset de loco vbi fuerat dñs cru
cifixus. et ipi locū nullatenus indicare vellent. ius
sit eos omēs igne cremari. At illi omēs timentes
tradiderūt iudā dicentes. Hic dñā iusti et p̄phete
filius optime nouit legē. et tibi omnia q̄ quesieris
ab eo indicabit. Tūc illa omnes dimittens tenuit
iudam solū. Cui dixit. Mors et vita tibi p̄posita
sunt. qd̄ malueris elige. Ostende igit michi locum
qui golgartha dicit. vbi fuit dñs crucifixus. vt cru
ces eius inuenire possim. Rñdit iudas. Quomodo
locū scire valeam cū ducenti anni iam et amplius
fluxerint. et nequaquā illo tpe natus essem. Cui re
gina. Per crucifixū fame te perimā nisi michi dixe
ris veritatē. Ip̄m igit in puteū sicū iussit p̄ici. et
ibidem famis molestia cruciari. Cum ergo ibidez
sex diebus sine cibo māssisset. die septimo extrahi
petijt et crucē se indicaturū pm̄isit. Cum ergo ex
tractus ad locū venisset. et ibidē orasset. loc⁹ sub
ito cōmouet. et fumus aromatū mire odoris sentit
ita vt miratus iudas ab abas manibus plauderet
et diceret. In veritate. xpe tu es saluator mundi.
Erat autē in loco illo sicut in ecclesiasticis historijs le
git templū veneris. qd̄ adrianus impator ibidē cō
struxerat vt si q̄s xpianoz in loco illo adorare vo
luisset. videretur venerē adorare. et ob hoc infre
ques et pene obliuioni datus fuerat loc⁹. Regina
autē templū funditus fecit destrui. et locū inarari.
Post hoc iudas precingēs se viriliter fodere cepit
et. xx. passus fodiēs tres cruces absconditas reperit
k iij

De inuentione sancte crucis.

quas ad reginā protinus deponit. Cū autē crucē xpi ab alijs latronū nescirēt discernere. eas in medio ciuitatis posuerūt ibidē gloriā dñi prestolātes. Et ecce cū circa horam nonam quidā iuuenis mortuus deferretur. iudas fercetrū tenuit. et primā et secundā crucē sup corpus defuncti apposuit. sed nequaquā ille surrexit. Apponēs autē terciā crucem p̄tinus rediit defunct⁹ ad vitā. **E**n histo- rijs autē ecclesiasticis legit q̄ cum quedā mulier p̄ maria ciuitatis seminiua iaceret machari⁹ eps hierosolimitanus. primā et secundā crucē adhibuit. sed nichil p̄fecit. terciā vero apposuit. et mulier aper- tis oculis p̄tinus sanata surrexit. **A**mbrosio. vero dicit. q̄ discruit ip̄am crucē dñi per titulū quē posuerat pylatus quē titulum ibidē inuenit et legit. Dyabolus autē in aere vociferabat dicens. O iuda quid hoc fecisti? Jude meo p̄traria opatus es. Naz ille me suadente fecit p̄ditionē. et tu me rēnuente ibū inuenisti crucē. Per illū multorū lucratus sum. animas p̄ te perdere video: ias lucratas. Per illuz regnabā in populo. per te iam expellā a regno. Verūtā tē tibi vicē rependā et contra te regē aliū suscitabo qui fidē deserens crucifixi. cū tormentis te negare faciet crucifixū. Quod quidē de iuliano apostota dictū videtur. qui iudā ep̄m hierosolimis factū multis tormentis affecti. et martirē xpi fecit. Audiens iudas vociferantē dyabolum nichil extimuit. sed cōstāter dyabolo maledixit dicens. Xpo te dānet in abyssum ignis eterni. Post hoc iudas baptisaf. quiriacus appellaf. et hierosolimoz de- functo ep̄o ibidē in ep̄m ordinatur. **C**erū cum beata helena clauos dñi non haberet. rogauit ep̄m quiriacū vt ad locū pergeret. et clauos dñi quere- ret. Qui cū venisset et ad dñm p̄ces fudisset p̄tinuo velut aurū clauū fulgētes in terra apparue- runt. Quos ille accipiēs regine detulit. Illa autē genua figēs in terra. et caput inclinās eos cū mul- ta reuerentia adorauit. Crucis ergo partē belena detulit filio. partē vero thecis argenteis conditam reliquit in loco. Clauos vero quibus dñicum cor- pus fuerat affixū. portat ad filiū. ex quibus vt euse- bius cesariēsis refert frena quibus vtret ad bellū cōposuit. et ex alijs galeā suā armauit. **N**onnulli autē asserūt vt greḡ. turonensis clauos quatuor in dñico corpore fuisse. ex quib⁹ helena duos ī freno impatoris posuit. terciū in ymagine cōstantini qui rome supeminet vbi locauit. et quartū in mare adriaticū. qd vsq; tunc fuerat nauigantium vorage picat. precipiēs hoc festū de inuentione sancte cru- cis singulis annis solēnter celebrari. **A**mbrosius

vero sic ait. Quæsiuit helena clauos dñi et inuenit. Et de vno frena fieri p̄cepit. et de altero dyadama interxit. Recte clauus in capite. corona in vertice et ī manu habena. vt sensus p̄mineat. fides luceat potestas regat. **S**anctū autē quiriacū ep̄m iulia- nus apostota postmodū interfecit. ex eo q̄ sanctas crucē inuenit. cum vbiq; signū crucis destruere n̄- teretur. Cum eū cōtra p̄sas p̄geret cepit quiria- cum inuitare ad sacrificia ydolorū. Quod cum ille rēnueret. dextrā sibi abscidi fecit dicēs. Hac manu multas epl̄as scripsit. quibus multos a deoz sacri- ficijs reuocauit. Cui dixit quiriacus. Multum mi- hi canis insensate p̄fuisi. quia priusquā in xpm credere. sepius ad sinagogas iudeoz scribebā ep̄i- stolas vt nullus in xpm crederet. Et ecce nūc scan- dalū mei corporis absidisti. Tunc iulianus plūbū fecit liquari. et in os eius infundi. Deinde lectū fer- reum iussit afferi et in eo quiriacū extendi. et de- sup carbones et salem et adipē spargi. Sed cū qui- riacus īmobilis p̄maneret. dixit ei iulian⁹. Si non vis sacrificare dijs saltē dicte xpianū nō esse. Qui cū execrans recusaret. iussit altam foueam fieri. et serpētes venenatos ibidē poni. et quiriacū in ean- dē iactari. sed tamē serpentes cōtinuo mortui sunt. Iussitq; iulianus quiriacū in caldaria oleo seruen- tissimo plenā mitti. Qui dñe signū spōte intrare vellet rogans dñm vt euz itez in martirij lauacro baptisaret. irat⁹ iulianus iussit pectus eius gladio p̄forari. Et sic in dño consummari p̄meruit. **Q**uanta autē sit virtus sancte crucis illo fidelino- tario patet quē quidā magus decepit. et ad quē dā locū in quē demones aduocauerat duxit p̄mittēs ei q̄ multis diuitijs abūdaret. Et ecce vidit quē dāz magnū ethiopē super excelsum thronū sedentem et in circuitu eius alios ethiopes circa eū cum lan- ceis et fustibus stantes. Tūc ille magū p̄dictum interrogauit dicēs. Quis est iste puer? Et ille. Do- mine seruus noster est. Cui demon. Si vis me ado- rare et seruus me⁹ esse et xpm tuū negare. faciā te sedere in dextra mea. Ille autē signū crucis mor- edidit: et se xpi saluatoris seruū libere esse excla- mauit. Statimq; vt edidit signū crucis omnis illa demonū multitudo euauit. Post hoc cū quadam vice templū sancte sophie p̄dict⁹ notarius cū dño suo intrasset. et ante saluatoris ymaginē ambo sta- rent. vidit dñs suus q̄ p̄dicta ymago sup notarius oculos fixos haberet et ip̄m attente respiceret. Qd vidēs dictus dñs et admirās iuuenē ex parte dex- tra stare fecit. Cuiditq; q̄ ymago in illā iterū partē oculos voluisset et sup notariū fixos haberet. **R**ur-

De s. Johanne ante portam latinam

sumq; fecit ipm ire ex parte sinistra. et ecce iterum ymago oculos voluit et notariū vt prius respicere cepit. Tunc adiuratus a dño vt sibi diceret quid apud deū meruisset. ppter qd sic eū ymago respiceret. dixit se nullius boni conscū esse. nisi qd eum corā dyabolo negare noluisset.

De sancto iohanne apostolo ante portam latinam. lrv. **A**

Iohannes ap'ls et euāgelista dñi ephesi p'dicaret. a p'consule capif. et vt dñs immoler inuitat. Qui dñi rēnueret in carcerē mittit et ad domicianū impatorē epla mittit in qua magnus sacrileg' et deoz contēptor. et crucifixi cultor noiaf. Jussu igit' domiciani romā deducit et educto oēs capilli p' derisōe a capite p'cidunt. ac ante portam v'bis q' latina dicit. in doliū feruentis olei igne desubter candēte mirri iubeat. Nullū tñ ibidē dolore sensit. sed penitus illesus exiit. In illo igit' loco eccl'ia a xpianis fabricatur. et dies illa tanq' dies sui martij solennizat. Cū ergo nec sic a p'edicatione xp'i cessaret. iussu domiciani in parthos insulā relegatus est. Nec tamē impatores romani ap'los p'ferebant quia christū predicabant. cū ipi nullū deum respuerēt. sed q' ipm sine senatus auctoritate deificatū aiebant. qd ipsi de nemine fieri p'hibuerant. Unde legit' in historia ecclesiastica q' cū pylatus quadā vice ad tiberiū epistolas de xp'o misisset et ipse tiberius eius fidē a romanis recipi assentiret senatus omnino respuit. ex eo q' nō sui auctoritate de' vocatus fuit. Alia causa est. que le-

gitur in quadaz cronica ex eo q' romanis prius nō apparuerat. Alia causa est ex eo q' omnium deorum cultum cui romani inferuebant euacuabat. Alia causa est ex eo q' mundi despectum predicabat. et romani avari et ambiciosi erant. Christus etiam hoc fieri non permisit. ne hoc humane potentie ascriberetur. Alia causa scdm magistrū iohannem beletb quare imperatores et senatus christū et apostolos persequebatur erat. quia videbatur eis deus nimis superbus et inuidus eo q' confortem habere nō dignaretur. Alia causa est quā orosius refert. quia senatus indigne tulit q' pylatus ad tiberium. et non ad senatū de christi miraculis litteras destinavit. et ideo eius consecrationem inter deos fieri noluit. Unde iratus tiberius multos de senatoribus occidit. et quosdam exilio damnauit. Mater aut' ipsius iohannis audiens filiū romae detineri. materna cōpassione p'romota. romā ad eū visitandū accessit. Sed dum venisset et ipm in exilium relegatū audisset. indeq; rediret. in cāpania ciuitate vetulana migravit ad xpm. Cui' corpus i quodā specu sepultū multo tēpore iacuit. sed postmodū a filio suo iacobo reuelatū fuit. Qd quidem multo odore redolens ac miraculis multis refulgens. ad predictam ciuitatem cum multo honore translatus est.

De letaniis lrvii **A**

Letanie in anno bis fiunt. scz in festo sancti marci que dicitur letania maior. et tribus diebus ante ascensionē dñi que dicit' minor. Et interpretat' letania supplicatio v'l rogatio. Prima igit' letania tripliciter vocatur. Primo letania maior. Secdo dicit' p'cessio septiformis. Tercio dicit' cruces nigre. Dicit' aut' letania maior. ppter tres causas. scz ratione illius a quo instituta est. scilicet a magno gregorio papa. Ratiōe loci i quo instituta est. q' rome que est dña et caput mundi. ex eo q' ibi est corpus principis apostolor' et ap'lica sedes. Ratiōe cause p' qua instituta est. q' pro magno et grauissimo morbo. Romani em̄ cū in quadragesima p'tinēter vixissent. et in pascha corpus dñi reciperēt. postmodū cōmessationibus ludis et luxurie frena laxabāt. Ideoq; deus. puocatus pestē maximam in eos misit. quā inguinariā vocāt. idest apostema siue inflaturā in inguine. Tam seua aut' illa pestis fuit. vt homines in via in mēsa. in ludis. in colloquijs subito morerentur. ita q' cum aliquis vt dicit' sternutabat. sepe cū ipsa sternutatiōe spiritū exalabat. Unde cū aliq's aliquē sternutantē audiebat statim accurrēs. deus te adiuet acclamabat.

Et abinde vt dicunt adhuc hec cōsuetudo seruat
vt cum aliquē sternuntē audimus. deus te adiu
uet acclamamus. Rursus vt fert cū aliquis oscita
bat frequēter continuo et subito spūm emittebat.
Unde cū aliquis se velle oscitare sentiebat. conti
nuo signū crucis sibi imprimere festinabat. Et hec
cōsuetudo similiter vsq; modo seruat. Hec autē pe
stis qualiter ortū habuerit i vita sancti gregoriū re
perit. **S**ecūdo dicitur p̄cessio septiformis ex eo q̄
brūus gregorius. p̄cessiōes quas tūc faciebat per
septē ordies disponebat. Nā in primo ordine erat
oīs clerus. In sc̄do omēs monachi et religiosi. In
tercio sanctimoniales. In quarto omēs infantes.
In quinto omnes layci. In sexto omnes vidue et
cōtinentes. In septimo omnes coniugati. Sed q̄d
modo nō possumus i numero personarū suplem⁹
in numero letaniarū. q̄ septies dici debēt anteq̄
insignia deponant. **T**ercio dicitur cruce nigre
quonia in signū meroris ex tāta strage hominū. et
in signū penitēcie homines nigris vestibus indue
bantur. Et forte p̄pter eandē causam cruce et al
taria facis cilicinis velabant. Homines etiā fide
les vestes penitenciales debent assumere. **A**
Alia autē dicit letania minor que fit tribus diebus
ante ascensionē. quā beatus mamertus ep̄s vie
nē. tēpore leonis impatoris qui cepit anno dñi.
ccclviij. ante institutionē prime instituit. Que di
cit letania minor. rogationes. et p̄cessio. Dicitur
autē letania minor ad differentiā prime. quia sc̄z in
stituta est a minore p̄o. in minori loco. et p̄ minori
morbo. Causa autē institutionis huius hec fuit. Tūc
em̄ apud viennā frequēter et maximi terremot⁹
fiebant. q̄ domos et ecclesias plurimas subuertebāt
et nocturni sonitus et clamores sepe audiebātur.
Tunc etiā aliud terribile accidit. q̄ in die pasche
ignis de celo cecidit. et regis palacius cōcremauit
Aliud insup mirabili⁹ fiebat. Sicut em̄ demones
porcos dei p̄missione olim intrauerūt. sic p̄missione
dñi propter peccata hominū lupos et alias feras
intra bāt et nullos verentes non solū p̄ vias. sed p̄
ciuitatē publice discurrabant. et passim pueros et
senes viros et feminas deuorabāt. Cū igit tā do
lo:osi casus quotidie fierent. p̄dictus ep̄s tridua
num ieiunū indixit. letanias instituit. Et sic p̄dicta
tribulatio cōquieuit. Deinde statutū est ab ecclesia
et firmatū. vt hec letania vniuersaliter obseruet.
Dicit etiam rogationes quia tunc omnium sanctorum
suffragia imploram⁹. Et merito talis obseruantia
his tribus dieb⁹ seruāda est. et rogationibus san
ctorum et ieiunijs his diebus insistēduz multiplici

rōne. Primo vt deus bella pacificet q̄ in vere fre
quentius cōcitant. Secūdo vt teneros adhuc fruct⁹
cōseruādo multiplicet. Tercio vt motus carnales
qui hoc tpe magis feruēt in se quisq; magis mor
tificet. In vere em̄ sanguis magis feruet. et illiciti
motus magis pullulāt. Quarto vt ad receptionē
sancti spūs se quisq; magis habiliter. Nā p̄ ieiunū
hō magis habiliter. et per rogationes dignior red
ditur. Duas alias rationes assignat magister guil
bermus altisiodorensis. Prima vt sc̄z xp̄o ascēdente
et dicēte. petite et accipietis. cōfidentius petat ec
clesia. Secūdo quia ecclesia ieiunat et orat. vt parū
habeat de carne p̄ ipsius carnis macerationē. et ac
quirat sibi alas p̄ orationē. quia oratio est ala ascē
qua volat i celū. vt sic xp̄m ascēdente libere possit
assequi qui ascēdit pandens ante nos iter. et vola
uit sup pennas ventoz. Quis em̄ que multū abun
dat in carne. et parū in plumis. bene volare nō po
test sicut patet in strudōe. **D**icit etiam p̄cessio
quia tunc ecclesia generalē facit p̄cessionē. In
hac autē p̄cessione crux defert. campana pulsant.
vexillū portat. draco quidē cum ingenti cauda in
quibusdā ecclesijs baiulat. et omniū sanctorū singu
lariter patrocinia implorat. Ideo autē ibidē cruce
deferrimus et cāpanas pulsamus. vt demones ter
riti fugiāt. Nā sicut rex i suo exercitu habz insignia
regalia. sc̄z tubas et vexilla. sic xp̄s rex etermus in
sua ecclesia militatiōe habet cāpanas p̄ tubis. et cru
ces p̄ vexillis. Et sicut aliq̄s tyrannus valde time
ret qui alicuius regis potētis et sibi inimici tubas
in sua terra audiret. et vexilla videret. sic demo
nes q̄ sunt in isto aere caliginoso vehementer me
ruūt quādo tubas xp̄i. sc̄z cāpanas pulsari sentiūt
et vexilla. id est cruce p̄spiciunt. Et ista dicit esse
ratio quare ecclesia campanas cōsueuit pulsare. q̄
tēpestates p̄citari videt. vt sc̄z demones qui hoc fa
ciunt tubas eterne regis audiāt et sic territi fugiāt
et a tēpestatis concitaciōe quiescant. licet alia ra
tio sit. quia cāpane tunc fideles admonēt et pro
uocant. vt p̄ instanti piculo ordni insistant. Aliud
etiā vexillū eterne regis est ipsa crux. sc̄dm illud.
Vexilla eterne p̄deunt etc. Qd quidē vexillū demo
nes valde timent. sc̄dm quod dicit crisostomus.
Ubiq; inq̄t demones signū dominicū viderint
fugiūt. timētes baculū quo plagā acceperunt. Et
hec est ratio quare i quibusdā ecclesijs tpe tēpesta
tis crux de ecclesia extrahit et tēpestati opponitur.
vt sc̄z demones vexillū summi regis videāt et ter
riti fugiant. Ideo igit crux in p̄cessione defertur.
et cāpane pulsant. vt demones in ip̄o aere existē

tes territi fugiant et a nostra infestatione desistant. Uexillum autem ibidem deferret propter representandam victoriam resurrectionis. et victoriam ascensionis christi qui cum magna preda celos ascendit. Unde per aera vexillum incedens est christus in celum ascendens. Et sicut vexillum quod in processione deferret multitudo fidelium sequitur: sic christum ascendente magna sanctorum collectio comitatur. Cantus autem qui ibi fuerit significant cantus et laudes angelorum. qui christo ascendenti obuiauerunt. et ipsum cum sua societate usque in celum cum multis laudibus perduxerunt. **I**n quibusdam autem ecclesiis et maxime in ecclesiis gallicanis consuetudo habetur. quod draco quidam cum longa cauda et inflata. plena ses palea vel aliquo tali. duobus diebus primis ante crucem et tercio cum cauda vacua post crucem defertur per quod significat quod in primo die ante legem. et in secundo sub lege. dyabolus in hoc mundo regnauit. in tercio autem die ses gratie pro passionem christi de suo regno expulsus fuit. Rursus in ipsa processione omnium sanctorum pariter patrocinia postulamus. **Q**uare autem tunc sanctos rogamus plures cause sunt superius assignate. Sunt autem et alie cause generales. propter quas deus ordinauit ut sanctos oremus ses gratie inopia. scilicet gratie gloria. et dei reuerentiam. Sancti enim vota supplicantiu scire possunt quod in illo eterno speculo intelligunt. gratias vel illis premet ad gaudium. vel nobis ad auxilium. Prima ergo ratio est propter nostram inopiam. et hoc vel propter inopiam quam habemus in mercedo. ut ubi nostra non suppetunt merita patrocinii aliena. Vel propter inopiam quam habemus in contemplando. ut qui non possumus summam lucem respicere in se. saltem in sanctis aspicere valeamus. Vel propter inopiam quam habemus in amando. quod plerumque imperfectus homo magis sentit se affici circa unum sanctum quam etiam circa deum. Secunda ratio est propter sanctorum gloriam. Cultum enim deus ut sanctos inuocemus. ut dum pro eorum suffragia quod petimus impetramus ipsos magnificemus. et glorificando collaudemus. Tercia ratio est propter dei reuerentiam. ut petens qui deum offendit. quasi non audeat ipsum in propria persona adire. sed amicum possit patrocinia implorare. In huiusmodi autem letantibus esset illud angelicum canticum frequentandum. Sancte deus. sancte fortis. sancte et immortalis miserere nobis. Refert enim iohannes damascenus. li. iiij. quod cum apud constantinopolim propter quandam tribulationem letanie fierent. quidam puer de medio populi in celum est raptus. et istud canticum ibidem edocuit. Deinde ad populum rediens illud angelicum canticum in conspectu populi decantauit. et mox omnis

tribulatio cessauit. In calcedonen. quoque synodo fuit istud canticum approbatum. Et concluditur ita damascenus. Nos autem dicimus quod pro istud canticum demones recedant. Huius ergo canticum laus et auctoritas ex quatuor colligitur. Primo ex eo quod angelus illud edocuit. Secundo ex eo quod ad eius prelationem illa tribulatio acquieuit. Tercio ex eo quod calcedonen. synodus illud approbauit. Quarto ex eo quod demones illud timent.

De ascensione domini lxxvii. **A**

Ascensio domini quadragesima die a resurrectione facta est. Circa quam ascensionem septem per ordines consideranda sunt. Primo unde ascendit. Secundo quare non statim post resurrectionem ascendit. sed tot dies expectauit. Tercio qualiter ascendit. Quarto cum quibus ascendit. Quinto quo merito ascendit. Sexto quo ascendit. Septimo quare ascendit. Circa primum notandum quod de monte oliueti versus bethaniam celos ascendit. Qui mons secundum aliam translationem dicitur mons trium luminum. Nam de nocte ex parte occidentis illuminabatur igne templi. quia erat ignis iugis in altari. Mane ex parte orientis primo exiciebat radios solis ante quam illuminaret ciuitatem. Habebat in superius copia olei quod est fomentum luminis. Et ideo dicitur mons trium luminum. In hunc igitur montem christus discipulos ire precepit. Nam in ipsa die ascensionis bis apparuit. semel. xi. apostolis comedentibus in cenaculo. Deinde tam apostoli quam alij discipuli. necnon et mulieres habitabant in illa parte iherusalem que dicebatur

mello. scz in mōte syon vbi dauid cōstruxerat sibi palaciū. Et erat ibi illud cenaculū grande stratus. in quo dñs pcepit sibi parare pascha. et in illo cenaculo tunc. xi. apostoli habitabāt. Ceteri autē discipuli et mulieres habitabāt arcūquaq; p̄ diuersa hospicia. Dum igit in illo cenaculo comederent. dñs eis apparuit. et incredulitatē eorū exprobrauit. Et cū comedisset cū eis et p̄cepisset vt in montē oliueti versus bethaniā irēt ibidē eis itē apparuit ac indiscrete querentibus respondi. **E**leuatis manibus eis bñdixit. et inde corā eis in celū ascēdit. De loco autē ascensionis dicit sulphicius ep̄s hierosolimitanus. et habet in glo. Quia cū ibi postea edificata esset ecclesia locus ille in quo steterūt vestigia christi ascendētis nunq̄ potuit sterni pauimento imo resiliebāt marmora in ora collocantiū. Calcati etiā pulueris a dño hoc dicit esse documentum. q̄ vestigia imp̄ssa cernunt. et eandem ad huc speciem velut p̄ssis vestigijs terra custodit. **C**irca scdm̄ quare scz non statim ascendit vt resurrexit. sed p̄. xl. dies expectare voluit. Notandū q̄ hoc fecit. p̄pter tres rōnes. Primo. p̄pter resurrectionis certificationē. difficilius em̄ erat. pbare veritatē resurrectionis q̄ passiōis: quia a prima die vsq; ad terciā vere poterat p̄bāre passio. sed ad veram resurrectionē p̄bandā p̄les dies requirebātur. Et ideo maius tēpus req̄rebat inter resurrectionē et ascensionem. q̄ inter passionem et resurrectionem. De hoc sic dicit leo papa in sermone de ascensione. Quadragenarius hodie dierū repletus est numerus: sacratissima ordinatiōe dispositus et ad vtilitatē n̄re eruditionis imp̄sus vt duza a dño in hoc spacio mora p̄sentie corp̄alis extēdit. fides resurrectionis documentis necessarijs munitur. Gratias agim⁹ diuine dispensationi et factoz patrum necessarie tarditati. Dubitatū est ab illis ne dubitaret a nobis. Scdo. p̄pter ap̄torū cōsolationē quia em̄ cōsolatiōes diuine sup̄abundant tribulationibus. et tēpus passiōis fuit tēpus tribulationis ap̄torū ideo plures debuerūt esse dies isti q̄ illi. Tercio. p̄pter mysticā significationē. vt per hoc daret intelligi. q̄ cōsolatiōes diuine cōparant ad tribulatiōes sicut ann⁹ ad diē. dies ad horā. hora ad momētū. Qd̄ enī compent sicut annus ad diē. patz p̄ illud qd̄ legit ysa. lxi. Predicāre annū placabile dño. et diē vltiōis deo n̄ro. Ecce p̄o die tribulatiōis reddit annū cōsolatiōis. Qd̄ autē cōparant sicut dies ad horā. patz p̄ hoc qd̄ dñs. xl. hora mortuus iacuit. quod fuit tribulatiōis. et p̄. xl. dies surgēs discipul⁹ apparuit. qd̄ fuit cōsolatiōis

Un̄ glo. xl. hora mortuus fuerat. p̄pter hoc. xl. diebus se viuere cōfirmabat. Qd̄ vero cōparent sicut hora ad momētū. insinuat ysa. liij. In momento indignatiōis mee abscondi facie meā etc. **C**irca terciū notādū qd̄ ascēdit primo potēter. qz p̄o p̄ijs viribus ysa. lxij. Quis est iste q̄ venit de edō etc. gradies in multitudine virtutis sue. Item io. Nemo ascendit in celū. scz propria virtute nisi qui descēdit de celo. filius hominis qui est in celo. Licet em̄ quasi in quodā globo nubis ascenderit. hoc tamen nō fecit q̄ nubis ministerio indigeret. sed vt per hoc ostēderetur qd̄ omnis creatura parata est obsequi creatori suo. Ip̄e em̄ potentia diuinitatis sue ascendit. Et in hoc notat differētia scdm̄ quod dicit in historia scolastica. xp̄i ad enoch et belyam. Nam enoch translat⁹ est. belyas subuectus est sed ihesus p̄pria virtute ascēdit. Primus scdm̄ gre ḡ. p̄coitum generatus et gēcrans. scdo generatus. sed nō generans. tercius nec generatus nec generans. Scdo ascēdit parēter quia vidētib⁹ discipulis. Un̄ dicit. Vidētibus illis eleuat⁹ est. Item io. xvi. Uado ad eū qui misit me. et nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Glo. Ita palam vt nemo interroget qd̄ visu corp̄orali fieri cernat. Ideo em̄ illis vidētibus ascēdere voluit. vt ipsi testes ascensionis existerent. et naturā humanā in celum ferri gauderēt. et ip̄m sequi de siderarēt. Tercio letāter quia iubilatibus angelis. Unde ps. Ascēdit deus in iubilatione. Aug⁹. Ascēdente xp̄o pauet omne celum. astra mirant. plaudent agmina. tube sonāt et letis se admiscēt blanda modulamina choris. Quarto velociter ps. Exultauit vt gigas ad currendam viā. Valde em̄ velociter ascēdit. quādo tantū spaciū quasi in momento p̄currit. Refert em̄ rabimoyfes maximus ph̄s. qd̄ quilibet circulus siue qd̄libet celū cuiuslibet planete habet in spissitudine viā quingētorū annoz. idest spaciū tantū q̄tus posset aliq̄s ire via plana in quingētis annis. Et distantia inter celū et celū est similiter. vt dicit in via quingētorū annoz. Et ideo cum sint. viij. celi erit scdm̄ ip̄m a centro terre vsq; as concuum celi saturni. qd̄ est celū septimū. via septē miliū annoz. et septingētorū annoz. idest tantum spaciū quātum de via plana aliq̄s iret in septē milibus. dcc. annis si tantū viueret. ita qd̄ quilibet annus p̄ponat ex. ccc. lxx. diebus et iter cuiuslibet diei sit. xl. miliarium et qd̄libet miliare sit duozū miliū passus siue cubitoz. Hec rabimoyfes. Cū autē hoc verum sit deus sc̄t. hanc em̄ mensurationē ille nouit qui omnia fecit in numero pondere et mensura.

De ascensione Domini.

Iste igitur fuit magnus saltus. quem fecit Christus de terra in celum. et de hoc saltu et quibusdam alijs saltibus Christi sic dicit ambrosius. Saltu quodam Christus venit in hunc mundum. apud patrem erat. et in virginem venit et ex virgine in presepe transiit. descendit in iordanem. ascendit in crucem. descendit in tumulum. surrexit e tumulo. et sedet ad dexteram patris. **C**irca quartum cum quibus se ascendit. Notandum quod ascendit cum magna preda hominum. et magna multitudine angelorum. Quod enim cum preda hominum ascenderit patet per illud quod dicit in psalmo. Ascendisti in altum captivi captivitate etc. Quod autem ascenderit cum multitudine angelorum. patet per illas interrogaciones quas Christus ascendente minores angeli fecerunt maioribus. ut habet ysaia. lxiiij. Quis est iste qui venit de edom tin. ve. de bosra. Ubi dicit glo. quod quidam angeli non plene cognoscetes misterium incarnationis. passionis et resurrectionis. videntes ascendere ad celos dominum cum multitudine angelorum et sanctorum hominum propria virtute. ipsum incarnationis. et passionis misterium admirant. et angelis comitantibus dominum dicunt. Quis est iste qui venit etc. Et in psalmo. Quis est iste rex glorie? Dionysius autem in li. angelice ierarchie. ca. vij. insinuare videtur. quod dum Christus ascenderet tres questiones ab angelis facte sunt. Primam fecerunt maiores angeli ad invicem sibiipsis. Secundam fecerunt ipsi maiores Christo ascendente. Terciam fecerunt minores maioribus. Querunt igitur inter se maiores dicentes. Quis est ille qui venit de edom tin. etc. Edom sanguinea interpretatur bosra munita. Quasi dicat. Quis est iste qui venit de mundo sanguineo per peccatum. et munito per malitiam contra deum. vel qui venit de mundo sanguineo et inferno munito. Respondit dominus. Ego qui loquor iustitiam etc. Deo. ponit tale litteram. Ego enim dicat disputo iustitiam et iudicium salutaris. In redemptione humani generis fuit iustitia. in quantum se factorum creaturam suam a domino alieno reduxit. et fuit iudicium in quantum dyabolum inuasorem alieni iuris. ab eo quem possidebat hominem potenter eiecit. Sed secundum hoc facit Dionysius questionem hanc. Cum ipsi superiores angeli sint deo proximi et immediate a domino illuminentur. quare ab invicem querunt. quasi ab invicem discere cupientes? Sed sic ipse solvit et commentator exponit. in eo quod interrogat significat se scientiam appetere. in eo autem quod primo inter se conferunt. demonstrant quod divinas in se perfectionem non audent pervenire. Apud se ergo primo interrogare deliberant. ne forte illuminationem que ipsis a deo fit. nimis festina interrogacione preveniant. Hec igitur questio non est doctrine inquisitio sed ignorantie confessio. Secunda questio est quam fecerunt

79
runt ipsi superiores angeli ad Christum dicentes. Quare ergo rubrum est indumentum tuum. et vestimentum tuum sicut calcanti in torculari. Dominus dicitur habuisse indumentum. id est corpus suum rubrum. id est sanguine cruentatum. ex eo quod dum ascenderet in corpore suo cicatrices habebat. Voluit enim cicatrices in corpore suo servare secundum quod dicit beda. quinque de causis. Sic enim sic. Cicatrices dominus servavit et in iudicio servaturus est. ut fidem resurrectionis astruat. ut per hominibus supplicando eas patri representet. ut boni quod misericorditer sint redempti videant. et reprobi quod ipsi sint damnati recognoscant. ut perpetue victoriae sue certum triumphum deferat. Huic ergo questioni dominus sic respondet. Torcular calcaui solus. et de genibus non est vir mecum. Et potest vocari torcular crux in qua tanquam in prelio sic pressus est. ut etiam sanguis effunderet. Vel torcular vocat dyabolum qui humana genus sic funibus peccatorum involvit et stringit. ut quicquid in eis spirituale erat exprimeret. et solum vinicia remaneret. Sed non bellator: torcular calcauit. vincula peccatorum dirupit. et in celum ascendens postmodum tabernaculum celi aperuit. et vinum sancti spiritus effudit. Tercia questio est quam fecerunt minores angeli maioribus dicentes. Quis est iste rex glorie? Quibus ille responderunt. Dominus virtutum ipse est rex glorie. De hac angelorum questione et aliorum convenientissime sic dicit augustinus. Sanctificat divino comitatu immensus aer. et omnis illa volitans per aera demonum turba. Christo ascendente transfugit. Cui accurrentes angeli quos esset sciscitant dicentes. Quis est iste rex glorie? Quibus alij respondentes dixerunt. Hic est ille valde candidus et roseus. hic est ille qui non habuit speciem neque decorem. Infirmus in ligno fortis in spolio. Uilis in corpore sculo. armatus in prelio. fedus in morte. pulcher in resurrectione. Caudus ex virgine. rubicundus in cruce. fuscus opprobrio. clarus in celo. **C**irca quintum quo se merito ascendit. Notandum quod triplici merito ascendit de quo sic dicit biero. Propter veritatem. quia illa que per prophetas promiserat adimplesti. et mansuetudinem. quia sicut ovis pro vita populi immolaris. et iustitiam. quia non potestare sed iustitia eripuit hominem. et deducet te mirabiliter dextera tua. potentia siue virtus deducet te. hoc est in celum. **C**irca sextum quo se ascendit. Notandum quod super omnes celos ascendit. secundum quod dicit ephe. iiij. Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes celos. ut adimpleret omnia. Super omnes celos dicit. quia plures sunt celi super quos ipse ascendit. Est enim celum materiale. rationale. intellectuale. et supersubstantiale. Celum materiale

De ascensione Domini.

multiplex est. scz celum aereū. etbereum. olimpiū igneū. spāerū cristallinū et empireum. Celū aut rationale est homo iustus: qui dicit celū ratione in habitatione diuine: quia sicut celū est sedes et habitatio dei scdm qđ dicit in ysa. lxxvi. celus michi sedes est. sic aīa iusti scdm quod dicit in li. sap. aīa iusti sedes est sapientie. Ratione cōuersatiōis sancte. quia sancti p cōuersatiōē et desiderū semp habitant in celo. sicut dicebat apłs. Nostra puerfatio in celis est. Ratione opationis cōtinue. quā. sicut celū cōtinue mouet: sic et sancti p bona opera cōtinue mouent. **C**elū intellectuale est angelus. Angeli em dicitur celus: quia instar celi sunt altissimi ratiōe dignitatis et excellētie. De quoz dignitate et excellentia dicit dyonysius in li. de diuinis noībus c. iij. Diuine mentes sunt sup reliqua existētia: et viuunt sup reliqua uiuentia et intelligūt et cognoscunt sup sensum et rationem: et plus qđ omnia existētia pulchrū et bonū desiderant et cōparticipāt. Scđo sunt pulcherrimi ratiōe nature et glorie. De quoz pulchritudie dicit dyo. in eodē li. Angelus est manifestatio occulti luminis speculum purū. clarissimū. incōtaminatū. incoīnquatum: immaculatū. suscipiēs si fas est dicere pulchritudinē boniformis deiformitatis. Tercio sunt fortissimi ratiōe virtutis et potētie. De quoz fortitudine dicit. dan. li. ij. ca. iij. Fortes sunt et parati ad dei voluntatis expletionē: et vbiq; cōsētam inueniunt vbiq; diuinus iusserit iutus. Celum em habet altitudinē. pulchritudinē. fortitudinem. De duob; primis eccl. xliij. Altitudis firmamentū et c. De tercio iob. xxvij. Tu forsan cum illo fabricatus es et c. **C**elum aut supsubstantiale est equalitas diuine excellētie. de quo xps venit. et vsq; ad illud postmodū ascēdit. De quo dicit in psal. A summo celo egressio eius: et occurfus eius vsq; ad summū eius. Sup omnes igit hos celos vsq; ad ipm celus supsubstantiale xps ascendit. Quod em ascēderit super omēs celos materiales. habet per illud qđ dicit in psal. Eleuata est magnificētia tua sup celos dcus. Sup omēs em celos materiales vsq; in ipm celum empiriū ascēdit. nō sicut heiyas qui in curru igneo ascēdit vsq; ad sublunare regionē. nec eam trāscendit: sed in paradisu terrestrē trāslat est. qui adeo eminet vt pertingat ad sublunare regionē. nec eā trāscendit. In hoc ergo celo empirio xps residet. et est specialis et ppria eius mansio et angeloz et aliorū sanctorū. Et cōgrue cōuenit hec habitatio habitatoribus. Illud em celum ceteros celos excellit dignitate. prioritate. situ. et ambitu.

et ideo est conueniens habitatio xpi. qui omnes celos rationales et intellectuales transcendit dignitate. eternitate. situ. immobilitatis. et ambitu potestatis. Similiter est cōgrua habitatio sanctorū. Illud em celum est vniforme: imobile: luminoso: et capacitate immēse. Et recte cōgruit angelis et sanctis qui fuerūt vniiformes in operatione imobiles in dilectione. luminosi in fide siue cognitione. capaces in spūsancti receptione. Quod aut super omnes celos rationales id est omnes sanctos ascēderit. patet per illud qđ dicit cant. ij. Ecce iste venit saliens in montibus trāscol. Et vocant montes angeli. colles vero viri sancti. Quod verō super omnes celos intellectuales. id est angelos ascēderit patet p illud quod dicitur in psal. Qui ponis nubē ascēsus tuū: qui ambulat sup pen. ven. Itē ascendit sup cherubim et volauit sup pen. ven. Quod aut vsq; ad celus supsubstantiale. id est dei equalitatem ascēderit. patet p illud quod dicit mar. vl. Et dñs quidē ibūs postq; locutus est eis. assumptus est in celū. et sedet a dextris dei. Dextera em dei est equalitas dei. Bern. Dño meo singulariter a dño et dictum et datū est sedere a dextris glie ipsius. vtpote in gloria coequali. in essentia consubstantiali: pro generatione consubstantiali. maiestate non dispari. eternitate nō posteriori. Uel potest dici qđ xps in ascens. one sublimis fuit quaduplici sublimitate: scz locali: remuneratione pmi. cognituali: et virtuali. De primo ephe. iij. Qui descēdit ipse est et qui ascendit sup omnes celos. De scđo phil. ij. factus obediēs et c. Ubi dicit aug. Hūilitas claritatis est meritū. claritas hūilitatis est premiū. De tercio psal. Ascēdit sup cherubim id est sup omnē sciētie plenitudinē. De quarto patet quia ascēdit etiā sup seraphim. Ephe. ij. Scire etiā sup eminentē caritatem christi. **C**irca septimū quare. scz ascēdit. Notandū qđ ascensionis sue nouē sunt fructus siue utilitates. Prima utilitas est cōsecutio amoris diuini. Jo. xvi. Nisi ego abiero paraclitus nō veniet. Ubi dicit aug. Si carnaliter michi adbaseritis capaces spūs non eritis. Scđa est maior cognitio dei. Jo. xij. Si diligere tis me gauderetis vtiq; q; vado ad patrem. Ubi dicit aug. Ideo subtrabo formā istam serui i qua pater maior me est: vt deū spūaliter videre possitis. **T**ercia est meritū fidei. De hac sic dicit leo in sermone de ascensione. Tunc ad equalem patri filium eruditio: fides gressu mētis cepit accedere et cōtractiōe corpore in xpo substantie. in qua patre minor est nō egere. Magnaz em hic vigor est

De sancto Spiritu

mentū in cunctanter credere q̄ corporeo non vidētur nituiti et ibi figere de sideriū quo neq̄as inferre cōspectū. Aug. li. confessionū. Exultauit vt gigas ad currendā viā suā: Nō em̄ tardauit sed cucurrit clamās dictis. factis. morte. vita: descēsu: ascēsu. Clamās vt redeam⁹ ad eū. et discessit ab oculis vt redeam⁹ ad cor et inuēiamus eū. **Q**uarta est nostra securitas. Ideo em̄ ascēdit vt noster aduocatus sit apud patrē. Valde em̄ securi esse possumus q̄n̄ talem aduocātū apud patrē nos habere cōsideram⁹. Jo. ij. Aduocātū habem⁹ apud patrē ihesus xpm̄ iustū: et ipse est ppiciatio p̄ peccatis nostris. De hac securitate dicit beatus. Securū accessum habes ob̄s apud deū: vbi mater ante filiū: et fili⁹ an̄ patrē: mater ostēdit filio pectus et vbera: fili⁹ ostēdit patri latus et vulnera. Nulla ergo poterit esse repulsa: vbi tot sunt caritatis isignia. **Q**uinta est n̄ra dignitas. Maxima quidē n̄ra dignitas est q̄n̄ natura nostra vsq̄ ad dexterā dei exaltata est. Vt et āgeli hāc dignitatē in hoibus p̄siderātes. deinceps p̄hibuerūt se adorari ab hoibus sicut dicit ap̄poca. xix. Cecidi inq̄t ante pedes ei⁹ vt adorares eū: et dixit michi. Uide ne feceris conseruus tuus sum et fratruū tuoz. Vbi dicit glosa. In veteri lege nō p̄hibuit se adorari: s̄ post ascēsiōnē videns sup̄ se exaltari hominē timuit adorari. Leo papa in sermone de ascēsiōne. Hodie natura nostre humanitatis vltra cūctarū altitudinē potestati ad dei patris est p̄uecta p̄fessum: vt mirabilio: fieret gratia dei cū remōtis a p̄spectu hoim̄: q̄ merito reuerentiā sui sentiebant idicere: fides nō diffideret: spes nō fluctuaret: caritas nō reperet. **S**exta est spei n̄re soliditas. Hebre. iij. Habētes ergo p̄rificem magnū qui penetravit celos ihesus filiū dei. teneamus spei n̄re cōfessionē. Itē hebre. vi. Qui cōfugimus ad tenendā p̄positā spem: quā sicut anchorā habemus aīe tutam ac firmam et incedentem vsq̄ ad interiora velaminis. vbi p̄cursor: p̄ nobis introiuit ihesus. De hac iterum leo. Christi ascensio nostra est p̄uectio. et quo p̄cessit gloria capitis eo spes tendit et corporis. **S**eptima est vie ostēsiō. Miche. iij. Ascēdit pandēs iter ante eos. Aug. Cia tibi factus est ipse saluator. surge et ābula: habes quo noli pigrescere. **O**ctava ianue celestis ap̄pertia. Sicut ei primus adā aperuit ianuas inferni sic sc̄s paradisi. Unde ecclia cātat. Tu de victo mortis aculeo etc. **N**ona loci p̄paratio. Jo. xiiij. Uado parare vobis locū. Aug. Dñe para q̄ paras nos em̄ tibi paras. et te nobis paras: quando locū paras. et tibi in nobis: et in te nobis.

De sancto Spiritu lxxvii. A

Spiritus sanctus hodierna die vt sacra actū testat̄ historia in ap̄los i linguis igneis missus est. Circa cuius missionē siue aduentum octo consideranda sunt. Primo a quo missus est. sc̄do quot modis mittit siue missus est. tercio quo tpe missus est. quarto quotiens missus est. quinto qualiter missus est. sexto in quos missus est. septimo p̄pter qd̄ missus est. octauo p̄ quid missus est. Circa primū sc̄s a quo missus est. Notāduz q̄ ipm̄ sp̄m̄ pater misit. et filius misit: et ipse sp̄s sanctus seipm̄ dedit et misit. De primo Jo. xiiij. Paracletus aut̄ sp̄s sanctus quē mittet pater in noīe meo etc. De sc̄do Jo. xvi. Si aut̄ abiero mittā eū ad vos. Missio em̄ in istis inferio: ib⁹ habet cōparationes ad suū mittentes: sub tripliā habitudine. sc̄s vt ad dantē esse: et sic mittit radius a sole: vt ad dantē virtutē: et sic mittit iaculū a picetro: e: vt ad dantē iurisdictionē siue auctoritatē. et sic mittit nūctius a p̄ceptore. Sc̄dm̄ hūc triplīcē modū missio potest cōuenire spiritui sancto. Mittit em̄ a patre et filio. tanq̄ ab eis habēs esse: et virtutē et auctoritatem in operādo. Nichillominus et ipse sp̄s sanctus seipsum dedit et misit. qd̄ videt̄ insinuari Jo. xvi. cū dicit. Cū aut̄ venerit ille sp̄s veritatis etc. Nam sicut dicit leo papa i sermone de pent̄. brā trinitas in cōmutabilis deitas vna est i substantia in diuisa in ope: cōsors in voluntate. par in omni potētia: equalis in glia. Diuisit aut̄ sibi opus nostre redēptiōis misericordia trinitatis. vt pater p̄opicia: et filius

De sancto Spiritu

propidaret: spūsanctus igniret. Quia em̄ spūsanctus deus est ideo recte dicit seipm dare. Hoc autē q̄ spūsanct⁹ deus sit ostendit ambrosius in li. de. f. s. sic dicens Ex quatuor istis manifesta diuinitatis ei⁹ glia cōp: obaf. Deus em̄ esse cognoscit aut q̄ sine peccato est: aut q̄ pctā cōdonat: aut quia creatura non est sed creator: est. aut q̄ nō adorat sed adoraf. Et i hoc ostendit qualiter bñ trinitas se totaliter nobis exhibuit. Pater ei oīa q̄ habuit nobis exhibuit q̄ sicut dicit aug⁹. misit nobis filiū suū in precii⁹ nostre redēptionis. Spiritūsanctū in priuilegiū nostre adoptiōis. et sc̄ipm totū referuat in hereditatē ad optiōis. Similiter fili⁹ totaliter se nobis exhibuit q̄ sicut dicit bern⁹. Ipse pastor: ipse pasca: ipse redēptio. Dedit em̄ nobis aīam in precii⁹. sanguinē in potū. et carnē in cibū. et deitatē in p̄miū. Similiter et spiritūsanctus totaliter oīa sua dona nobis exhibuit et exhibet: q̄ sicut dicit. i. cho. xij. Alij per spiritūsanctū dat sermo scientie. alij sermo sapientie sc̄dm eūdez spiritū. alteri fides in codē spiritu. Leo papa. Spūsanctus inspirator: est fidei. docto: scientie. fons dilectionis. signaculū castitatis. et totius causa salutis. **C** Circa sc̄dm quot scz modis mittit siue missus est noranduz q̄ spiritūsanctus duobus modis mittit. scz visibiliter et i uisibiliter. Inuisibiliter cū mentib⁹ sanctis illabif. Visibiliter cū in aliquo signo visibili demonstratur. De missione inuisibili dicit Jo. iij. Spūs vbi uult spirat: et vocē eius audis: sed nescis ynde ueniat aut quo uadat. Nec mirū quia sicut dicit bern⁹. de uerbo inuisibili. Per oculos nō intrauit q̄ nō est coloratū: sed neq; per aures q̄ nō sonuit. sed neq; per nares quia aeri nō misceat: sed mētī: neq; in facie aerē sed fecit: neq; uero per fauces q̄ non est mās sum uel haustus. nec per tactū corporis quia illud palpabile nō est. Queris igit̄ quā ita sint inuestigabiles uic eius ynde adesse nonerim. Nēpe ex motu cordis intellexi presentia ei⁹. et ex fuga uicioz potentia virtutis eius: et ex discussione siue redargutione occultoz meozū admiratus sum pfunditatem sapientie eius et ex quātulacōz emendatione mozū meoz expertusq; bonitatē mansuetudis ei⁹ et ex reformatione et renouatione spūs mētis mee p̄cepi utriq; specie decoris ei⁹: et ex contuitu hoiz oīm simul expaui mltitudinem magnitudis eius. hec bef. Missio aut̄ visibilis est cū in aliquo signo visibili ostēdit. Et notādū q̄ in quātriplicia specie visibili spūsanctus mōstratus est. Primo i specie colūbe sup xpm baptizatū. luc. iij. Descēdit spūsanctus co: pali specie sicut colūba in ipz. Secōdo in spe

cie nubis lucide sup xpm trāffiguratū. math. xvij. Adhuc eo loquēte ecce nubes lucida obumbravit eos. Ubi sic dicit glo. Sicut baptizato dño sic et glorificato misterii sancte trinitatis ostēditur spūsanctus ibi in colūba. hic in nube lucida. Tercio in spē flatus. Jo. xx. Insufflauit et dixit eis. Accipite spiritūsanctū etc. Quarto i specie ignis. Quinto in spē linguē. Et i hac duplici specie apparuit hodierna die. Ideo aut̄ in hac quintuplici specie rez mōstratus est. ut def intelligit q̄ harū rez p: oprietates operant̄ in cordibus quib⁹ illabif. Primo mōstrat⁹ est in specie colūbe. Colūba gemitū p cantu habet selle caret. in foraminibus petre manet. Sic spūsanctus illos quos replet facit p suis peccatis gemere. ysa. lix. Rugiemus quasi uis oēs. et quasi colūbe meditates gememus. rōz. viij. Ipse spūs postulat p nobis gemitibus inenarrabilibus. idest nos postulātes et gemētes facit. Secōdo sine selle a maritudinis est. Sap. xij. Quod bon⁹ et suauis est dñe spūs tuus in nobis. Itē eod. vij. uocat suauis benign⁹. human⁹. ex eo q̄ suauis benignos et humanos facit. Suauis i sermone: benignos i corde et humanos i ope. Tercio in petre foraminibus idest in xpi uulncribus habitare. Can. ij. Surge amica mea. spōsa mea. et ueni colūba mea. Glo. fouēs michi pullos meos infusione spūsancti: in foraminibus petre. glo. id est in xpi uulncribus. Tercio. vl. Spiritus oris nostri xps dñs captus est i pctis nostris cui diximus in umbra tua uiuemus in gētibus. Quasi dicat. Spiritūsanctus qui est oris nostri. qd os nostrū est xps dñs quia est os nostrum et caro nostra facit nos dicere xpo. In umbra tua idest in passione tua in qua xps fuit tenebrosus et despectus. uiuemus per iugem memoriā. Secundo monstratus est in specie nubis. Nubes a terra eleuatur. refrigeriū prestat: et pluuiam generat. Sic spūsanctus quos repleta terra eleuat: per contemptum terrenozū. Ezech. viij. Eleuauit me spiritus inter celum et terram etc. Item ezechie. i. Quocūq; ibat spiritus. illuc eunte spiritu et rote pariter eleuabantur sequētes eū. Spiritus em̄ uire erat in rotis. Item grego. Sustato spiritu desipit omnis caro. Secundo refrigeriū prestat cōtra incontinua uiciozū. Unde et marie dictum est spūsanctus superueniet in te: et uirtus altissimi obumbrabit tibi. id est te ab omni estu uiciozū refrigerabit. Unde et spiritūsanctus uocat aqua que habet vim regeneratiuā. Jo. vij. flumina de ventre eius fluent a que uiue. Hoc aut̄ dixit de spiritu sancto quē erāt accepturi credētes in eum. Tercio generat pluuiā

De sancto

Spiritu

lacrimarū. psal. fluit spūs eius et fluēt aque. scz lacrimarū. **T**ercio mōstratus est in specie flatus. flatus est mobilis. calidus. leuis et ad respirandū necessarius. Sic spiritus sanctus mobilis id est velox est ad se diffundendū. Dibus em̄ mobilibus mobilis est. Glo. super illud. factus est repente de celo sonus aduentis spiritus vehemētis et c. dicit. Nescit tarda molimina sancti spūs gratia. Scdo calidus est ad inflammandū. Luce. xij. Ignem veni mittere in terrā et quid volo. nisi vt ardeat? Unde et austro vento calido cōparatur. Cāticorū. iij. Surge aquilo et veni auster perfla ortū meū et fluent aromata illius. Tercio lenis est ad demulcendū. Unde et ad eius lenitatem in sinuendam vocatur nomine vnctionis. vt paret in canonica iohānis. i. ca. ij. Vnctio eius docet vos de omnibus. Nominē roris. Unde cantat ecclesia Et suis roris intima asperione fecundet et c. Nō mine aure tenuis. iij. Regum. xix. Et post ignem sibilus aure tenuis. et ibi dominus. **Q**uarto necessarius est ad respirandū. Adeo quippe flar⁹ necessarius est qd si ad horam subtraheretur homo cōtinuo moreretur. Sic et de spiritu sancto intelligēdum est. Unde psal. Auferes spiritū eorum et deficiēt. et in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritum tuū et creabuntur. et renouabis faciē terre et c. Item iohānis sexto. Spiritus est qui viuificat et c. **Q**uarto spiritus sanctus mōstratus est in specie ignis. **Q**uinto in specie lingue scdm̄ illud. Apparuerunt illis dispartite lingue tanq̄ ignis. sediqz supra singulos eorum et c. Quare aut in hac die duplici specie apparuit dicē infra. **C**irca terciū scz quo tempore missus est. Notandum qd missus est in quinquagesimo die a pascha. Ideo autē in die quinquagesimo missus est. vt detur intelligi quoniam a spiritu scdo est legis perfectio. eterna remuneratio. et peccatorū remissio. Legis perfectio qm̄ scdm̄ glo. a die agni imolati quinquagesimo die data est lex in igne. In nouo etiā testamēto quinquagesimo die a pascha xpi descendit spūs sanctus in igne. Lex in monte sinay. spūs in mōte syon. Lex in sublimis mōtis loco. spiritus datur in cenaculo. Unde p hoc insinuat qd ipse spūs sanctus est perfectio totius legis. qz plenitudo legis est dilectio. Scdo eterna remuneratio. Un̄ glo. Sicut xl. dies quib⁹ post resurrectionē xps cū discipulis cōuersatus est. p̄sentē ecclesiaz designauit ita quinquagesimus dies quo spūs sanct⁹ dat denariū eterne remuneratiōis exprimit; Tertio pctōz remissio. Un̄ glo. ibidē. Ideo in quinquagesimo. qz in

dulgentia fiebat in iubileo. et p spūm sanctū peccata remittunt. Et sequit i glo. In spūali iubileo rei mortis solunt. debita dimittunt. exules in patriā reuocant. hereditas amissa reddit. serui idest homines pctō venūdati a iugo seruitutis liberantur. Hucusqz glo. rei mortis solunt et liberantur. Un̄ Ro. viij. Lex spūs vite in xpo liberauit me a lege peccati et mortis. Debita pctōz dimittunt qz caritas operit multitudinē pctōz. Exules i patriā reuocant. psal. Spūs tuus bonus deducet me in terram rectā. Hereditas amissa reddit. Ro. viij. Ipse spūs testimoniū reddit spūi nro qd sumus filij dei. Si autē filij et heredes. Serui a pctō liberant. ij. cor. iij. Ubi spirit⁹ dñi ibi libertas. **C**irca quartū scz quonies aplis missus est. Sciendū est qd scdm̄ glo. trib⁹ vicibus eis datus est. scz ante passionē. post resurrectionē. et post ascensionē. Primo ad faciendū miracula. scdo ad relaxandū pctā tertio ad cōfirmandū corda. Primo qm̄ eos ad p̄dicandū misit. et sup omia demonia. et vt lāguores curaret eis potestātē dedit. Hec em̄ miracula per spūm sanctū fiunt. scdm̄ qd dicit mathei. xij. Si autē in spū dei eijcio demonia et c. Nō tamen cōsequēs est vt quicūqz habet spiritū sanctū faciat miracula. qm̄ sicut gre g. ait. miracula hominem sanctū nō faciunt. sed oñdunt. Nec quicūqz facit miracula habet spiritū sanctū. qm̄ et mali asserūt se fecisse miracula dicētes. Dñe domine nōne in nomine tuo pphetauimus et c. Deus em̄ facit miracula p auctoritatē. angeli p materie habilitationē. demones p vtutes naturales rebus insitas. magi p occultos cōtract⁹ cū demonibus. boni xpiani p publicā iusticiā. mali xpiani p signa publice iusticie. Scdo dedit eis spiritū sanctū. quando in eos insufflauit dicēs. Accipite spūm sanctū quoz re. pec. et c. Nō tamē potest quis peccatū remittere quantū ad maculā q̄ est in anima. aut quantū ad reatū. idest obligationē ad penā eternā. aut q̄tum ad dei offensaz. q̄ solum ex iufusione gr̄e et virtute cōtritionis remittunt. Dicitur tamē sacerdos absoluerē. tū qz a culpa absolutū esse insinuat. tum qz penam purgatoriā i tpa lem cōmutat. tum qz de ipsa tpali parte relaxat. Tercio dedit eis hodierna die quando eoz corda sic solidata sunt. vt nil tormēta timerēt. psal. Spūs oris eius oīs virtus eoz. Aug. Talis est gr̄a spūs sancti. qd si tristitiā inuenit dissoluit. si desideriu p̄niciosus cōsumit. si trepidationē abijcit. Leo papa Sperabat ab aplis spūs sanctus. nō vt tunc primū sanctorū habitatoz esse inciperet. s; vt sacrata sibi pectora et feruentius accēderet et copiosius mūda

ret cumulās sua dona. nō inchoās. nec ideo nouis opere. quia ditior largitate. ¶ **C**irca quintū qualiter se missus est. Notandū q̄ missus est cū so no in linguis igneis. et ipse lingue apparuerit se dēdo. Sonus aut̄ fuit repētū. celestis. uehemēs et replēs. Repētū q̄ spūs sanctus tarda molimīa nescit. Celestis q̄ celestes efficit. Uebemēs quia timorē filialem inducit. Uel q̄ eternū ve adimit. Unde uehemēs quasi ve adimēs. Uel q̄ mentē ab oī carnali amore uebit. Uñ uehemēs quasi uehēs mentē. fuit et replēs. q̄ spūs sanctus oēs. aplos repleuit. Uñ. Repleti sunt oēs etc. Triplex est aut̄ signū plenitudinis qd̄ fuit in aplis. Primū est non resonare ut patz̄ in doleo. qd̄ dū plenū est non resonat. Job. vi. Nunq̄d̄ mugiet bos cū ante p̄sepe plenū stererit? Q. d. Cū p̄sepe cordis plenitudinē habet gr̄e. locuz̄ non habet mugitus impatientie. Hoc signū habuerūt apli. quia in tribulationibus p̄ impatientiā non resonabāt imo ibant gaudētes a cōspectu palij etc. Scdm̄ signū est nō plus recipere siue facietatē habere. Qñ em̄ vas aliquo liquore plenū est aliud recipere non pōt. Similiter homo satur nō appetit amplius. Sic sancti q̄ habēt plenitudinē gr̄e non possunt recipere aliū liquore dilectionis terrene. ysa. i. Plenus sum. ideo holocausta. Si militer q̄ gustauerūt celestē suauitatē. ideo non sitiūt terrenā uoluptatē. Aug. Qui b̄berit de fluuio paradisi. cui vna gutta maior est oceanus restat ut in coelis huius mūdi extincta sit. Hoc signum habebāt apli qui nihil p̄prium uoluerūt habere. sed in cōmuni oīa diuidere. Tercū signum est sup̄ effluere. ut patet in fluuio inundate. Eccl. xxiij. Qui implet quasi p̄bison sapientiā. Ad litterā illi fluuij p̄prium est effluere. et circūadiacētia irrigare. Sic apli ceperūt effluere. q̄ ceperūt loqui uarijs linguis. Uñ dicit glo. Ecce signū plenitudinis plenū vas erūpit. ignis in sinu nō potest occultari Ceperūt itez̄ circūadiacētia irrigare. Uñ statim petrus p̄dicare cepit. et tria milia p̄uertit. ¶ **S**cdo missus est in linguis igneis. Circa qd̄ tria uidentur sunt. Primo quare p̄uicrim̄ in linguis igneis. Scdo quare in igne potius q̄ in alio elemento. Tercio quare in lingua potius q̄ in alio mēbro. De primo sciendū q̄ triplici ratiōe apparuit in linguis igneis. Primo ut uerba ignea proferrent. Scdo ut leges igneā predicarēt. scz̄ legē amoris. De his duobus berū. Uenit spūs sanctus in linguis igneis. ut linguis omnīū gentiū uerba igneā loquarent. et legē igneam lingue igneā predicarēt. Tercio ut spūs sanctū qui ignis est per eos loqui cognoscerēt. et

hoc ne diffiderēt. et ne alioȳ cōuersionē sibi attri buerēt. et ut omēs eoz̄ uerba tanq̄ dei audirent. ¶ **D**e scdo sciendū q̄ missus est in specie ignis. multiplici rōne. Prima sumit penes eius septupli cem gr̄am. Sp̄s em̄ ad modū ignis alia humiliat p̄ donū timoris. emollit dura p̄ donū pietatis. illuminat obscura p̄ scientiā. restringit fluida p̄ consilium. cōsolidat mollia p̄ fortitudinē. clarificat metalla tollēdo rubiginē p̄ donū intellectus. sursum tendit p̄ donū sapiētie. Scda sumit penes eius dignitatē et excellentiā. Ignis eī excellit oīa elementa specie. ordine. et uirtute. Specie rōne pulchritudinis in luce. ordine rōne sublimitatis in situatiōe uirtute rōne uigorositatis in actione. Sic et spūs sanctus in his oīa excedit. Propter p̄mū dicit spūritus sanctus incoquinat. p̄pter scdm̄ q̄ captat oēs spūs intelligibiles. p̄pter terciū habēs omnē uirtutē sap. viij. Tercia sumit penes eī multiplicē efficaciam. Hanc rōnem assignat raban⁹ sic dicens. Ignis quatuor hz̄ naturas. uirt. purgat. calefacit. et illuminat. Sic spūs sanct⁹ exurit p̄cā. purgat corda. teporē excutit. ignorātiā illustrat. hcc raban⁹. Exurit p̄cā. Uñ zachi. xiiij. Per ignē uia eos sicut uis argentū. Hoc etiam igne uis petebat p̄ p̄cā dicens Ure renes meos etc. Purgat corda. ysa. liij. Si sanguinē hierusalē lauerit de medio eius in spū iudicij et spū ardoris. Teporē excutit. Uñ dicit de illis quos replet spūs sanct⁹. Ro. xij. Spū feruentis etc. Greg. In igne appuit spūs sanct⁹. q̄ ab oī corde qd̄ replet. teporē frigoris excutit. et hoc in desiderio sue eternitatis accēdit. Ignorātiā illustrat. Sap. ix. Sensus aut̄ tuū quis sciet nisi tu derideris sapientiā. et miseris spūs sanctū tuū de altissimis? Et. i. cor. ij. Nobis aut̄ reuelauit de⁹ p̄ spūm sanctū. Quarta sumit penes ipsius amoris naturā. Amor em̄ p̄ ignē habet significari triplici ratiōe. Primo q̄ ignis semp̄ est in motu. sic et amor spūs sancti quos replet semp̄ facit esse in motu bone operationis. Uñ gre g. Nunq̄ est amor dei otiosus. opatur em̄ magna si est. si aut̄ opari negligit amor nō est. Scdo q̄ ignis inter cetera elementa est maxime formale. et modicū habet de materia et multū de forma. sic amor spūs sancti quos replet facit habere modicū de amore terrenoz̄ et plurimū de amore celestū et spūaliū. utiaz̄ nō carnalia carnaliter sed poti⁹ spūalia spūaliter diligant. Distinguit em̄ be. quatuor modos diligēdi scz̄ diligere carnē carnaliter. spūs carnaliter. carnē spūaliter. et spūs spūaliter. Tercio q̄ ignis habet alia inclinare. sursum rēdere. fluida adunare et congregare. Per hoc

tria intelligit triplex vis amoris. Amor enim sicut habet ex verbis dyonisi in li. de diuinis noibus. habet triplicem vim. scz inclinatiua. eleuariua. et coordinatiua. Inclinatiua qz inclinat superiora inferioribus. eleuariua quia eleuat inferiora superioribus coordinatiua qz coordinat equalia coequalibus. Hec dyonisius. Hanc em triplicem vim amoris spiritus sanctus efficit in his quos replet. qz inclinat eos per humilitatem et sui contemptum. eleuat in desiderium superiorum. et coordinat inuicem per uniformitatem morum. **De** tercio sciendum qd apparuit potius in lingua qm in alio membro triplici rone. Lingua enim est membrum igne gebenne inflatum. difficile ad regendum. et vtile bene rectum. Quia ergo lingua igne infernali inflammata erat. ideo igne spiritus sancti indigebat. Jaco. iij. Lingua nostra ignis est etc. Quia difficile regitur. ideo pre ceteris membris gratia spiritus sancti indiget. Jac. iij. Omnis natura bestiarum etc. Quia vtilis valde si bene regitur. ideo necesse fuit vt spiritus sancti rector haberet. In lingua etiam apparuit. ad significandum qd predicantibus valde necessarius fuit. Predicantibus enim necessarius est. qz facit eos loqui seruenter absqz trepidatione. et ideo missus est in specie ignis. Beatus. Venit spiritus sanctus super discipulos in linguis igneis. vt verba ignea loquerentur. et lege ignea lingue ignee predicarent. Et fideliter absqz pusillanimitate. Act. iij. Repleti sunt omnes spiritus sancto. et ceperunt loqui cum fiducia verbum dei etc. Multiplex propter capacitatis auditorum diuersitate. et ideo dicitur act. ij. qd ceperunt loqui varijs linguis. Utiliter ad edificationem et vtilitatem ysa. lxij. Spiritus domini super me eo qd vnxit me etc. Tercio ipse lingue apparuerunt sedendo. ad significandum qd predicantibus necessarius erat. Predicantibus quoque in iudicio necessarius est. qz confortat auctoritatem ad peccatum remittendum. Jo. xx. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata etc. Sapietiam ad iudicandum. ysa. xij. Pona spiritum meum super eus. iudicium gentibus proferet. Mansuetudinem ad supportandum. Numeri. xi. Dabo eis de spiritu qui in te est vt supportet onus populi tecum Spiritus moysi erat spiritus mansuetudinis vt patet numero. xij. Erat moyses mansuetissimus etc. Donatum sanctitatis ad informandum. Job. xxvi. Spiritus domini ornauit celos. **¶** Circa sextum in quos scz missus est. Notandum qd missus est in discipulos qui fuerunt receptacula mundi. scdm qd de eis cataph. fuerunt ei receptacula mundi et habitia ad susceptionem spiritus sancti propter septem que fuerunt in eis. Ipsi enim primo fuerunt animo quieti. qd notatur in hoc qd dicit. Dum complerent dies penthe. i. dies requietionis. Illud enim

festum erat ad requiem deputatum ysa. lxvi. Super quem requiescet spiritus meus nisi super humilem et quietum etc. Secundo dilectione vniti qd notatur in hoc qd dicitur. Erant omnes pariter. Erat in eis cor vnum et anima vna Sicut enim spiritus hominis non viuificat membra corporis nisi sint vnita. sic nec spiritus sanctus membra spiritualia. Et sicut ignis lignorum diuisione extinguitur. sic spiritus sanctus per discordiam in hominibus. Et ideo cantat de apostolis. Inuenit eos concordantes caritate. illustrauit eos in mundas diuinitas deitatis. Tercio loco secreti qd notatur in hoc qd dicitur in eodem loco. scz in cenaculo. Ioseph. ij. Duce eam in solitudinem et ibi loquar ad cor eius. Quarto ordine assidui. Vni premissis. Erant perseuerantes vnanimiter in oratione. Unde catamus de eis Dominus ait apostolis deum venisse nunciat. Quid enim oratio necessaria sit ad susceptionem spiritus sancti ostenditur sap. vij. Inuocaui et venit in me spiritus sapientie. Item Jo. xiiij. Rogabo patrem meum et alium paraclitum dabit vobis. Quinto humilitate predicti qd notatur in hoc qd dicitur. Sedentes psalm. Qui emittit fontes in conuallibus. i. gratiam spiritus sancti in humilibus. Et super quam requiescet spiritus meus etc. Sexto pace conuincti qd notatur in hoc qd erat in hierusalem. qd interpretatur visio pacis. Quid autem ad recipiendum spiritum sanctum par necessaria sit. ostendit dominus. Jo. xx. vbi primo pacem obtulit dicens. Pax vobis. Deinde statim insufflauit et dixit. Accipite spiritum sanctum. Septimo in contemplatione erecti qd notatur in hoc qd spiritum sanctum receperunt in superiori cenaculo. Vni dicitur glo. ibidem. Qui spiritum sanctum desiderat carnis domicilium mentis contemplatione transcendens calcet. **¶** Circa septimum propter quid scz missus est. Notandum qd missus est propter sex causas. qd notatur in hac auctoritate. Paraclitus autem spiritus sanctus etc. Primo ad consolandum mestos. qd notatur cum dicitur paraclitus. qd idem est qd consolator. ysa. lxi. Spiritus domini super me etc. Et sequitur. vt poneret consolationem lugentibus syon. greg. Consolator spiritus sanctus dicitur qz de peccati perpetratioe merentibus dum spem venie preparat ab afflictione tristitie mentem leuat. Secundo ad viuificandum mortuos. qd notatur cum dicitur spiritus. quia spiritus est qui viuificat. Ezechiel. xxxvij. Ossa arida audite verbum domini etc. Ecce ego imittam in vos spiritum et viuetis. Tercio ad sanctificandum immundos qd notatur cum dicitur scdm sicut enim dicitur spiritus qui viuificat. ita sanctus qui sanctificat et mundat. Vni sanctus idem est qd mundus. ps. fluminis impet. i. mundans et abundans gratia spiritus sancti letificat ciuitates dei. i. ecclesiam dei. Et per istud flumen sanctificauit tabernaculum suum altissimum. Quarto ad confortandum amorem inter discordantes et

De s. gordiano et epi. De s. nereo

odiosos qđ notatur cum dicitur pater. Pater em̄ dicitur eo qđ naturaliter diligit nos. Jo. xij. Ipe enim pater amat nos. Si pater et nos filij eius. et fratres adinuicem. et inter fratres perfecta amicitia perseverat. Quinto ad saluandū iustos quod notatur in eo qđ dicit in nomine meo quod est ih̄sus et salus interpretatur. In nomine igit̄ ih̄esu. i. salutis pater misit sp̄m. yr ostendat qđ ad saluandas gētes venit. Sexto ad docendū ignaros qđ notatur in eo qđ dicitur. Ille vos docebit om̄ia. Circa octauū notandū qđ datur sue missus est in primitiua ecclesia. Primo p̄ orationē. Unde. Orantibus apl̄is ꝛc. Et luc. iij. Orante ih̄esu descendit sp̄s sanctus ꝛc. Secdo p̄ verbi dei deuotā et attentā auditiōnē. Act. x. Abuc loquēte petro. cecidit sp̄s sanctus ꝛc. Tercio ad assiduā operationē quod notat̄ in manuū impositione. Act. viij. Tūc imponebat manus super illos ꝛc. Ul̄ impositio manuū signat ad solutionem que fit in confessione.

De s. gordiano et epimacho lxx

Gordianus a geos quod est dogma siue domus ꝛ dyan qđ est clarū. quasi clara domus in qua habitabar de. Sicut aut̄ dicit aug. in li. de ciui. dei. bona domus est paribus mēbris disposita. ampla. et lucida. Sic ille sanctus fuit pariter dispositus p̄ concordie imitationē. amplius p̄ caritatē. lucidus per veritatem. Epimachus ab epy qđ est supra et machin quod est rex. quasi superius rex. Vel ab epū qđ est supra et machos quod est pugna quasi pro supernis pugnans. A

Gordianus vicarius iuliani imperatoris cum quendā xpianū noie ianuariū ad sacrificiū dum cōpelleret. ad predicationē tñ ipsius ianuarij ad fidē cū vxore sua et. liij. viris cōuersus est. Qđ audiēs iulianus iussit ianuariū in exilium mitti. gordianū vero si sacrificare nollet capite trācari. Decollatus est igit̄ beatus gordianus et corpus eius ad canes p. viij. dies picctū est. Sed cū oīno remāssisset intactū. tandē a familia sua rapit̄ et cū beato epimacho quē dudum predictus iulianus occidi fecerat non longe ab vrbe miliario fere vno circa annum dñi. cccx. sepellitur

De sanctis nereo et achilleo lxx

Nereus interpretat̄ lucis cōsiliū. vel nereus a nereth qđ est lucerna. et vs festinās. vel nereus quasi ne. i. nequaquā reus. fuit ergo cōsiliū lucis in virginitatis p̄dicatiōe. lucerna in honesta cōuersatiōe. festinās in zeli feruore. Nereus idest nequaquā reus in cōsciētie puritate. Achilleus ab achī qđ est frater meus. et lesa qđ est salus quasi fratrū salus. Horū passionē eutbices victorinus et macrobius maro serui xp̄i scripserūt. A

Nereus et achilleus eunuchi cubicularij domicille neptis domiciani imperatoris fuerūt. Quos br̄s petrus apl̄s baptisauit. Cū ergo p̄dicta domicilla aureliano filio consulis nupta esset et gēmis et purpureis vestibus tegeret. Nereus et achilleus eidē fidē p̄dicauerūt. et virginitatē multipliciter cōmendauerunt. oñdentes virginitatē deo esse proximā. angelis germanā. hoibus

De sancto

Pancracio

innatam vxore viro subijci. pugnis ⁊ calcibus cedi
 de fo: mes ptus sepins. p:uari. rursus que vix ma-
 tris pia monita sustinere poterat oportere grãdia
 cõuicia pati mariti. Illa aut iter cetera dixit. Scio
 patre meũ fuisse zeloripũ. ⁊ matre meã ab eo cõu-
 cia plurima passam esse. Nunq̃d vir meus talis fu-
 turus est? Cui illi. Quĩ q̃diu sunt sponsi vident esse
 benigni. sed mariti effecti crudeliter dominant. et
 aliqui ancillas preferũ dñabus. Dis aut sanctitas
 amissa per pñiam reuocari põt. sola autẽ virgini-
 tas ad suũ statũ reuocari nõ põt. Reat' ei pñiam
 expelli potest. virginitas reuocari nõ potest vt ad
 statũ pristine sanctitatis attingat. Tũc stauia domi-
 cilla credidit. et virginitatẽ vouit. et a sancto. cle-
 mente velata est. Quõ spõsus eius audiẽs licẽcia a
 domiciano ipetrata. virginẽ cũ sanctis nereo et a-
 dilleo in poncianã in sulã relegauit putans se per
 hoc posse virginis ppositũ immutare. Post aliq̃d
 tẽpus cũ ipse ad insulã p̃cessisset. et multis munerib⁹
 sanctos vt virginẽ suaderẽt induceret. ipi bec
 penitus respuẽtes magis eam in dño cõfortabãt.
 Qua ppter cũ ad sacrificia cõpellerent. ⁊ dicerent
 se a beato petro aplo baptisatos. nulla rõne posse
 ydol' imolare capite cesi sunt circa annũ dñi. lxxx.
 Quoꝝ coꝝpa iuxta sepulcrũ petronelle posita sũt.
 Alios etiã scz victorinũ eubicẽ et maronẽ quibus
 domicilla adhibebat tanq̃ seruos. tota die in suis
 p̃dijs laborare faciebat. et vespe cantabrũ ad mã-
 ducandũ eis dabat. Tandẽ eubicẽ cedi iussit quo
 usq; spũm exalaret. victorinũ vero in aq̃s fetẽtib⁹
 suffocari. maronẽ vero saxo ingenti opprimi iussit.
 Cũ aut unmanissimã petrã quã vix. lxx. viri moue-
 re poterãt sup eũ iactassent ip̃s predictũ lapidẽ in
 humeros suos accepit. et quasi leues paleas ad
 duo miliaria portauit. Et cũ plurimi credidissent
 cõsularis eũ occidi fecit. Post hoc aurelianus do-
 micillã de exilio reduxit. et duas virgines eufrosi-
 nam et theodorã collactaneas ei⁹. vt ei suaderẽt
 misit. Quas tñ domicilla ad fidẽ cõuertit. Tũc au-
 relianus cũ spõsis p̃dictaz puellarũ et trib⁹ iocu-
 laroribus ad domicillã veit vt ei⁹ nuptias celebra-
 ret. et ipã saltẽ violẽter opprimeret. Sed cũ do-
 micilla p̃dictos duos iuuenes cõuertisset. aurelia-
 nus domicillã in tbalamũ introduxit. et ibidẽ mí-
 mos canere fecit. et ceteros secũ saltare iussit. vo-
 lẽs eũ postmodũ violare. Sed cũ deficerẽt mimi in
 canẽdo. et ceteri in saltãdo. ipse tñ p duos dies nõ
 cessauit. quousq; in saltãdo deficiẽs expirauit. Lu-
 zurius vero frater ei⁹ ipetrata licẽtia oẽs qui cre-
 diderãt interfecit. et cubiculo vbi p̃dicte virgines

morabant ignẽ supposuit. Que orãtes spũs emise-
 rũt. Quarum coꝝpoꝝa sanctus cesarius mane ille-
 sa reperiens sepelliuit.

De sancto pancracio lxxi A

Pancracius a pan qd est torũ et gratus et ci-
 tius quasi tor' cito gratis. qz in sua pueri-
 tia grat' .vel vt dicit i glo. pãcras dicit rabi-
 na. pãcranari⁹ flagellis subiect⁹. pãcrus lapis va-
 ric colorat' ip̃e ei rapuit p̃edã captiuorũ. fuit sub-
 iect⁹ flagellis tormẽtoꝝ colorat⁹ varietate virtutũ

Pancracius nobilissimis ortus parẽtib⁹. dũ
 apud frigiã et patre ⁊ matre orbatus esset
 sub cura dyonisi j parui sui relic⁹ est. Am-
 bo ergo romã vbilargũ habebant patrimoniũ re-
 dierũt. In quoꝝ vico cornelius papa cũ fidelibus
 latitabat. A quo quidẽ cornelio cũ p̃dictus dyoni-
 sius et pancraci⁹ fidẽ xp̃i recepissent. tandẽ dyoni-
 sius i pace mouit. et pãcracius capif et cesari p̃sen-
 taf. Erat aut pãcraci⁹ quasi annoꝝ. xiiij. Cui dixit
 dyoclecian⁹ cesar. Infantule suadeo tibi ne mala
 morte moriaris: qz cũ puer sis facile decipis. et q̃a
 nobilis comprobaris ⁊ carissimi mei filius extitisti
 te vt recedas ab hac vesania. vt velut filiũ meũ te
 habeã. Cui pãcracius. Et si puer sum coꝝpe. coꝝ tñ
 gero senile. Et virtute dñi nri ihesu xp̃i terroꝝ ve-
 ster tñ apud nos est q̃tus bec pictura quã cernim⁹
 Dñj aut tui quos me hortaris colere deceptores et
 germanaz stupratores fuerũt q̃ etiã nec parẽtib⁹
 pepercẽrũt. Quõ si hodie seruos tuos talia cogno-
 sceres facere. p̃tinus occidi iuberes. Talcẽ deos
 l iij

miro: quomodo colere non erubescis. Augustus igitur puras se a puero victu. iussit eum in via aureliana decollari circa annos domini. cclxxvij. Cuius corpus cocauilla senatrix diligenter sepeliuit. Ad eius sepulcrum ut ait grege. turo. si quis falsus iurare voluerit. antequam ad cancellum conueniat. aut statim a demone captus insanit. aut cadens in pavementum prius vitam perdit. Lis non modica inter duos erat. et in dextram reum minime ignorabat. Zelo igitur iusticie iudex ductus. ambos ad altare sancti petri deduxit et ibidem reus innocentiam suam quam pretendebat iuramento expiare coegit rogans apostolus ut aliquo indicio ostenderet veritatem. Cuius autem ille iurasset. et nichil mali passus fuisset. iudex eius malicie conscius. zelo accessus iusticie exclamauit. Senio iste petrus aut nimis misericors est. aut minori defert. Eam ad pancracium tuenem. et ab eo requiramus. Cuius ergo venissent. et super tumulum reus iurare falsum presumpsisset manum inde trahere non potuit. et ibidem postmodum expirauit. Unde usque hodie a plerisque obseruatur. ut super reliquias beati pancracii pro arduis iuramentum fiat.

De festiuitatibus que occurrunt infra tempus peregrinationis.

Dico de festiuitatibus que occurrunt infra tempus reconciliacionis quod tempus representat ecclesia a pascha usque ad octauam pentheste. Sequitur videre de festiuitatibus que eueniunt infra tempus peregrinationis. quod tempus representat ecclesia ab octaua pentheste. usque ad aduentum. Principium autem huius temporis non semper hic incipit. sed iuxta paschalem terminum variatur.

De sancto urbano lxxii

Urbanus ab urbanitate dicitur. vel urbanus ab urbe quod est lumen vel ignis. et balanus rursus fuit enim lumen per conuersationem honestam. ignis per caritatem succensam. responsio per doctrinam. fuit lumen sicut lux. quia lux est in aspectu amabilis. in essentia immaterialis. in situ celestis. in actu perutilis. Sic ille sanctus fuit amabilis in conuersatione. immaterialis in mundi despectu. celestis in contemplatione. utilis in predicatione.

Urbanus calixto pape successit. Cuius tempore cum fuisset maxima persecutio in christianis. tandem alexander cuius mater hamea christiana erat. quam origenes puerterat impiam sumpsit. Ipsa igitur filium patris maternis induxit. ut a persecutore christianorum cessaret. Ueruntamen almachi uerbis persecutor qui beatam ceciliam decollauerat in christianos crudeliter seuebat. Sanctum ergo urbanum diligenter inquiri

fecit et in quodam antro percurante carpasio quodam ministro cum tribus presbiteris et tribus diaconibus repertum in carcere mitti iussit. Post hoc coram se ipsum adduci precepit. et quod quinque milia hominum cum sacris legis caeli et illustribus uiris tyburcio et valeriano seduxerat. eidem obiecit. et thesauros cecilie requisit. Cui urbanus. Ut video plus te ad seueidum in sanctos ducit cupiditas quam cultus deorum. Thesaurus cecilie per manus pauperum celos conscendit. Cum ergo sanctum urbanum cum sociis pluribus eederent. et ipse nomen domini elyon innoceret. subinde presectus ait. Sapiens uult iste senex uideri. et ideo nunc ignota loquitur. Cuius autem supari non possent. iteque in carcere recluduntur. Ubi tres tribunos ad se ueniētes cum custode carceris anolino sanctus urbanus baptisauit. Audito igitur anolino christianus factus esset. presectus sistitur. et sacrificare renuens decollatur. Sanctus autem urbanus cum sociis ad simulacrum ducitur. et ibi imponere uiget. Tunc orante urbano simulacrum cecidit. et viginti duos sacerdotes qui ignem ministrabant occidit. Tunc grauissime laniatur. et post hoc ad sacrificandum ducunt. Qui in ipsum ydolum expuētes frontes cruce numentur. et iniuncto dato pacis osculo capitalē sententiā acceperunt sub alexandro. qui cepit circa annum domini. cccx. Sed statim carpasius a demone arripitur. et deos suos blasphemans et christianos in uirtus magnificans a demone suffocatur. Quod ei uxor armena uidens. cum filia sua lucina et tota familia a sancto fortunato presbitero baptisina suscepit. et post hoc sanctorum corpora a bono officio sepeliunt.